

260 2700 25302

КІТИЦЯ ЦВІТОК

для чепних діток

Збірник
пісень, задав
і віршів

~~xxxxxx~~ ya

To the
47th

of the

Тришиски

HTU.

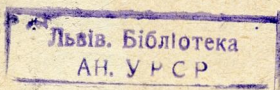
Ивановъ Лаврентъ

Крив. 22. IX 1941

КИТИЦЯ ЦВІТОК ДЛЯ ЧЕМНИХ ДІТОК

ЗБІРНИК ПІСЕНЬ, ЗАБАВ І ВІРШІВ
ДЛЯ КОРИСТУВАННЯ В ДОШКІЛЛЯХ
ТА НА I-МУ РОЦІ ШК. НАВЧАННЯ

ЗЛАДИВ
БОГДАН ДАНИЛОВИЧ

К Р А К І В

1 9 4 1

У К Р А І Н С Ь К Е В И Д А В Н И Ц Т В О

49(2)6=9u

Накладом »Українського Видавництва«, Краків. Райхсштрассе 34/II
Друк: »Нова Друкарня Денникова« п. н. упр. Краків, Ожешкової 7.
Verlag: »Ukrainischer Verlag« G.m.b.H. Krakau, Reichsstrasse 34/II
Druck: Neue Zeitungsdruckerei, Tr. Verw. Krakau, Orzeszkowag. 7

Оцей збірник складений з матеріалів, які в існуючих умовах були під рукою. Увійшла тут саме частина пісень і забав з першого видання збірної праці п. н. „Українське Дошкілля” (Львів, 1936. Вид. Р. Ш.), частина пісень із співаника В. Щурата — Б. Вахнянина п. н. „Дітвора співає, в садочку гуляє” (Львів 1936, Вид. Р. Ш.), далі ж з дит. журналів: „Дзвіночок” і „Малі Друзі” та інших видань для дітвори. Частина ж матеріалу друкується тут вперше.

Збірник цей далеко не повний і не суцільний, та тут не вина укладчика. В інших, кращих для цього умовах була б можливість зладити його більш планоно, всесторонньо і в достаточному обемі.

Все ж, поруч підручників: „Українське Дошкілля” частинний передрук львівського видання) і „Гігієна дитини” Дра О. Філяса, виданих Українським Видавництвом у Кракові 1940 р., наш збірник є цією третьою книжкою, що вкупі з попередніми вичерпує найважливіші питання й праці, звязані з дошкільним вихованням нашої дітвори, зокрема в дитячих садках.

В підручнику „Українське Дошкілля” найдуть зацікавлені відповідні статті, що є немов теоретичною відбудовою оцього збірника (головно стаття Дра П. Біланюка п. н. „Виховання дитини в її дошкільному віці” з розділом „Про забави” і Я. Кузьмова-М. Козловської п. н. „Методи занять у дитячих садках” з розділом „Мовні заняття”).

У нашому збірнику містимо ще для повноти окрему статтю Г. Терлецького про значіння пісні для дитини і вказівки для виучки пісень (стаття ця це передрук з деякими змінами з І-шого вид. „Українського Дошкілля”).

Віддаючи в руки перш усього нашим дошкільним виховницям оцей збірник, доводиться нам висловити на кінці одне прохання.

Саме праця в дитячих садках на селі дає змогу збирати й записувати не раз дуже цікаві місцеві народні зокрема дитячі забави, гри, пісні, казки, загадки і т. п.

І власне прохання про такі етнографічно-наукові записи доводиться звернути не тільки до виховниць дітвори, але взагалі до всіх, що зустрічаються в своїй праці з українським селом.

Такі записи це цінний матеріал, що може дати змогу зладити в майбутньому зовсім своєрідний збірник, до того куди багатший і куди кращий від теперішнього.

Б. Данилович.

Краків, червень 1941.

ДІТВОРА СПІВАЄ, В САДОЧКУ ГУЛЯЄ

(Пісні й забави).

Природна скаля дитячого голося від уродження до 15-го року життя.

(За фізіологом Надолечним):

Невиповнені ноти вказують пересічний об'єм (діапазон) голосу у хлопців, виповнені — у дівчат.

ІДИ, ІДИ ДОЩИКУ!

Allegretto — Не дуже швидко. Сл. і мел. з „Весняночки”.

2. Іди, іди, дощику, цебром, відром, дійницею,
холодною водицею над нашою пашницею,
хлюп, хлюп, хлюп, хлюп!
3. Іди, іди, дощику, зварю тобі борщику,
а собі кашки, стрибати гопашки,
гопа, гопа, гопашечки, наївшися вже кашечки, гоп!
(окликом).

Коли довго немає дощу, стають діти під вікнами в кімнаті, дивляться на небо, або й на хмаринки й співають-просять: „Іди, іди, дощику!”

Цю гру переводиться ще й так: діти стають рядочком, або колом проти вікна й співають:

„Іди, іди, дощику...
(Ручки наче до молитви склавши),
Наварю ти борщику...
(Наче мішають правою рукою борщ),
Поставлю ти в кутику...
(Удають, наче беруть горщик і кладуть його на землю),
На терновім прутуку...
(Показують правим пальчиком вгору).
І на додаток: „Хлюп, хлюп, хлюп!”

(Підчас цього підіймають обидві руки вгору і, спускаючи згори донизу, припадають на одно колінце й пристукують пальчиками об долівку, удаючи хлюпотіння краплин дощу).

Коли хотять ілюструвати великий дощ, то співають голосно:

„Іди, іди, дощику,
Цебром, відром, дійницею...”
(Показують, наче несуть велику дійницю),
Над нашою пашницею...
(Розводять руками, наче показують, що перед ними розстелена пашниця).

І знов: „Хлюп, хлюп, хлюп!”, але уже голосніше, плещучи в долоні, — ніби ілюстрація великого дощу.

Мета гри: Приступна лекція, чи казка з піснею про дощ та ілюстрація дощу, що про нього кажуть: „Дощик сіє”, та дощу великого — „дощу, зливи”.

ДИБИ — ДИБИ.

Allegro — Жваво.

Сл. і мел. з „Весняночки”.

а) Виучка пісні. б) Діти стають кругом. в) Призначення дієвих осіб. г) Переведення гри.

Коли діти вивчили пісню і стали в коло, тоді провідниця, або старша дитина: 1. підходить до кожної дитини і, доторкуючись пальчиком до правого плеча, приказує: „Баба, дід — баба, дід” і т. д., аж до того місця, з котрого почала лічити.

2. Призначивши всіх дітей, перевірює їх, приказуючи; хто „дід” піднесе руку, хто „баба” станьте на колінця.

3. Дід та баба беручись за руки, стають парами й колом у ліво чи вправо ходять, співаючи вивчену пісню: „Дибі, дибі, дибі-бі, пішла баба по гриби” і т. д.

4. Дід і баба, ставайте в пари, підемо в лісі збирати гриби!

5. Ми вже в лісі. Збираймо ж гриби! Діти, або стоять на одному місці, або ходять, нахиляються аж до землі й удають, що збирають гриби. Правою рукою збирають і, випростовуючись, перекладають їх у ліву руку, наче в якунебудь посудину.

Увага: З початку ця гра буде хаотична. Не всі разом будуть нахилятися. Дехто пристане, дехто задивиться на збирачів, дехто стане й буде дивитися, як його товариші по кімнаті ходять, то нахиляючись, то випростовуючись. Почується веселий сміх. Хай керівник (провідниця) не турбується, що збирання грибів виведе декого з кола; що не всі будуть ходити ритмічно та ригмічно нахилятися й випростовуватися, що почується

веселий сміх дитячий. Чим більше хаосу й безладдя, тим буде гра веселіша; аби діти охоче бавилися.

Однаке не можна дозволити, щоб це безладдя тривало довго; через деяку хвилину на умовний знак (припинити спів, чи подзвонити дзвіночком), діти перестають збирати гриби, стають знову в коло парами або відшукують своїх: дід — бабу, а баба діда й починають знову гру.

Коли повторимо гру вдруге, втретє, буде того безладдя менше.

Мета цієї гри — гімнастична вправа: похилення до землі та згинання ніг у колінах під пісню.

Через деякий час можна внести в цю гру деякі відміни:

а) Дід сідає на землю, а бабуня ходить круг його й похиляється до землі, буцім збирає гриби.

б) Бабуня сідає на землю, а дід ходить круг неї.

в) Діди сідають на землю, а бабусі ходять колом одна за одною, поки не вернуться до своїх дідів.

г) Бабусі сідають на землю, а діди ходять колом один за одним, аж поки не вернуться до своїх бабунь.

д) Бабусі ходять в один бік збираючи гриби, а діди в другий бік, аж поки не вернуться на свої попередні місця.

е) Діди і бабусі розходяться по всій кімнаті, куди хто хоче; на умовний знак збігаються на свої місця.

ОЙ ВИЙТЕСЯ ОГІРОЧКИ.

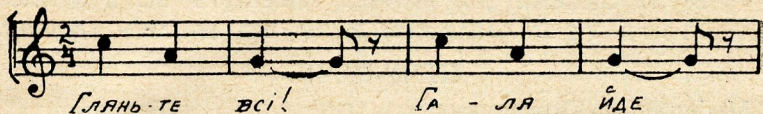
Andante — В міру поволи. М. Лисенко „Молодощі”.

ГЛЯНЬТЕ ВСІ!

Allegro moderato — В міру жвавс.

„Весняночка”.

а) Вивчення пісні. б) Утворення кола. в) Вибір дієвих осіб. г) Переведення гри.

До цієї гри вибирається, або призначається п'ять дієвих осіб:

„Галю” та четверо (дві пари) дітей, — це ті діти, що з ними під пісню Галя входить у кімнату.

Коло дитяче — це садочок. Під пісню: „Гляньте всі” „Галя йде!...” входить Галя в коло, машируючи, а за нею дві пари дітей.

Всі дієві особи маширують у колі, вклоняючись аж до кінця пісні. Коли кінчається пісня, кожна дієва особа доторкується правою рукою до кого-небудь із кола. Ті, до кого особи доторкнуться, виходять з кола, також машируючи, і стають новими дієвими особами.

Увага: а) Всі діти стають замкненим колом; розірване воно лише в тому місці, куди входить Галя зі своїми товаришами.

Коли Галя зі своїми товаришами ввійде в коло, то воно зараз замикається, і цілий гурт ходить вправо або вліво, аж до слів: „такі-такі”...

б) За словами: „такі-такі” — діти витягають ручки

проти себе до висоти плечей, наче показують на зріст тих товаришів, що ходять в колі.

в) За словами „он які-які...” плещуть всі в долоні.

Мета гри: Хвала тим дітям, що люблять чистоту.

ПЕЧУ-ПЕЧУ.

Moderato — Помірковано.

„Весняночка”

Діти стають в коло, але звернені постатями до середини кола. Перед ними — піч, а під руками діжа з тістом. а з боку — лопата.

1. За словами: „печу-печу хлібчик, дітям на обідчик”, діти вдають, що місять тісто.

2. За словами: „беру-беру папку” — вдають діти, що виймають тісто з діжі.

3. За словами: „саджу на лопатку” — садять тісто на лопатку.

4. За окликом: „шусть у піч, шусть у піч” — кидають тісто в піч, виступаючи правою ногою вперед.

Увага: Коли діти гру засвоять, можна перед тим, як повторити її, запитати дітей, скільки хлібів нам треба спекти; почується багато замовлень, та спочатку треба задовольнити 1, 2 замовлення, а інші, за згодою всіх дітей, відкласти на пізніше.

Мета гри: а) Ознайомлення дітей з працею пекаря в пекарні.

б) Рухи рук, що ілюструють як місять хліб, беруть тісто з діж із присіданням та нахилянням і садять хліб у піч, — це рухи гімнастичні, вони непомітно корисно впливають на фізичний розвиток дитини.

СОРОКА — ВОРОНА.

Andante — Звільна.

„Весняночка”.

Со - ро - ка - во - ро - на на при - піч - ку

си - ді - ла, ді - тям ка - шу ва - ри - ла,

о - по - ло - ни - ком мі - ша - ла, ді - ток го - ду -

- ва - ла; о - цю - му дам, о - цю - му дам

і цю - му дам, а цю - му не дам. Цей дров

не ру - бав, во - ди не но - сив, жа - ти

не то - пив, шу - ги, шу - ги, по - ле - ті - ли,

на го - лів - ку сі - ли.

У грі бере участь п'ять дієвих осіб: сорока та четверо сороченят. Трое трудящих, а одно ледаче.

Сорока варить кашку, а діти — одно дрова рубає, друге воду носить, третє піч топить, а четверте, ледаче, лежить на долівці, вимахує ногами, робити не хоче, чу-хається та позіхає.

Г р а: 1) За словами: „Діток годувала” — підбігають діти до матери по їду, наставляючи обидві долоні. Ледаче прибігає перше й відштовхує інших трудячих.

2) Мати дає їжу діткам трудячим, приказуючи: „оцьо-му дам, оцьому дам і цьому дам”. А ледачому не дає нічого, кажучи: „А цьому не дам. Цей дров не рубав, води не носив, хати не топив”.

3) Під слова: „не топив” хтось з дітей заплеще в долоні, щоб сполохати сороку з дітьми.

4) Сполохані сороки, вимахуючи крилами (руками), тікають з середини з кола на своє попереднє місце, а діти співають: „шуги-шуги — полетіли на тиночку сіли”. На середину виступає нова партія дієвих осіб.

Відміна гри: а) У грі може брати участь дві групи по п'ять дієвих осіб. б) Цілий гурт дитячий може поділитися на кілька груп по кілька (п'ять) осіб. І сполохані сороки цілими групами, підстрибуючи, перелітають на інше місце, і гру починають на ново, на нових місцях перемінившись ролями.

М е т а г р и: похвалити трудячих дітей, а посоромити ледачих.

КОТИК — МУРЧИК.

Moderato — Помірковано.

„Весняночка”.

Котик (тик) мурчик, мій го- (-го-)
 Каш-ку смач- (ку смач-) неньку в ми-соч-ку но- (-ку но-)
 -любчик, він зі мною як риб-ка з во-
 -деньку ма-ту-ся по-кла-ли, на ши-дан-ня.

-ДО - Ю. Я ТУ КАШ - КУ ВІ - І - ДАВ,
ДА - ЛИ. КО - ЛИБ МА - МА ТЕ - Є ЗНА - ЛИ,
КО - ТИК МИ - СОЧ - КУ ЛИ - ЗАВ. КО - ТИК (-ТИК)
БУ - ЛИБ КО - ТИ - КА ПРО - ГНА - ЛИ. КАШ - КУ СНАЧ (-КУ СНАЧ
МУР - ЧИК, МІЙ РО - (РО -) ЛЮБ - ЧИК, ВІН ЗІ МНО - Ю
-НЕНЬ - КУ ВМІ - СОЧ - КУ НО - (-КУ НО -) -ВЕНЬ - КУ МАТУСЯ ПО - КЛА - ДИ.
ЯК РІБ - КА ЗВО - ДО - Ю. ^{1^{го}} Муррр! Муррр! Муррр!
НА СНІ - ДАН - НЯ ДА - ЛЯ

Котик, побачивши кашку з молочком, підходить до Василька, сідає проти нього на землі — вилизує з миски решту кашки з молочком. Василько тимчасом укладається спати, а котик примощується біля його голови й муркоче, наче казку каже.

Мета гри: прищепити дітям почуття прихильності, ніжності та любови до котика, як корисного створіння хатнього.

КИЦЬКА.

Moderato — Помірковано.

„Весняночка”.

ДЕ ТИ КИЦЬ - КО ХО - ДИ - ЛА? У МЛИ - НІ СИ -
ЩО ТАМ КИЦЬ - КО РО - БИ - ЛА? ЖИ - ТЕЧ - Ю МО -
-ДІ - ЛА. НЯВ! НЯВ!
-ЛО - ЛА.

- Де ти, кицько, ходила?
- У млині сиділа.
- Що там, кицько, робила?
- Житечко молола.
- Що ти, кицько, — заробила?
- Шапочку дукатів.
- Що ти, кицько, купила?
- Бубликів багато.
- З ким ти бублички поїла?
- З гостями у свято — няв-няв.

Кицька входить у коло весела й відповідає на запитання, що їй дає гурт, ілюструючи свої відповіді руками, та жестикуляцією.

На запитання: „Де ти, кицько, ходила?” — кицька каже: „У млині сиділа!”, трошки присідає й розводить руками вбоки, наче показує на ту лавицю, або стілець, на якому вона у млині сиділа.

Гурт: „Що ти, кицько, робила?”

Киця: „Житечко молола!” — правим п'ястком робить у воздуху коло, наче меле жито в млині.

Гурт: „Що ти, кицько, заробила?”

Киця: „Шапочку дукатів!” — і пальцями правої руки збирає щось з лівої долоні (наче гроші), підіймає їх угору й висипає з високости назад на долоню (наче в шапочку), при цьому перебирає пальцями.

Гурт: „Що ти, кицько, купила?”

Киця: „Бубликів багато!” — і вказуючими пальчиками обох рук, описує четверо малих кол перед собою.

Гурт: „З ким ти бублики поїла?”

Киця: „З гостями у свято”! і знову присідає так, як спочатку, розводить руками вбоки й схиляє голову, наче вклоняється тим гостям, що з нею поїли у свято бублики.

Всі рухи виконує киця сама, або й усі діти з нею.

Відміна гри.

1) Діти поділяються на дві лави — лава перша й лава друга. Перша лава питає стоячи, а друга дивиться, на свою кицю (діти призначають її з поміж себе) й виводять на середину лави і робить усі рухи так само, як її киця.

За другим разом — друга лава питає стоячи спокійно, а перша лава дивиться на свою кицю і теж робить всі рухи так само, як її киця.

2) Гурт стоїть колом, одна дитина на середині, а проти неї — киця. Дитина питає сама, а киця також сама відповідає, ілюструючи всі відповіді певними рухами.

3) Гурт стоїть колом, одна дитина на середині питається всіх дітей, а діти відповідають та ілюструють всі відповіді певними рухами.

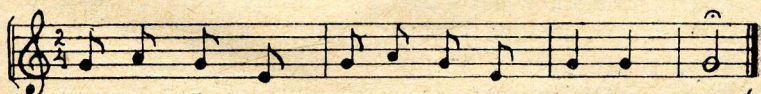
Мета гри: Діти, привчаються ритмічно та пластично виконувати рухи, що впливають з ходу гри.

ТРУБИ ГРИЦЮ.

(З початкових забав у дошкіллі).

Allegro-vivo — Жваво з життям.

„Весняночка”

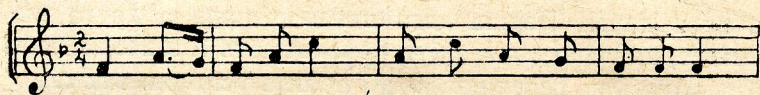
Тру-би Гри-цю в ру-ка-ви-цю: тру, тру, тру!

Діти ходять колом розірваним, одно за одним і трублять в ручки, наче в рукавицю так, як їхній передовий, цебто той, за ким іде всеньке коло, або той, хто стоїть на стільчику вище від усіх дітей. Проспівавши раз: „труби Грицю”, ідуть, далі колом зеднаним і співають пісню.

БІМ — БОМ!

Moderato — Помірковано.

„Весняночка”.

БІМ-БОМ, ДЗЕЛЕНЬ, БІМ! ЗА-ГО-РІВ-СЯ КИ-ЦІН ДІМ,

БІ-ЖИТЬ КУ-РОЧ-КА З ВІД-РОМ, БІ-ЖИТЬ ПІВ-НИ-ЧОК З ЦЕБРОМ.

Бім, бом, дзелень бом!
Загорівся кицин дом,
Бім бом, дзелень бом!
біжить котик з помелом,
Бім бом, дзелень бом!
стоїть цілий кицин дом,

Біжить курочка з відром,
біжить півничок з цебром,
біжить котик з помелом,
погасити кицин дом.

Лиш котичок зажурився,
бо хвостичок присмаливсь.

Дієві особи: киця, курочка, півничок, дзвонар та начальник вогневої частини.

Діти стають у дві лави; на одному кінці стежки, що утворюється поміж лавами, стоїть „кицин дім” (стілчик, а може бути й домок — будка з пачки). За стільчиком стоїть киця й кружляє руками над домом. Це полум'я. В одному куті кімнати стоїть дитина і бе прутиком по блясі або по бляшаному посуді. Це дзвонар дзвонить, скликає людей, щоб бігли гасити вогонь. Приїздить вогнева частина з своїм начальником. Начальник на коні (на палиці). Його трубач трубить і їздить також на коні кругом кициного дому та кругом дітей. Прибігає ще й курочка з відром, і півничок з цебром і передають відро та цебро одній лаві. Діти пере-

дають те цебро й відро одне одному з рук до рук, аж поки воно не дійде до останнього, що стоїть біля кициного дому.

Остання крайня дитина бере відро й виливає воду на кицин дім і передає порожнє відро крайній дитині, що стоїть проти неї в другій лаві теж біля дому. Порожнє відро вертається назад до першої дитини з другої лави; ця біжить до криниці й передає відро з водою в першу лаву. Це гашення вогню вийде цікавіше, коли в дитячій установі є кілька відер, і їх будуть передавати з рук до рук під пісню.

Увага: Перших шість рядків повторюють діти зразу. За третім разом котик десь тікає і під кінець шостого рядка вбігає з плоским помелом та бе по хаті.

Вогонь погас, хатка ціла, тільки котик зажурився, бо хвостичок присмавився.

Коли діти в місті або на селі бачили вогневу машину, щоб гасити вогонь та кишку, що подає воду, то можна призначити двоє дітей, що будуть воду помпувати, а одно, що буде держати мотузок (кишку) й поливати водою кицин дім. Той хто гасить вогонь, стоїть поміж лавами біля кициного дому.

Мета гри: Познайти дітей, як гасити вогонь. Зручність у передаванні відерка.

А ВЖЕ ЯСНЕ СОНЕЧКО...

Allegro — Жваво.

I. Сл. О. Олеся. Мел. Г. Т.

А ВЖЕ ЯСНЕ СО - НЕЧ - КО ПРИПЕКЛО, ПРИПЕКЛО,

Я - СНЕ - ЩИ - РЕ ЗО - ЛО - ТО РОЗЛИЛО, РОЗЛИ - ЛО.

II.

(Танок - забава для дівчаток)

2. Ясно-щире золото розлило, розлило.
3. На вулиці струмені воркотять, воркотять.
4. Журавлі курликають та й летять, та й летять.
5. Засиніли проліски у ліску, у ліску.
6. Швидко буде землянька вся в вінку, вся в вінку.
7. Ой, сонечку-бачечку догоди, догоди.
8. А ти земле-матінко уроди, уроди!

Гру заводять самі дівчатка, повдягані в народні одяги. На шиї в кожної темно-синя півхустка, легенько перевязана. Дівчатка (довільне число) уставляються півколом. Крайня дівчина зліва опирає праву руку на грудях, на намисті, ліву піднімає по-над голову. Всі інші діти держать ліву руку на грудях, праву на бедрі. На слова 1. стрічки крайня дівчина зліва пробігає дрібними кроками (або „складаним походом”) в півколі перед іншими дівчатами направо й опинюється на другому кінці півкола. На слова 2. стрічки обертається, змінює руки (противна вгору) й повертається на своє місце. За весь цей час інші дівчата перебірають ногами, при чому виконують малі звороти то вправо, то вліво (на кожний такт — зворот).

До слів 3. стрічки: „На вулиці струмені...” — всі міняються місцями в півколі навхрест. На 4. стрічки: „Журавлі курликають...” — завертає крайня дівчина зправа дрібними кроками вглиб сцени, розвівши руки вбоки й махаючи ними, наче крилами. Всі інші біжать гусаком за нею. При кінці цієї стрічки заходить кілька останніх дівчат не в рядок, тільки перед „гусака” й твориться вільна група. До слів 5. стрічки: „Засиніли...” — знімають дівчатка сині хустки з шиї обома руками й держучи хустку за два кінці, піднімають її по-над головою, а самі низько присідають. До слів 6. стрічки — дівчатка підводяться й крутяться на місці; хустки держать вгорі. На 7. стрічку — творять колесо, взявшись за руки, спиною до середини кола й крутяться. На 8. стрічку крутяться швидше, а на слова: „Уроди” — сідають на землю у мальовничому гурті.

(Уклад Оленки Заклинської).

РОЗЛИЛИСЯ ВОДИ.

Allegretto — Швиденько. Сл. і мел. з „Весняночки”.

Роз-ли-ли-ся во-ди на три бро-ди,
 Що в пер-шо-му бро-ді за-зу-лень-ка ку-є.
 Гей, ді-ти кві-ти ве-сна кра-сна, зіл-ля зе-ле-
 ньох! ньох! ньох! ньох.
 - нень-ке! Ку-ку! Ку-ку! Ку-ку-
 - ньох! ньох-ньох! ньох-ньох!
 - ку! Ку-ку-ку! Ку-ку-ку!

1. Розлились води на три броди.
 Що в першому броді зазуленька кує.
 Гей, діти квіти, весна красна, зілля зелененьке
 Гей, діти квіти, весна красна, зілля зелененьке
 Куку, куку, куку, куку, куку.
2. Що в другому броді соловей щебече.
 Гей, діти (приспів) тьох, тьох, тьох, тьох, тьох.
3. Що в третьому броді сопілочка грає.
 Гей, діти і т. д. (один): у-у-у-у!
4. Зозуленька кує, бо літечко чує.
 Гей, діти і т. д. куку.

Дієві особи: Зозуля, Соловейко та Сопілонька.

Гурт ходить колом замкненим, а дієві особи ховаються непомітно від дітей по різних кінцях кімнати, або й у другій кімнаті й відгукуються аж тоді, коли буде про них мова в пісні, цебто Зозулька скаже тричі: „ку-ку” після того, як хор проспівас: Зозуленька кує... ой, діти-квіти, весна красна, зілля зелененьке”.

Соловейко відгукується: „Тьох-тьох”, коли хор проспівас: „Соловей щебече...” ой діти і т. д.

Сопілонька скаже: „У-у-у”, після слів: Сопілонька грає... ой діти і т. д.

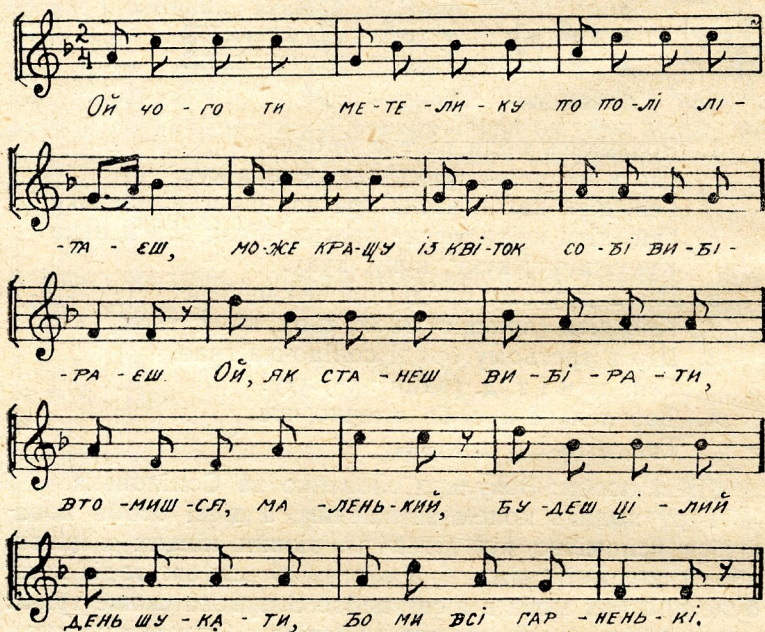
Відміна гри. Зозуля, Соловейко та Сопілонька можуть сидіти в колі й перебігати з одного місця на інше; стають тільки тоді, коли треба їм відгукуватися своїми покличками.

Мета гри. Звернути увагу дітей на зміну в природі на весні, а головню на життя та спів пташок на весні та на радощі хлопців-пастушків на волі, в полі. Це може керівник досягнути підчас прогульки теплового весняного дня; при нагоді — піти з дітьми в садочок, або в поле.

ОЙ, ЧОГО ТИ, МЕТЕЛИКУ...

Allegro vivo — Жваво з життям.

З „Весняночки”.

Ой чо - го ти ме - те - ли - ку по по - лі лі -

- та - еш, мо - же кра - щу із кві - ток со - бі ви - бі -

- ра - еш. Ой, як ста - неш ви - бі - ра - ти,

вто - миш - ся, ма - лень - кий, бу - деш ці - лий

день шу - ка - ти, бо ми всі гар - нень - кі.

Діти — це квіти весняні, що стоять колом, або хитаються, або посідали купочками по різних місцях кімнати, наче ростуть на грядочках у садку. Можна повдя-

гати паперові костюми, а принайменше шапки на голову, з колірового паперу вироблені на форму цвітів. Метелик літає поміж ними, нікого не зачіпаючи. Діти під кінець другого куплету складають руки до купки долонями кожне саме собі, розкривши долоні наче пелюстки квітчані, або переносять долоні понад голови, перед себе або на груди, або й перед себе, руки простягаючи і тримають їх, начеб вони завмерли, так довго, доки метелик до котрої-небудь квітки не доторкнеться. Щаслива квітка встає, кланяється метеликові, обкручується з ним, стає на метеликове місце всередину.

Гра йде далі спочатку.

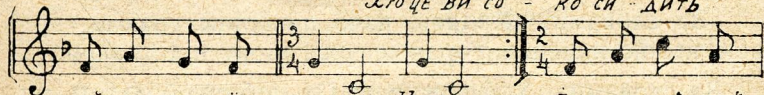
КУМ — КУМ!

Від *Larghetto* до *Allegro*.

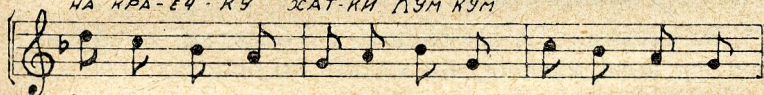
„Весняночка”.

Кум-кум, кум-кум! Ли-та-ють-ся жа-бе-ня-та
Хто-це ви со-ко си-дить

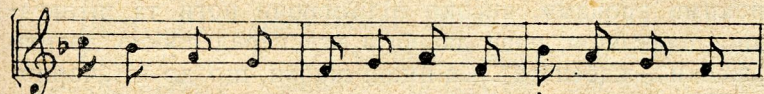
най-стар-шо-ї жа-б-ки: Кум-кум І до-стой-ний,
на кра-єч-ку жа-т-ки Кум-кум

ї по-важ-ний хо-дить на-че лан-гой важ-ний,

хо-ч в жу-та-ні і в чо-бо-тах, а все хо-дить

по бо-ло-тах, хо-ч в жу-та-ні і в чо-бо-тах,

а все хо-дить по бо-ло-тах.

Кум, кум — кум — кум!

— Хто це високо сидить на краечку хатки — кум, кум, І достойний і поважний ходить, наче пан той важний, Хоч в жупані і в чоботах, а все ходить по болотах? 2. Ой, які ж ви, ще дурненькі, мої жабенята! кум! кум! Чорногуз це довгий, наш ворог заклятий — кум, кум!

Стережіться жабенята.

Дієві особи: жаба, жабенята та чорногуз (бузько, лелека). „Жаба” сидить на середині кімнати. У кутку в кімнаті на стільчику стоїть „чорногуз” з палицею або з паличком у руці.

Під спів: „Кум-кум, кум-кум” прискакують „жабенята” до „жаби”, приклавши долонями руки до шиї й питаються про того, хто „сидить на краечку хатки”. Підчас того, як вони його описують, що він пристойний та поважний, витягаються вгору, поклавши руки в боки.

За словами: „Ходить, наче пан” виступають, прясю ногою наперед, гордо вверх голову підіймаючи.

За словами: „Хоч в жупані і в чоботах” водуть руками від шиї до самого низу.

За словами: „А все ходить по болотах” підіймають високо ноги, вдаючи, що ходять по болотах.

Проспівавши ще „Кум-кум” та покивавши при тому головами то вліво то вправо, сідають навкруги „жаби”, заглядають їй у вічі й чекають, що вона їм скаже. Після її відповіді „жабенята” перелякані скачуть відразу на всі боки, але раптом прилітає „чорногуз”, ходить широкими кроками, високо підіймаючи ноги та штовгаючи паличкою, наче дзьобом все перед собою ловить „жабки”, жабенята”. Спіймані жабки, що до їх „чорногуз” доторкнувся паличкою, падають на землю, а з тих двох останніх, що „чорногуз” їх не доторкнувся, вибирають нового „чорногуза”, та стареньку „жабку” і гра починається знову.

А В ГОРОБЕЙКА..

Andante — Звільна.

З „Весняночки”.

Дієві особи: „Горобейко” та його „Сестра”.

Гра: Гурт або сидить на стільчиках навколо дієвих осіб, або ходить колом. „Сестричка” сидить на стільчику й шиє (рано встала), а „Горобейко” ще спить. Під кінець пісні прокидається „Горобець” і каже, чухаючись:

„Сестро, дай мені сорочку!”

Сестра: „Візьми сам!”

Брат: (бере сорочку): „Одягай мене!”

Сестра: „Хіба ти маленький, сам одягайся!”

Брат (одягається): „Дай мені штани!”

Сестра: „Хіба ти не знаєш, де вони, шукай сам!”

Брат (знайшов): „Одягай мене!”

Сестра: „Хіба ти маленький. Сам одягайся!”

Брат (одягається й підперізується): „Дай мені мо-
лока!”

Сестра: „Сам знайди!”

Брат (пе): „А де моя шапка?”

Сестра: „Там, де учора, Одчепись!”

Брат (надягає шапку): „Сестро!”

Сестра (сердито): „Та що!”

Брат: „Що? Лови мене!” (тікає).

Сестра: „А ти ще смієшся з мене! Яж тебе зараз!”
(кидає роботу і ганяється за братом. Він тікає, а коли змучиться, то стає десь у полі поміж двоє дітей; хто праворуч його, той буде новий „Горобейко”, а хто ліво-
руч, той буде його „Сестра”, і гра знову починається.

У ВИШНЕВОМУ САДОЧКУ.

Allegro — Жваво.

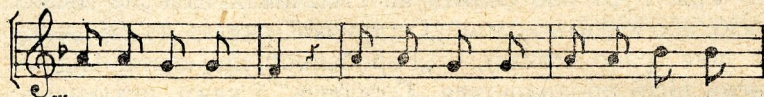
„Весняночка”.

У ВИШ - НЕ - ВО - МУ СА - ДОЧ - КУ, ПІД ВЕР - БО - Ю

В ХО - ЛО - ДОЧ КУ, ЩОБ ЛИ - ХО ПРО - ГНАТЬ, ГЕЙ!

ЩОБ ЛИ - ХО ПРО - ГНАТЬ, А ЩОБ ДО - ЛЮ ЗВЕ - СЕ - ЛИ - ТИ.

ЗА - ХО - ДИ - ЛИСЬ НА - ШІ КВІ - ТИ ВЕ - СІЛ - ЛЯ ГУ -

ЛЯТЬ, ГЕЙ! ВЕ - СІЛ - ЛЯ ГУ - ЛЯТЬ.

У вишневому садочку, під вербою в холодочку,
щоб лихо прогнать, гей!
щоб лихо прогнать, а щоб долю звеселити,
заходились наші квіти,
весілля гулять, гей! весілля гулять.

Не було б таких новинок,
та хрещатенький барвінок,
усіх здивував, гей!
Він фіялочку блакитну,
наче панночку тендитну,
За себе узяв, гей! за себе узяв!

По середині в таночку,
у зеленому віночку танцює будяк, гей!
танцює будяк.

Кругом свашки і сусідки,
і фасолі і нагідки,

І між ними мак; гей!

і між ними мак.

Наче справжньої музики,
грають півні та індики,
деренчик гусак, гей!

Деренчик — гусак.

Де взялися чижі й синиці,
прищебечують музиці;
ще пристав і шпак.

Будяк скаче, не вгаває,
підморгне і промовляє:

от, так квіти, так, гей!

от, так квіти, так!

(Слова Л. Глібова)

Діти стоять парами в такому порядку, в якому про них згадується в пісні і, так уставлені, входять у кімнату.

Ті діти, що на цей раз не беруть участі у грі, стають попід стінами. Вони — глядачі, що придивляються весільному походу.

Гра: 1) Перед походом всі потихесенько рахують 1—2—3—4, 1—2—3—4; це для того, щоб рівно ритмічно входити в кімнату. Глядачі гуртом підходять на середину кімнати, виглядають весільного поїзду і співаючи відступають попід стіну. Співають перший куплет: „У вишневому садочку”.

2) За словами: „Щоб лихо прогнать” — кладуть діти руки в боки.

3) За словами: „А щоб долю звеселити” — відступають діти назад на вісім кроків, а за словами „Весілля гулять” — поділяються діти на дві половини: одна йде вліво і стає попід однією стіною, а друга вправо і стає попід другою стіною.

4) Раптом вбігає „Шпак” і співає другий куплет. „Не було б таких новинок” і т. д., звертаючись наче з важною новиною до всіх присутніх і підчас його слів: „Він фіялочку” і т. д.

5) входить весільний похід. Поперед усіх іде пара молода — „Барвінок” і „Фіялка”. Вони йдуть, не танцюють. За ними йдуть: „Будяк”, чотири „Свашки”, себто дві „Фасолі” та дві „Нагідки” й „Мак”, два „Індики”, два „Півні”, один „Будяк”, два „Чижі”, дві

„Синиці” і „Шпак” (всіх вісімнадцятеро).

6) Діти співають „Він фіялочку блакитну” і т. д. так довго, доки весільний похід не увійде в кімнату.

7) Похід, вільно підтанцювуючи, увійшовши в хату, стає в коло, а посередині походить молодий і молода, кланяючись гостям.

8) За словами: „По середині в таночку” — і т. д. молодий виходить з кола і починають танцювати дієві особи. На середину виходить „Будяк” і сам собі танцює, а кругом нього „Фасоля” та „Нагідки” з „Маком”, (коло з п'яти).

9) Тільки „Півні” та „Індики” не танцюють. Вони стоять збоку, грають на скрипках, а їм помагає на басі „Гусак”.

10) Коло музик утворюється нова сцена. Тут прищечують та пританцювають „Чижі” й „Синиці”, а між ними „Шпак” посередині (усіх п'ятеро).

10) Підчас таночків двома колами викрикує „Будяк” танцюючи „О, так квіти”.

ОЙ, НА ГОРІ ЖИТО.

Allegro moderato.

3 „Весняночки”.

Ой, ..а го-рі жи-то си-дить зай-чик,

він ніж-ка-ми чи-би-ря-є, ко-либ та-кі

ніж-ки ма-ла, то яб ни-ми чи-би-ря-ла

як той зай — чик, як той зай — чик.

1. Ой, у полі жито: сидить зайчик,
він ніжками чиби́ряє;
коли б такі ніжки мала,
то я б ними чиби́ряла,
як той зайчик, як той зайчик.

2. О, у полі просо; сидить зайчик,
він ніжками чиби́ряє;
коли б такі ніжки мала,
то я б ними чиби́ряла,
як той зайчик, як той зайчик.

3. Ой, у полі гречка; сидить зайчик,
він ніжками чиби́ряє;
коли б такі ніжки мала,
то я б ними чиби́ряла,
як той зайчик, як той зайчик.

Зайчик (1, 2, або й 3), припавши на коліна, сидить у колі й чиби́ряє ніжками (руками наче передніми ніжками).

За словами: „Сидить зайчик” і „Чиби́ряє“ переби́рає ніжками з перестанками, а далі частіше до кінця куплету. Гурт тоді ходить колом, удає наче він зайчика підглядів і виявляє свою радість особливими рухами. І так спочатку кожного куплету ходять діти вправо або вліво, а за першими „Коли б такі ніжки мала” висувують ноги (стопи) то вперед, то взад на пере́міну, то праву то ліву, а на „Ух” підскакують вгору й показують на „Зайчика” правою рукою.

Підчас другого куплету ходять знов у другий бік, а на слова: „Коли б такі” і т. д. підіймають високо ноги вгору (згинаючи їх у колінах), а на „Ух” підскакують, як раніше.

Підчас третього куплету ходять уліво, а на слова: „Коли б такі” і т. д. стають, пристукують правою ногою

й викручують обома руками круглі кружальця в повітрі перед собою або над головами, а на „Ух” підскакують вгору й раптом присідають. Кого „Зайчик” вибере, той іде всередину, і гра знову починається.

2. образ: Коли в полі два або й більше „Зайчиків”, то вони граються і чибирають ніжками, перескакують під кінець кожного куплету на інше місце, перекидаються одним через одного й пританцьовують присідаючи, взявшись за руку і т. д.

3. образ: До такої гри, коли в середині в колі є два, три або й більше „Зайчиків”, можна ще додати „Стрільця”, що під кінець останнього куплету стріляє — викрикує „Пууу!”. „Зайчики” тікають і ховаються за грачів. Тоді ті діти, що за них перелякані „Зайчики” заховалися, ідуть в середину в коло, і гра починається знову.

ПІШЛИ ДІТИ В ПОЛЕ.

Moderato — Помірковано.

„Весняночка”.

Піш-ли ді-ти в по-ле кві-точ-ки збі-ра-ти.

Мак, мак здзві-ноч-ка-ми, во-лош-ки з со-

-ки-роч-ка-ми, ро-мен зіл-ля, ме-док зіл-ля,

бур-кун зіл-ля і ча-брець.

Пішли діти в поле квіточки збирати.

Мак, мак з дзвіночками, волошки з сокирочками,
ромен зілля, буркун зілля, медок зілля і чабрець.

Квіточки збирали, віночки звивали,

Мак, мак з дзвіночками і т. д.

Віночки звивали, на голівку клали,

Мак, мак з дзвіночками і т. д.

Як сплели віночки, завели таночки,

Мак, мак з дзвіночками і т. д.

Діти стають колом одно за одним, рядочком, а четверо йде в середину в коло й підчас першого куплету на слова „Мак — мак” нахиляються руками, дістаючи майже землі, наче зривають квітки. Зривання квіточок робиться на сильній частині такту, а перекладання в ліву руку на слабій частині такту.

За словами: „Віночки звивали” удають звивання віночків, себто кружляють правою рукою кругом лівої перед собою.

За словами: „На голівки клали” удають, що накладають собі віночки на голови, а на слова „Мак — мак” кладуть руки в боки і, пристукуючи ногами, танцюють; на слова: „І чабрець” плещуть три рази в долоні. Підчас останнього куплету від слів „Мак — мак” відводять руки в боки, кружляють, пристукуючи на одному місці і припліскуючи на слові „І чабрець”.

Увага. Той самий танок можна вести парами; тоді накладання віночків роблять так: дівчина повертається одна до одної лицем і одна одній накладає віночок на голову. На слова „Мак — мак” подають діти руки одному парами і роблять колисання з пристуками. Підчас останнього куплету одно стає навколішки на землю, а друге, танцюючи ходить навкруги його.

ВІТРЯК.

Allegro — Жваво.

„Весняночка”.

Ой, у полі на горбочку, на горбочку,
стоїть чудо на кілочку, на кілочку.
Люди чудо змайстрували, вітряком його -
1. -го називали. 2. -го називали.

Ой, у полі на горбочку, стоїть
чудо на кілочку, на кілочку.
Люде чудо змайстрували,
вітряком його прозвали, 'го прозвали.

Буйний вітер повіває, повіває,
чудо крилами махає, гей махає.
І кидає і махає,
наче всіх людей скликає, 'дей скликає.
Звозять в міхах зерно люди, зерно люди,
і складають коло чуда, коло чуда.
Буде чудові робота,
буде цілий день молоти, день молоти.
Чудо диво зерно меле, зерно меле,
сипле в міхи муку білу, муку білу.
Буде діткам хліб печений,
і галушечки варені, 'ки варені.

Дієві особи: „Мельник“, його „Помішник“, „Крила“, „Решетачі“ та „Люди“, що приносять зерно до млина.

Інсценізація: На середині кімнати — стілець. На ньому стоять „Крила“ — це двоє дітей, що на умов-

ний знак крутять руками, як крилами, і двоє „Решетачів”, що на умовний знак — решетують, себто б'ють об стотик дрібненько пальчиками, вдаючи, що в млині вже мука мелеться. Навколо стола стоять діти двома колами — це два камені: „Мельник” ходить поза колами та вичікує вітру. Через деякий час гукає до „Помішника”: „Семене повертай млин проти вітру!” „Семен бере палицю і прикладає її рівнобіжно до грудей, іде кілька кроків наперед і гукає: „Готово!”.

Починається спів. „Крила” потихеньку замахали й пішла робота: „Крила” крутяться, „Решетачі” туркотять палицями об стіл. „Колеса”, „Камені” крутяться — одно в один бік, друге в другий бік, а підчас третього куплету вже й „Люди” з'явилися по муку, той вертається з млина, вгинаючись від важкої муки. Хто приходить з зерном, той вертає до дому легенько, бо по муку прийдеться йти іншим разом. „Помішник” приймає зерно, „Мельник” бере гроші й видає муку.

Найзручніший такий поділ дієвих осіб: Усіх повинно бути 24 грачі, себто: перші — то двоє „Крил”; двоє „Решетачів” та ще двоє — „Мельник з Помішником”. Інші двоє кол по 6 дітей у кожному колі, — а треті — це троє „Людей”, що приносять зерно, а троє, що відвозять чи відносять муку.

Коли інсценізується вітрак другий раз, тоді ролі перемінюється так:

Перші стають всередині в колі, а коло стає на місці перших. За 3 разом крайнє коло йде на місце третіх, а треті стають за друге коло. За 4 разом перші йдуть за третіх, треті за перших, а кола міняються місцями.

ПОСПІШАЙТЕ...

Allegro — Жваво.

„Весняночка”.

Це одна з кращих організованих рухових забав (перегіганка).

Діти стають рядочком під стіною в кімнаті (або на одному краю майдану чи подвіря). Проти них стає „Мета” — дитина з паличкою в руці. Біля „Мети” обабіч стоїть по одному „Свідкові”.

Діти уставляються під стіною в такому порядку:

„Свідок” — „Мета” — „Свідок”.

...6, 5, 4, 3, 2, 1, — 1, 2, 3, 4, 5, 6...

Діти біжать парами до „Мети”, отже: 1 з 1, 2 з 2, 3 з 3, 4 з 4, і т. д. Кожна дитина вибігає крок-два вперед, завертає вправо (чи вліво), оббігає цілий свій ряд навколо й аж після того поспішає до „Мети”. Отже 1 (праворуч від чертки —) вибігає дещо вперед, потім завертає на право аж поза 6, позад ряду і через своє давнє місце біжить уже прямо до „Мети”. Знов 1, що було ліворуч чертки, завертає на ліво і т. д. Хто швидше вхопиться за паличку, той дужчий, жвавіший. Дужчий стає праворуч, слабший ліворуч свідків. Якщо добіжать разом і разом вхопляться за паличку, тоді виміряють на палиці, чия рука буде зверху, той іде направо, чия внизу, той — наліво. Так по черзі біжать усі пари. Всі діти перед бігом кожної пари співають „Поспішайте до мети, аби швидше досягти. Раз, два, три!”. На „три” починає бігти перша пара. Потім знов співають і біжить друга пара і т. д.

Наконець праворуч „Мети” стоять усі дужчі, ліворуч усі слабші.

Гру можна й продовжувати так, що „Мета” зі „Свідками” переходить на попереднє місце дітей і тепер починають бігти: перший дужчий з другим дужчим. Хто виграє, вертається назад і біжить з третим з дужчих; хто тепер виграє — біжить з 4-им, аж вкінці оден буде таки найдужчим. Він сідає збоку на лавочці. Тепер біжать 1-ший слабший з 2-им; хто з них програє, вертає й біжить з 3-им і т. д. Найслабший сідає побіч найдужчого, подають оден одному руки й від того часу найдужчий повинен найслабшому помагати та його доглядати.

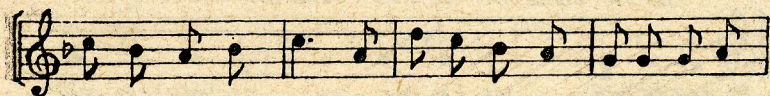
ДІНЬ-ДІНЬ.

Allegro — Жваво.

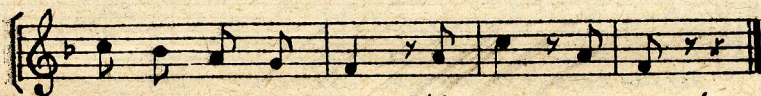
„Весняночка”

ДІНЬ-ДІНЬ, ДІНЬ-ДІНЬ, ДІНЬ ДЗВЕ-НЯТЬ ДЗВІН-КИ, ПА-

-СЕТЬ-СЯ ЧЕ-РЕ-ДА, ЦЕ БЕ-ЧУТЬ ВЕ-СЕ-ЛОПТАШНИ, ЗА-

-БЛИ-СКУ-Є ВО-ДА. ДІНЬ-ДІНЬ, ДІНЬ-ДІНЬ!

Пісню співають під звуки дзвіночків, коли вони є в дитячій установі. Можна поділити дітей на кілька груп; кожна група, що входить зі своїм пастухом з другої кімнати, — це мале стадо. Тут корови, там телята, там коні, а там овечки. Пастухи з глядачами, що також відділяють їх в окрему групу, співають пісні. Проспівавши пісні, переходять стада на інші місця, присідають на землю й далі пасуться, поки йде пісня. Після слів „Худоба до дому!”, всі стада з пастухами виходять у ту кімнату, з якої вийшли під звуки дзвіночків.

Мета гри: Познайомити дітей з життям пастухів на селі.

ЗРОБИМ КОЛО.

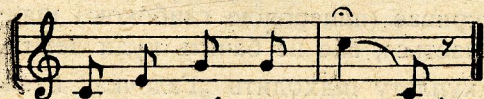
(З початкових пісень у дошкіллі).

Presto — Дуже швиденько.

„Весняночка”

ЗРО-БИМ КО-ЛО, ЛО-ГУ-ЛАЙ-МО І ВЕ-СЕ-ЛО

ЗА-СПІ-ВАЙ-МО; ЛУ.....

МЕТЕЛИЧОК

Allegro — Жваво.

„Весняночка”.

МЕ-ТЕ-ЛИ-ЧОК, МЕ-ТЕ-ЛИ-ЧОК У СА-ДОК
 А ГА-ЛОЧЬ-КА СЕ-СТРИ-ЧЕНЬ-КА ПРО-СИТЬ, МО-
 ПРИ-ЛЕ-ТІВ; НА КВІ-ТОЧ-КУ БІ-ЛЕ-СЕНЬ-КІМ
 -ЛИТЬ ГРИЦЬ-КА: „Ой, ВИ-ПУ-СТИ, МІЙ БРА-ТІ-КУ,
 ВІН ТИ-ЖЕНЬ-КО ПРИ-СІВ. А ГРИЦЬ-КО НАШ МА-ЛИЙ
 ІЗ ТЮР-МИ МО-ТИЛЬ-КА.” А ГРИЦЬ-КО НАШ МА-ЛИЙ
 МЕ-ТЕ-ЛИ-КА ІЗ-ЛО-ЖИВ, ЗА КРИ-ЛЕЧ-КА ПІЙ-МАВ,
 ДО-БРЕ СЕР — ДЕНЬ-КО МАВ, НЕ МО-РИВ МО-ТИЛЬ-КА,
 У СКЛЯ-НОЧ-КУ ПО-СА-ДИВ. ТАЙ КА-ЖЕ
 ЙО-МУ ВО ЛЕНЬ-КУ ДАВ.
 ДО НЬО-ГО: „ОТ ТЕ-ПЕР ГУ-ЛЯЙ!”

Діти стають колом, в середині чотири „Квітки”.

Підчас першого куплету влітає „Метелик”, присідає коло одної „Квітки” і кладе на її голівку руки, наче медок пє.

Підчас другого куплету підкрадається „Грицько”, ловить „Метелика” й відводить його на бік, садить на стільчику та прикриває (паперовою глибокою) шапкою. „Метелик” пручається, але не бачить куди летіти.

Підчас третього куплету підходить „Галочка” й заступається за „Метелика”.

Підчас четвертого куплету „Грицько“ здіймає з „Метелика“ шапочку, випускає його на волю. Вдаючи літання, „Метелик“ скаче з „Галочкою“ поміж „Квіточками“.

Увага: Цю гру було би добре вести тоді, коли діти ганяються за „Метеликом“ й роблять над ними свої спостереження, а то й пакості.

ПРО „ШЕВЧИКА“.

Allegro — Жваво.

„Весняночка“.

А чи бачив ти, як шевчик
шкуру в воді мочить?

А чи бачив ти, як шевчик
шкуру натягає?

А чи бачив ти, як шевчик
черевики шиє?

А чи бачив ти, як шевчик
цвяшки набиває?

А чи бачив ти, як шевчик
цвяшки розчищає?

А чи бачив ти, як шевчик
черевички чистить?

А чи бачив ти, як шевчик
у свято танцює?

Ой так, брате, ой так, так,
шкуру в воді мочить.

(натягає, шиє, набиває і т. д.).

Гра під пісню: „Шевчик“ — це ілюстрація шевської роботи, відповідними рухами. Дієві особи — всі діти.

Діти стають колом, а на середині „Майстер — швець” та трое „Помічників”. Сидять вони навколо стільця. Під стільчиком миска з водою. За тими словами, що кінчається ними перший куплет: „Ой так, так шкуру в воді мочить” — всі діти нахиляються й удають, що правою рукою вмочують шкуру в воду, перевертаючи шкуру на обидві сторони.

... „Шкуру натягає” — прикладають ліву руку до правого коліна, наче держать шкуру, а правою рукою сувають від коліна до землі.

... „Черевички шие” — стулюють пальці обох рук, а за словами: „Ой так-так” розводять руки.

... „Гвозді набиває” — припадають на одно коліно і стукають по ньому кулаком.

... „Гвозді розчищає” — ліві руки, звернені долонями, прикладають до грудей і в такт пісні сувають по них правими долонями.

... „Черевички чистять” — прикладають ліві руки, звернені долонями до низу, до лівого коліна (постава проста, нога піднесена, в коліні зігнута) і потирають по них правими руками.

... „В неділю танцює” — всі скачуть то на правій нозі, то на лівій нозі, та б'ють себе руками по холявах.

1. У в а г а: Діти можуть стояти або колом, або рядком поза чотирьома „Майстрами”, що сидять в середині навколо стільчика.

2. У в а г а: В цю гру можна гратися тоді, коли дітей проведе провідниця наперед у шевську майстерню, або до шевця.

ПЕРЕПІЛКА.

Andante — Звільна. О. Суховерська: „Рух. заб. й гри”.

1. Перепілко! Парубочки йдуть.
Тут була, тут була перепілочка. (2 р.)
2. Перепілці черевички несуть.
Тут була, тут була перепілочка. (2 р.)
3. Перепілці ще й колачки несуть
Тут була, тут була перепілочка. (2 р.)
4. Перепілку із собою візьмуть.
Тут була, тут була перепілочка. (2 р.)

Одну дитину вибірається за „перепілку”. Всі інші стають гусаком, співають і йдуть кілька кроків уперед і ступають ногами.

„Перепілка” стоїть по середині грища (салі). До слів „тут була”, хапаються за руки, замикають колесо й откружують „перепілку”.

„Перепілка” бігає в середині круга, наслідуює рухи лету і ударяє котрусь дитину. Визвана — має ловити „перепілку”, що тепер пересмикується попід руки дітей а та, що ловила, є „перепілкою” й діти знов співають і граються.

ГЛЯНЬТЕ, ДІТОЧКИ...

Moderato — Помірковано.

Мел. І. Воробкевича.

Глянь-те ді - точ - ки ма - лі, при - ле - ті - ли
 При - ле - ті - ли жу - рав - лі, сі - ли со - бі
 жу - рав - лі.
 на ріл - лі, та все кру, кру, кру! Стрі - чай - те ве -

Гляньте, діточки малі,
 Прилетіли журавлі,
 Сіли собі на ріллі,
 Та все кличуть кру, кру, кру!
 Стрічайте весну.
 Весно, весно, весняночко,
 Хвала тобі, паняночко!

Гляньте, любі діточки,
 Прилетіли гусочки,
 Гуси прилетіли,
 Над ставочком сіли
 Та все кличуть: ге-ге-ге!
 Вже до нас весна іде.
 Весно, весно, весняночко,
 Хвала тобі паняночко!

Гляньте, любі діточки,
 Прилетіли качечки;
 Качки прилетіли,
 На лужочку сіли
 Сіли собі на лужок
 Завели кривий танок.
 Журавлі і гусочки
 Ще й сіренькі качечки,
 Крильми стрепенули,
 В гору полинули.
 Люди ж кажуть:
 Гей весна!
 До нас в гості вже прийшла.

Весно, весно, весняночко,
 Хвала тобі паняночко!

ЦВІРКУНЕЦЬ.

Allegro — Жваво.

„Весняночка”.

Цвіркунець-цвіркунець,
вскочив в хату та й цвірчить:
цвір-цвір-цвір!

А Петрусь налякався,
аж на піч заховавсь.
цвір-цвір-цвір!

А Панас не злякався,
він за цвіркуном погнався,
де ж той звір!

Цвіркуна він зловив,
на столику посадив,
Ось той звір!

Дієві особи: „Цвіркунець” та два брати — „Петрусь” й „Панас”.

Ніч. Петрусь лежить на ліжку, накрившись кожухом. „Панас” на умовний знак гасить лампу й лягає біля „Петруся”. Вскакує в хату „Цвіркунець” й цвірчить. Співають перший куплет. „Петрусь” підводиться й під кінець першого куплету, переляканий тікає на піч. „Панас” світить лампу й підчас третього куплету ганяється за „Цвіркуном”, під кінець пісні ловить його й садить на стіл. Злазить з печі „Петрусь” й боязко підходить до „Панаса”, питаючи: „Де цвіркун?” Панас: „Ось де цвіркун”. Цвіркун пробує вирватись і підскакує, вимахуючи руками. „Петрусь” виглядає ще кілька разів з-під кожуха, а далі хропе. — Остання сцена від того,

як „Панас” зловив „Цвіркуна” і посадив на стіл, іде під тихі звуки тієї самої мелодії стуленими вустами (мурмурандо). Діти підчас цієї гри сидять, поза квадратом (хатою), що зазначений крейдою на землі.

ДВА ПІВНИКИ.

Allegro — Жваво.

З „Дзвіночка”.

1. ДВА ПІВ - НИ - КИ, ДВА ПІВ - НИ - КИ ГО - РОХ МО - ЛО -
 2. ГО - РОБ - ЧИК, А МО - ЛОД - ЧИК НА СКРИ - ПОЧ - ЦІ
 - ТИ - ЛИ, ТРИ КУ - РОЧ - КИ, ТРИ КУ - РОЧ - КИ
 ГРА - Е, ГО - РО - БЛИЧ - КА, ГАР - НА ПТИЧ - КА,
 ДО ДО - МУ НО - СИ - ЛИ, -СИ - ЛИ.
 ХАТ - КУ ЗА - МІ - ТА - Е, -ТА - Е.

Два півники, два півники
 Горох молотили,
 Три курочки, три курочки, до млина носили.
 А горобчик, добрий хлопчик, на скрипочку грає,
 Горобличка гарна птичка
 Хатку замітає.
 А сорока білобока, пішла танцювати,
 А лисичка, ремесличка пішла переймати.
 А сова із дупла та очима луп-луп.
 Коли б мені не діточки я пішла би туп-туп.
 А лисичка так танцює, хвостом замітає,
 А ведмідь старий дід, на дудочку грає.

Діти держаться за руки й співають: Півень, горобець, лисиця, сова й ведмідь виступають з круга й роблять те, про що співається в пісні. Можуть вбирати на себе одяги, або маски придумані дітьми, або куплені в кооперативі.

ХТО З ВАС БАЧИВ?

Andante gracioso — Звільна з грацією. Сл. Кузьмова.
Мел. Г. Т.

ХТО З ВАС БА - ЧИВ ЯК НЕ - РАЗ ВІ - ТЕР ГНЕ ТРА -

- ВИЧ - КУ? Ой, ТО ТАК, ОЙ ТО ТАК

ВІ - ТЕР ГНЕ ТРА - ВИЧ - КУ, - ВИЧ - КУ.

Хто з вас бачив, як нераз
Вітер гнув травичку?
Ой, то так, ой, то так,
Вітер гнув травичку.
Хто з вас бачив, як нераз
Гнув ще й деревину?
Ой, то так, ой, то так,
Гнув ще й деревину.
Хто з вас бачив, як нераз
Вітер рвав шапчину?
Ой, то так, ой, то так,
Та й поніс шапчину.

Дівчата слова „шапчину” заступають словами „хустину”.

До забави діти уставляються у формі підкови. При словах: „Хто з вас бачив” вказують правою рукою на своїх співтоваришів, що стоять проти них, при „як нераз” — виконують те саме лівою рукою, при „вітер гнув травичку” підносять легко руки в гору, легко схиляються вперед і вертають до вихідної постави (руки легко підняті вгору), при „ой то так” похиляються боком щораз глибше на кожний склад на право, на повторення „ой, то так”, повертають до вихідної постави, на „вітер

гнув" похиляються глибоко на ліво, на „травичку" поворот до вихідної постави.

Коли співаємо обі зворотки, тоді при першій зворотці склони виконують діти без підношення рук (трава), а при другій зворотці підносять руки (дерева).

Початок 3-ої зворотки такий, як у 1-ій і 2-ій („Хто з вас бачив як нераз..."). При словах „вітер рвав шапчину" (дівчата співають: „хустину") руками стягають буцім-то шапку (хустину) з голови. При словах: „Ой, то так, ой, то так" дрібними підскоками роблять півоборот на місці, а при „та й поніс шапчину" (дівчата „хустину") швидким рухом наслідують, як вітер зриває накриття голови й ніби відкидують його геть від себе. По закінченні співанки пускаються навздогін за шапкою (хустиною), що їх поніс вітер.

Якщо гру виконуємо в домівці, так тоді цей останній рух (навздогін за шапчиною) відпадає.

МАК.

Allegro — Жваво.

„Весняночка".

Ой, на го-рі льон, а в до-ли-ні мак,
мо-ї лю-бі су-сі-донь-ки, про-си-мо вас, го-лу-бонь-ки,
про-бі-те ось так. Гу!

Діти уставляються в коло, крок-два одне від одного. В середині одна дитина, що починає рухи. При словах „Ой на горі льон" — роблять декілька кроків у право, „а в долині мак" — кілька кроків у ліво й задержуються на місці й пильно дивляться на дитину посеред кола. При словах: „просимо" виконують легкий поклін, при

„зробіте ось так” виконують рух, що його започатковує дитина посеред кола.

Співанку співаємо доскоchu, тільки за кожним разом при словах „зробіте ось так” — виконуємо інший рух (беруться за руки, присідають, приклякають, підіймають руки вгору, беруться в боки, пританцьовують і т.п.) Під кінець гри замість „зробіте ось так” співають „загукайте враз” і гукають „гу”.

Початково дитину посеред кола може заступити провідниця.

ОЙ, ЛЕТИЛА ЗАЗУЛЕНЬКА.

Andante — Звільна.

З „Весняночки”.

1. Ой, ле - ті - ла за - зу - лень - ка че - ре з са - д,
2. Ой, хто те - є пі - ряч - ко під - бе - ре,
че - ре з са - д, роз - лу - ста - ла пі - ряч - ко
під - бе - ре, о той см - ву за - зу - лень - ку
на весь сад, на весь сад
за - бе - ре, за - бе - ре.

Діти стають парами, пара біля пари і творять коло. Посеред кола ходить „Зозуленька”. При словах „Забере” всі пари розбігаються й кожна дитина шукає собі нової пари; „Зозуленька” також. Хто пари не знайде, стає „Зозуленькою” і гра починається наново.

Дітей повчаємо: 1. Ті самі грачі не можуть лишатися в парі, 2. не вибирати для пари найближчу дитину, 3. не можна відмовлятися стати в парі з „Зозуленькою”, або пару відбивати тій дитині, що її „Зазуленька” вже знайшла, 4. хто вибрав у пару „Зозуленьку”, подає їй обидві руки, щоб хтонебудь її не відняв.

ЯСТРУБ І КУРЧАТА.

Giocoso — Весело.

Нар. мотив.

Загадала бабусенька та й забагатіти,
 Підсипала куряточку, щоб вивела діти.
 Кво, кво, кво, кво, кво, кво, кво, кво, кво. (2 р.)

Ой, пігнала бабусенька куряточка пасти,
 Сама сіла під тиночок куделючку прясти.
 Дир, дир, дир (2 р.)

Ой, хмариться, туманиться, став дощ пократати,
 Стала баба куряточка в хату заганяти.
 Ціп, ціп, ціп (2 р.)

А ще трое не загнала, ось яструб кружляє,
 Гей, у розтіч курчаточка, вже яструб хапає.
 Ох, ох, ох (2 р.)

„1. Діти в'яжуть колесо, оточують одну дитину
 „квочку” весело співають, присідають і квокають.

2. Дитя „баба” жене всіх „курчаток” ніби на пасо-
 виско. Всі присідають і ніби пасуться, а „баба” пряде.

3. Всі дивляться вгору й розглядаються, чи хмариться, пригупують ногами, руки вбік, перебирають пальцями й наслідують капання дощу. „Баба” заганяє курчата до дому.

4. Вибраний „яструб” вилітає з гнізда й кружляє. Курчатка розбігаються на різні сторони, а яструб починає їх ловити. Як курчатко присяде, то не можна його лапати. Курятко, що його яструб зловить, або якого діткнеться в бігу, або в стоячій поставі, стає в новій грі „яструбом”.

СИВУ ШАПКУ...

Allegro — Жваво.

З „Весняночки”

1. СИ-ВУ ШАП-КУ, НА-ДІВ СЛАВ-КО, СТО-ІТЬ У ДВО-
 2. „Ой, Я БРА-ВНИ-ДУ-МА СЛАВ-КО, КО-ЗАК ХОЧ КУ-
 -РІ, ЯК НА СВА-ТО ВЗУВ-СЯ З РАН-КУ
 -ДИ; ЯК БИ ШАБ-ЛЯ, ТО ПО-ДАВ-СЯ
 В ЧО-БІТ - КИ МО - ВІ.
 В ДА-ЛЕ - КІ СТЕ - ПИ.

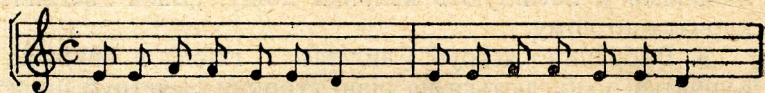
Сиву шапку надів Славко,
 стоїть у дворі,
 Як на свято взувся зранку
 в чобітки нові.
 „Ой, то зух я, дума Славко,
 козак хоч куди,
 Якби шабля, то подався б
 в далекі степи”.

В кожному гурті знайдеться весельчак. Діти співають співанку, а Славко надягає високу сиву шапку, закладає руки за спину й гордо маширує під звуки пісні. Під кінець пісні передає шапку другому, і гра йде далі.

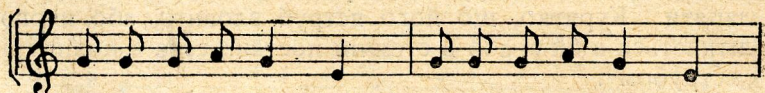
БАРВІНОК.

Весело.

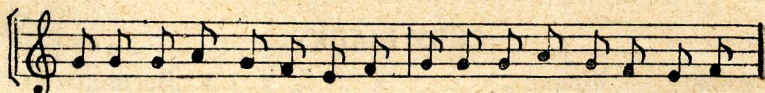
О. Суховерська: Рух. заб. й гри.

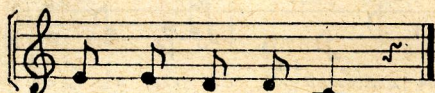
ТАМ НА ГО-РІ БАР-ВІ-НЕЦЬ, НА ДО-ЛИ-НІ ЗЕ-ЛЕ-НЕЦЬ;

ПО ТРИ ГРО-ШІ ЧІЧ - КА, ДВА ТА - ЛЯ - РИ СТРІЧ - КА.

МО-Ї МИ-ЛІ ПА-НЯ-НОЧ-КИ ПО-СХО-ДІТЬ-СЯ ДО КУ-ПОЧ-КИ,

У - СТА - ВАЙ - МО В РЯД!

Там на горі барвінець, на долині зеленець,
По три гроші чічка, два таляри стрічка.
Мої милі паняночки, посходімся до купочки
І ставаймо в ряд!

Там на горі барвінець, на долині зеленець,
По три гроші чічка, два таляри стрічка.
Мої милі паняночки, просили вас матіночки,
Посідайте враз!

3, 4, 5, 6, 7, 8 і 9-у строфку співається так само як 2-гу, лише з тою зміною, що при кінці слів „просимо вас матіночки” додається:

в 3. строфці: поставайте враз!

„ 4. „ поклякайте враз!

„ 5. „ поставайте враз!

„ 6. „ затупайте враз!

„ 7. „ заплещіте враз!

„ 8. „ потанцюйте враз!

„ 9. „ засмійтеся враз!

Все, про що співають у пісні, виконують діти. Стають у два ряди, звернені до себе лицем. Підносять руки вгору, пригинаються й показують руками на долині зелень,

присідають і встають, клякають на обі ноги і встають, тупають ногами, плещуть у долоні, танцюють одні напроти з другими, а при кінці сміються й розбігаються.

Всі рухи треба виконувати по змозі точно й усі діти разом.

ЖНИВА

Marziale — Ходом. О. Суховерська: Рух. заб. й гри.

Як ді-жде-мо лі-та, то на-жне-мо
По-ста-ви-мо в ко-пи, та вда-ри-мо
жи - та, Гоп, гоп, гоп-са - са,
в го - пи.
та вда-ри-мо в го - пи!

Діти в ряді відчисляють: раз, два, три. — Другі стають за першими, а треті за другими; трійки роблять „ліворуч” (праворуч), стають одні за другими й розступаються на 1—2 кроки.

До слів: „як діждемо літа, то нажнемо жита” всі згинаються в долину й виконують рухи жінок. При словах: „Поставимо в копи” і т. д. поодинокі трійки лучаться в колісцячко й тримаючися за руки, підносять їх вгору, представляючи копички.

При словах: „Гоп, гоп” і т. д., всі опускають руки, беруться під боки й підскакуючи, танцюють то вправо, то вліво.

МИШКА Й КОТИК.

Allegro — Жваво. О. Суховерська: Рух. заб. й гри.

Ой, до но-ри, миш-ко, до но-ри,

ТА ДО ЗО - ЛО - ТО - І КО - МО - РИ,

ЧОР - НИЙ КО - ТО - ЧОК МИШ - КИ НЕ ЗЛО ВИТЬ,

МИШ КА В ДІР - КУ, ЗО - ЛО ТУ КО - МІР КУ,

ДО НО - РИ, ДО НО - РИ!

2 Ой, КОТ, ТА ВОР - КОТ, НА ВІ - КО -

- НЕЧ - КО СКОК, А З ВІ - КОН - ЦЯ НА ХИЖ - КУ,

ПІЙ - МАВ КО - ТИК МИШ - КУ.

Ой, до нори, мишко, до нори,
 Та до золотої комори,
 Чорний коточок мишки не зловить,
 Мишка в дірку, золоту комірку,
 До нори, до нори!

Ой кот, та воркот,
 На віконечко скок,
 А з віконця в хижку,
 Піймав котик мишку.

Діти вяжуть колесо, кружать тай співають. За кругом стає „котик” і гонить за „мишкою”, що стає в середині круга та свobodно пересмикується попід руки гуртка. „Котик” продирається силою або підступом, бо діти перешкоджують йому в пробігу: то присідають, то знижують руки, або стісняють колесо.

Як „котик” зловить „мишку”, то хор дітей починає співати другу стрічку пісеньки, а при словах „на віконечко скок” усі підскакують. По словах: „а з віконечка в хижку”, всі плещуть у долоні.

Відміни цієї гри бувають такі:

1. Вибірається 2—3 мишки і стільки котів та визначається кожному котові, котру мишку він має ловити.
2. Уставляється грачів у два або три колеса одно в другому, при чому в середусі коло кіт не має доступу.
3. Уставляються два колеса, одно побіч другого.

ЖУЧОК.

(Забави для старших дітей).

Andante — Звільна. О. Суховерська. Рух. заб. й гри.

Ходить Жучок по дубині,
А Жучиха по ялині;
Грай, Жучку, грай, небоже,
Най ти пан Біг допоможе.

А хто хоче Жучка мати,
Треба йому їсти дати.
Грай, Жучку, грай, небоже,
Най ти пан Біг допоможе.

На Жучкові черевички,
Бо сам Жучок невеличкий.
Грай, Жучку, грай, небоже,
Най ти пан Біг допоможе.

На Жучкові опанчина,
Бо наш Жучок, як дитина.
Грай, Жучку, грай, небоже,
Най ти пан Біг допоможе.

На Жучкові жупан ясний,
Бо сам Жучок дуже красний.
Грай, Жучку, грай, небоже,
Най ти пан Біг допоможе.

Пара дітей стає напроти себе, беруться за руки навхрест, побіч них стає друга пара і так далі, аж утвориться міст. Найменша дитина „Жучок” вилазить їм на руки й поволі поступає по руках, немов по живому мості, туди й назад. Двоє дітей держить Жучка по боках за руки.

Як тільки перейде Жучок, кожна пара по черзі кидає своє місце, біжить на противний бік і уставляється знову, продовжуючи міст.

Так усі по черзі поступають і співають.

Забаву „Жучка” можна ще використати й для рівноважних вправ. Діти в поставах „навколішки” чолом до себе, попарно роблять із рук стілець: ліва рука обхоплює ручний сустав правої руки, а права рука хапає сустав лівої, чужої руки дитини, що клячить напроти. По усталенню по черзі, кожна пара одинцем вилазить на руки (міст) і починає рівноважний хід по руках усіх. При кінці зіскакує й лучиться знову парою в стільчик.

Інший спосіб цієї забави є такий, що пари по черзі перебігають попід руки всіх, при чому „Жучка” не визначається. Цей спосіб можливий і з меншими дітьми.

ЗАЙЧИК.

Allegro — Жваво. О. СухOVERська: Рух. заб. й гри.

Ой, заенку за головоньку!
 Ані тобі заенку вискочити.
 Ані тобі заенку виглянути.
 Ой, заенку, за підбоченьки!
 Ані тобі заенку і т. д.
 Ой, заенку за підпашеньки!
 Ані тобі заенку і т. д.
 Ой, заенку за підколінце!
 Ані тобі заенку і т. д.
 Ой, заенку за підп'ятоньки!
 Ані тобі заенку і т. д.

Одна дитина „зайчик” стає осторонь колеса дітей, які тримаються за руки й зображують „пліт”. На даний знак „зайчик” вбігає під руки до середини круга й присідає. Всі діти тоді стісняють колесо й хором виголошують:

Зайчику, зайчику, хочеш листя обідати!

„Ні, я хочу лиш оглянути” — відповідає зайчик.

Діти йому грозять: „Тут тепер тобі кінець, кінець”.

Заяць відповідає: „А я втечу на простець” і вдає, що хоче прорвати колесо та вискочити на волю. Всі його зусилля даремні. Діти ціпко тримаються за руки, не пускають зайчика й він приневолений остатися в крузі. Вони насміхаються з зайчика і йому приспівують.

Слово „вискочити” повтаряється в кожній строфці, а в слід за тим, діти повторяють кожного разу вязання колеса і йдуть кругом, при першій строфці вліво (право), при другій на право (ліво), при третій на ліво (право), при четвертій на право (ліво), при п'ятій на ліво (право).

При співі другої строфки, дають діти руки на бедра.

При третій строфі, беруться всі під пахи, лікті прямиують на боки.

При четвертій строфці, діти підносять ліву (праву) ногу, згинають її в коліні, підтримують її обіруч під коліном і скачуть на одній нозі, правій—лівій.

НЕ СВАРІТЕСЯ!

Vivo — 3 життям.

З „Весняночки”

Цю співанку можна співати тоді, коли двоє дітей посваряться. Можна й інсценізувати.

Діти (2, 4, 6) стають парами й ніби сердито боком ідуть на середину кімнати. Сходяться близько та стають повернувшись одне до одного боком, або спиною. Всі співають пісню: „Не сваріться, помиріться, дайте собі ручки, українські діти, подружіться!”. Коли пісню скінчено, вони обертаються одне до одного, підіймають голови, дивляться одне одному в очі, подають руки й пригортаються. Всі діти плещуть у долоні, кричать: „Славно! Помирилися!” й співають „Погодилися, помирилися, дали собі ручки, українські діти, погодилися!”

КОВАЛІ.

Moderato—Помірковано. О. Суховерська. Рух. заб. й гри.

КУЙ, КУЙ КО-ВА-ЛІ, ТО ВЕ-ЛИ-КІ,
 ТО МА-ЛІ, А СТА-РО-ГО КО-ВА-ЛЯ
 ПО-СА-ДИ-ЛИ НА КО-НЯ. Ко-МУ КО-НЯ
 ЗО-ЛО-ТУ ПІД-
 ПІД-КУ-ВА-ТИ, ПІД-КУЙ ЦЬО-ГО, ПІД-КУЙ ТО-ГО,
 -КО-ВУ ДА-ТИ? ПІД-КУЙ МО-ГО ВО-РО-НО-ГО

Уставка півколесом. Напроти, кілька кроків по середині, стає „коваль”. Всі співають і до такту пісні кують: у викрочній поставі то підносять обі руки вгору, то опускають їх у низ.

До слів „а старого коваля” і т. д., діти замикають і лучать колесо та кружать довкола „коваля”, котрого опісля підносять угору.

До слів „Кому коня підкувати”, всі в колесі кують до такту, а при словах „золоту підкову дати”, подають на переміну праву, а потім ліву ногу взад і згинають її—стопа випрямлена, підощва взад. При чому всі дивляться поза себе на підощву, вигинаючи ціле тіло дещо назад.

„Підкуй цього”: Діти вказують правою рукою на свого правого товариша, а „підкуй того” лівою рукою на лівого товариша. До слів „підкуй” мого вороного”, кожний вказує на себе.

Опісля вже до кінця діти кують.

ОЙ СОРОКИ...

Allegro — Жваво.

3 „Весняночки”.

1. Ог со - ро - ки, бі - ло - бо - ки ко - ро - вай вбі -
 2. Ві - т - р сви - стить у ду - боч - ку, а во - ро - на
 - ра - ють, а га - лоч - ки, мі - ща - ноч - ки,
 кри - че, мо - ло - да - я, ве - се - ла - я,
 піс - ні все спі - ва - ють, - ва - ють.
 смі - єть - ся, не пла - че, пла - че.

Ой, сороки-білобоки коровай вбирають,
 А галочки, міщаночки пісні все співають.
 Вітер свистить у дубочку, а ворона криче,
 Молодая веселая — сміється не плаче.
 Сидить, хрумтить сусулочки, із леду горішки,
 Снігурчики, чечіточки прискакали пішки.
 Горобчики-молодчики з ними танцювали,
 А лисички та зайчики гостей частували.
 Там палепушки як подушки з снігу усі їли,
 Сірі вовки за столами мов свати сиділи.
 Та очима мов свічима на зайчат дивились,
 А зайчата мов дівчата з хлопцями крутились.
 Як узався мороз в боки та став танцювати,
 То мусіли усі гості з будинку тікати.
 Свистить, скрипить, підстрибує, аж дуби тріщали
 Отак колись морозове весілля справляли.

1. Діти стають у широке коло вільноруч. Зпоміж них визначаємо всі дієві особи: сороки, галочки, вітер, ворона, молода, снігурчики, чечіточки, горобчики, лисички, зайчики, вовки, мороз (молодий). Діти починають співати і в міру, як кого згадують сороки, галочки і т. д.) це виступає на середину кола й виконує те, про що співа-

ється. Вкінці виходить мороз і починає так гуляти, що всі втікають.

Дітей можна відповідно прибрати.

Якщо дітей небагато, так тоді співаємо тільки 1, 2, 4, 7, 8 стрічку.

2. Другий спосіб складніший, зате більше ефектовний.

Зазначуємо на долівці квадрат (кімнату) крейдою чи прутиком, стіл, лави, стільці, піч, двері, вікна. На столі коровай, миски, горішки, сосульки, за столом „Молода” у віночку, кругом неї „дружки” (Галочки-міщаночки) та „Сороки-білобоки”. Перед столом сидять „Зайчики”, що припрошують гостей їсти і „лисички” (кухарки), що приносять їжу з печі на стіл. Музики — „вітер” і „ворона” сидять на лаві. Два „Сірі вовки” (свати), перев’язані рушниками сидять за столом. Молодий („Мороз”) та його „Бояри” (снігурчики) і „Світилки” (чечіточки) ще за дверима.

На даний знак починають співати й під піснею вся картина оживає. Сороки вбирають коровай, галочки співають голосно, вітер свище в дудочку, ворона кричить, молода сміється й їсть. Відчиняються двері, входить мороз зі своїми (тоді співають 3-тю стрічку). Спершу дивиться на все спокійно, але як приглянувся всьому, пускається сам у танок (7-ма стрічка), але так, що всі тікають, тільки він сам один зостається і хоч уже співу не чути, він усе ще танцює.

БІЛА КВОЧКА.

Andante — Звільна.

З „Весняночки”.

БІ-ЛА КВОЧ-КА, ЧУ-БА-РОЧ-КА, ПО ДВО-РІ ХО-

-ДИ-ЛА, ЗА СО-БО-Ю ДВАД-ЦЯТЬ ТРО-Є

КУР-ЧА-ТОК ВІ-ДИ-ЛА, -ДИ-ЛА.

Біла квочка, чубарочка, по дворі ходила,
 За собою двадцять трое курчаток водила.
 „Ой ви, мої дрібні діти, та не розбігайтесь,
 А як буде яструб близько, до мене збігайтесь!”
 Ой, як яструба лихого угледіла квочка,
 То до себе привоктала усі куряточка.
 Як курчатка позбігались, під крила сховались.
 І з лихого яструбонька тихенько сміялись.

В кімнату вбігає „Квочка” й кількоро „Курчаток”.
 „Курчатка” дивляться на „Квочку” й роблять те, що вона робить: вона крутиться на одному місці вони також; вона біжить — і вони собі; вона „ко-ко-кає” — вони витягають до неї голівки й наслухують; вона присідає — вони до неї підбігають і т. п. Коли покажеться „Яструб” (3-тя стрічка), курятка на заклик „Квочки” збігаються докруги неї. „Квочка” сердиться на „Яструба”, що намагається вкрати „Курчатко”, відбивається від нього. Чути постріл „Павф”; „Яструб” паде на землю.

ОГІРОЧКИ.

(Гаївка)

Allegretto — Швиденько. Шк. співаник Ф. Колесси.

Зеленії огірочки стеліться,
 Чи великі, чи маленькі не рвіться.
 Мої милі огірочки,
 Звивайтесь до купочки
 В жовтий цвіт.
 Повилися огірочки
 В зеленії попліточки,
 То ся вють.
 Чи великі, чи маленькі,
 То ся рвуть.

РАВЛИКУ — ПАВЛИКУ!

Allegro — Жваво.

„Весняночка”.

РАВ - ЛИ - КУ - ПАВ - ЛИ - КУ! ВИСТАВ РІЖ - КИ ТА НІЖ - КИ;

ТО - БІ ДВА МЕ - НІ ДВА ТО - ДІ - ЛИ - МОСЬ ОБИДВА.

Серед кімнати сидить „слимачок”, кругом нього ходять діти розірваним колом і, співаючи, просять, щоб він показав їм свої „ріжки та ніжки”.

Гра: 1) Діти співаючи, викидають руки вгору, го спускають їх, обіймаючись долонями лише, або спускаючи до грудей, присідають і підводяться з землі.

2) Діти кінчать пісню й чекають, поки „Слимачок” не покаже „ріжки та ніжки”, не встане з місця й не викине „ріжки” (руки) вгору.

3) Коли „Слимачок” викине „ріжки”, тоді діти здивовано викрикують: „О!” „Слимачок” з заплученими очима підходить до кола й вибирає на своє місце нового „Слимачка”.

Мета гри: а) Гімнастична вправа: рухи рук та ніг під пісню.

б) Ознайомлення дітей зо слимачком, як-то він витягає свої „ріжки та ніжки”.

ЛИСИЧКА

(Танок - забава для дітей)

М. Лисенко.

Я ЛИ СИЧ - КА, Я СЕСТРИЧКА НЕ СИДУ БЕЗ ДІ - ЛА. Я ГУСЯ - ТА ПА - СЛА, ПОЛЮВАТЬ ХОДИЛА.

Я лисичка, я сестричка,
Не сиджу без діла —
Я гусятка пасла
Полювать ходила.

А тепер уже в неділю
Треба відпочити
Свою хатку гарнесенько
Треба прикрасити.

А щоб краща, а щоб краща
Була моя хатка,
Піти треба у садочок
Нарвати квіточок.

Діти творять колесо. „Лисичка” (одна з дітей) стає в середині. Інші діти — це „гусята”. Вони низько присідають і так ходять поволі на руках і ногах, хитаючись з боку на бік, наче пасуться. Крок правою ногою, рівночасно підняти трохи праву руку. Потім це саме лівою рукою та ногою. На кожний такт „гусята” виконують один крок. „Лисичка” жваво бігає в колі, руки держить зігнені перед собою, наче лапки. На слова: „я гусята пасла...” „лисичка бере одно гусятко й веде його на середину; потім іде по інше і знову веде на середину. Зловлені гусята (залежно скільки лисичка успіла їх наловити), присідають у гурті, інші даліше ходять у колесі.

На слова: „а тепер уже в неділю...” всі підводяться і скачуть так, що висуюють уперід то праву, то ліву ногу, при чому лучаться в пари. На „свою хатку...” діти-пари стають одне напроти одного, подають собі руки й піднімають їх високо вгору. Творять дашок, кожна пара осібно. До слів „треба прикрасити...” — пустити руки та перекрутитися в місці, не опускаючи рук униз.

Від слів „свою хатку” рухи повторити, як вище описано. На: „а щоб краща...” діти творять одне колесо, та співаючи далі „піти треба у садочок” ідуть у колесі одне за одним і наслідують рух рвання квітів; згинаються, присідають, зриваючи квіти одною рукою.

Тепер слід вибрати іншу „лисичку” й повторити забаву від початку.

Уклад Оленки Заклинської.

ВЖЕ ЗГАСАЄ ЯСНИЙ ДЕНЬ.

Moderato — Помірковано. Сл. Кузьмова: Мел. Г. Т.

ВЖЕ ЗГА - СА - Є Я - СНИЙ ДЕНЬ, сон - це вЖЕ сі -

Вже згасає ясний день,
Сонце вже сідає,
Кожний радо і весело
До хати вертає.

А там дома мама жде
Діточок маленьких,
І питає, чи в садочку
Були всі чемненькі.
Що ж матусі скажемо,

Як питати буде?
„Кожний чемно поводивсь,
Чемним усе буде!”

Цю співанку співаємо під кінець занять у садку,
перед вечірньою молитвою.

ДУДАРИК.

Andante — Звільна.

Зб. піс. Леонтовича.

СІНОКОСИ

Жваво.

Б. Кудрик.

В понеділок рано косив тато сіно,
Косив тато, косив я, ми косили обидва.
А в вівторок рано, грабав тато сіно,
Грабав тато, грабав я, ми грабали обидва.
А в середу рано сушив тато сіно,
Сушив тато, сушив я, ми сушили обидва.
А у четвер рано вітрив тато сіно,
Вітрив тато, вітрив я, ми вітрили обидва.
А в п'ятницю рано складав тато сіно,
Складав тато, складав я, ми складали обидва.
А в суботу рано звозив тато сіно,
Звозив тато, звозив я, ми звозили обидва.
А в неділю рано їли коні сіно,
Спочив тато, спочив я, ми спочили обидва.

Замітка: Діти, що співають цю пісню, роблять при тому відповідні рухи руками: косять, грабують, сушать і т. д.

МАЛЕНЬКІ НАШІ НОГИ.

Жваво *mf*

МА-ЛЕНЬ-КІ НА-ШІ НО- - ГИ, ТА ЗНА-ЮТЬ СВО-Ю ПУТЬ. НА

СЛУЖ-ВУ У-КРА-Ї - НІ, ЯК ВИ-РОС - ТУТЬ, ПІ-ДУТЬ НА-ДУТЬ

Маленькі наші ноги,
Та знають свою путь.

- (2) На службу Україні,
Як виростуть, підуть.

Маленькі наші руки
Та кріпнуть і ростуть.

- (2) На службу Україні
Всю працю піддадуть.

Дитячі в нас серденька,
Та щире в них чуття,

- (2) Любити Україну
Будуть ціле життя.

Маленькі наші ноги,
Та знають, куди йти.

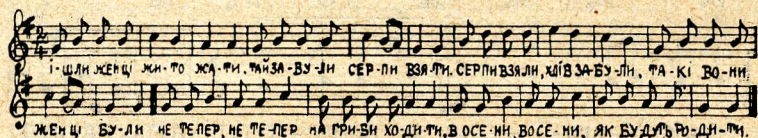
- (2) На службу Україні
Йдім, сестри і брати!

УВАГА. Вивчивши співати пісеньку, треба добре приглянутися вправам: 1) ліва нога вперед, 2) постава, 3) права нога вперед, 4) постава, 5) ліва нога в бік, 6) постава, 7) права нога в бік, 8) постава, 9) обі руки в бік, 10) обі руки вперед, 11) руки на ра-

мена, 12) постава, 13) ліва нога вперед, 14) права нога вперед (значить два кроки наперед, 15) дотягнути ліву ногу до правої і постава. Тепер знов повторити рухи від фігури 9-тої (бо повторюються слова від „На службу”) а кроки 13, 14 і 15 зробити взад, щоб опинитися знову на первіснім місці.

ЖЕНЦІ

(Весільний танок з Великого Бичкова —
Карпатська Україна).

1. Ішли женці жито жати,
та й забули серпи взяти.
Серпи взяли, хліб забули,
такі ж вони женці були.
Не тепер, не тепер на гриби ходити,
восени, восени, як будуть родити.
2. Сіли вони під корч їсти,
та хотів їх медвідь зісти.
Ой, медведю, медведеньку,
не їдж мене молоденьку,
Пішов дід на гриби, баба на підпеньки,
баба свої посушила, дідові сиренькі.

Дві при стають одна напроти одної дівчата праворуч своєї пари. До слів першої стрічки — дівчата простягають руки й перебігають навхрест, змінюючи свої місця. Хлопці (руки на бедрах) виконують біг на місці. На слова: „та й забули...” дівчата хапають правою рукою по-під рамя хлопця, що до нього прибігла кожна з них, і звичайним бігом перекидаються в місці. (1. рис.). До слів: „серпи взяли...” простягають дівчата ліву руку вперед і бігом повертаються до своєї пари. На слова: „такі ж вони...” перекидаються дівчата зо своєю парою, взяв-

шись по-під ліві пахи. На приспів: „не тепер...” обі пари виконують голубця вправо: дівчата опирають обі руки на раменах хлопців, що знову обома руками схоплюють дівчат за стан. При голубці дрібочуть дівчата два рази швидше, як хлопці. (2. рис.). Хлопці виконують два кроки на один такт, дівчата — чотири кроки. До слів другої стрічки й приспіву повторити ці самі рухи, що й у першій стрічці, тільки тепер вже перебігають хлопці, а дівчата скачуть на місці.

Цей танець можуть танцювати рівночасно чотири, шість і більше пар, але кожен дві пари виконують усі фігури в своїй чвирці. Якщо потрібно, можна танець повторити від початку.

Оленка Заклинська.

ВЕСІЛЬНІ ЗАБАВИ.

(Виконувати всі три враз, одну по одній*).

1. Свати.

Ой, до-киж ми та сто-я - ти мем?
 си - ру зем-лю та топ-та - ти мем?

чер-во-ни-ми та чо - біт - ка - ми,

зо-ло-ти-ми та під-ків - ка - ми.

Діти стають у пари — одне проти одного, боком до глядача. Кожна дитина дає руки на бедра. Починають співати та скачуть на місці, підкидаючи п'яти під себе (перескакувати з ноги на ногу).

На слова „чорвоними та чобітками” діти в парах міняються місцями й тут наклади „—ками” (третій

*) Тямити, що танки можна виводити тільки зі старшими дітьми (маленька дівчата не має ще костей, тільки хрястку).

такт у другій частині) — підскакують високо на обох ногах, плеснувши в долоні.

„Золотими та підківками” — діти повертаються на свої попередні місця, знову підскакують високо, плескаючи в долоні.

Якщо багачко дітей, то утворити два дворяди: тричотири пари в одному й стільки ж у другому дворяді.

Тепер забаву „Свати” повторити вдруге й зараз же з цього укладу починати другу забаву:

НАША МАРУСЯ.

(З Лемківщини).

Тре-ба би нам, тре-ба стіль-ця ши-ро - ко-го,

бо на-ша Ма - ру-ся ро-ду ве-ли - ко-го.

2. Роду великого, батька багатого,
Треба би нам, треба, стільця широкого!

Вибрати одну дівчинку „Марусею”. Діти в парах, звернені лицем одно до одного як у „Сватах”, беруться за обі руки. Маруся стає вглибині, поза парами — чекає.

Всі співають: „треба би нам...” Діти, що стоять у парах на один такт прискакують одно до одного, не пускаючи рук, на слідуючий такт — відскакують. Отже два рази прискакують та два відскакують.

На слова: „... бо наша Маруся” — діти звертаються лицем до глядача, пускають одну руку (ззовні), а другу (з середини) піднімають угору, держачи нею руку своєї пари; роблять „ворота” для Марусі, що біжить наперед, попід руки всіх пар.

На слова: „роду великого” — діти другою рукою (зовнішньою) закреслюють колесо з середини на зовні, не розриваючи рук угорі, цебто — „воріт”.

2. рядок пісні: Слова: „Роду великого” — діти знову закреслюють зовнішньою рукою колесо назовні (як вище). Маруся, що прибігла на цей час перед пари, схиляє голову в поклоні (одну руку кладе на груди, а другу дещо відхиляє вбік), далі обертається та біжить знову попід руки в глиб сцени.

До слів: „батька багатого” — де Маруся пробігла, діти опускають „ворота” й руки з середини (ці, що були досі вгорі) — простягають услід за Марусею.

На слова: „треба би нам стільця широкого” — пари звертаються одне до одного обличчям, беруться за обі руки, та прискакують і відскакують від себе, як на початку цієї забави.

Зараз же після цього, не розриваючи рук, починають співати третю пісеньку:

3. Весілля.

і танцюють „голубця” кожна пара осібно. До „голубця” діти, що стоять упарі, зближаються одне до одного так, щоб торкалися їхні праві рамена; одне простягає праву руку вбік випрямлену, друге — ліву.

Другу руку зігнути в лікті.

Рук не розривати весь час.

Кружляти вправо.

На слова: „коли ж мое буде?” — зупинитися лицем до глядача й нахилитися одне до одного так, щоб голови торкалися. Руки, що вийдуть злучені спереду — підняти вгору.

Пісню повторити з тим, що „голубця” виконати в противний бік.

(Уклад О. Заклинської).

МАЛИНИ

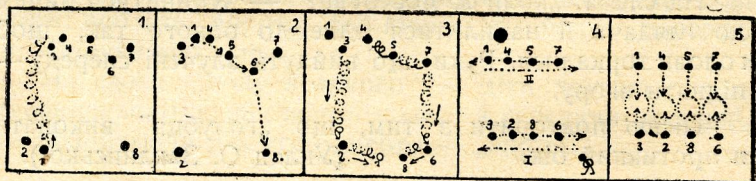
(Танок на 8 осіб).

Швидко.

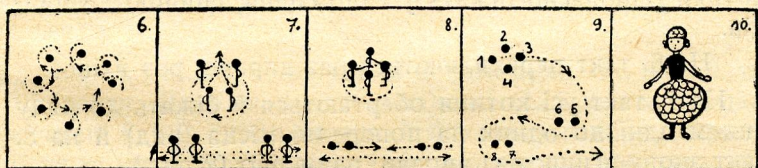
„Малини” розкинені по сцені в таких групах: (рис. 1.).

Зразу на цілу мелодію „малини” тільки колишуться в місці (перехилюються з боку на бік), вхопивши руками краї спіднички. Як повторюємо мелодію від початку (дещо швидше) перша малина (ч. 1) відривається і котиться (цебто крутиться) до 3 і 4 малини (рис. 1) та на слово „до кого” — однією долонею торкає долоню 3 малини, другою 4 мал. — 1 і 3 мал. крутяться в місці, а 4 малина „підкочується” до 5 і на слово „дружечка” ударяє її долонями в долоні. (5 мал. відкочується до 6 і ударяє її в долоні), 6 малина торкає 7 мал., яка починає крутитися й котиться до 8 мал. Одночасно 3 мал. котиться до 2 мал. й торкає її. На повторення слів „дасть мені”, всі малини крутяться, а 2 і 8 прикочуються одна до одної (рис. 3). Всі творять 2 ряди, лицем до середини. Ряд ч. I. стоїть спиною до видців, ч. II. — лицем. Мелодію грати повільніше. (Оце втретє починається мелодія спочатку). Оба ряди посуваються вправо доставним кроком (руки весь час держать спідничку). Права нога крок вправо, перехилитися вліво до лівої ноги. Випрямитися і доставити ліву ногу. Таких 4 кроки вправо й 4 вліво (повернути на місця) (рис. 4). (Цей крок дещо важкий, бо перехиляємося в противний бік, як посуваємося; а ще малини стоять напроти, отже виходить перехилювання в противні боки: до себе, від себе при повороті на місця). При повторенні „дасть мені” (швидше темпо), пари збігаються, беруться за руки й крутяться (голубець рис. 5.).

На останню нотку мелодії зупинитися і створити колесо. Всі беруться за руки. З початком нової мелодії кожна по черзі пускає руки й проходить кругом своєї правої сусідки по-під злучені руки (рис. 6).

На останні слова пісні: „пів золотого”, що-друга з кола йде до осередка, отже чотири малини стоять на середині, а 4 розбігаються, дві праворуч, дві ліворуч (рис. 7). „Середина” творить мале колесо, звернені всі вліво, права рука вгору. Крайня рука держить спідничку. Праві руки всі вгорі торкаються. Дрібними кроками біжать ці 4 малини в колесі одна за одною, а на наголосі змінюють руку й напрям. Одночасно крайні, по дві, лицем до видців, дрібними кроками міняються місцями. На повторення „дасть мені”, ці пари вже тільки зближаються до середини й зараз же коро розходяться на боки (рис. 8). Потім на початок мелодії хитаються в місці і крутяться, а далі починають відбігати гусаком, закреслюючи криву лінію (рис. 9). Перша біжить малина ч. 1. (Тут вже не мусять мати ці самі числа, що на початку, все одно хто пічне бігти, тільки, щоб остання малина). 1 мал. торкає слідувачу, що зразу біжить за нею, а дорогою торкає іншу, що пристає до ряду і т. д. Інші малини за цей час крутяться в місці, аж поки їх не торкнуть. „Гусак” закреслює криву лінію й вибігає за сцену праворуч. — Всі малини вже зірвані.

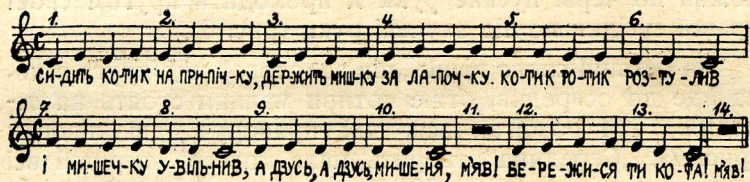

Стрій малини з паперу: спідничка коротенька, малинової краски. Папір (морщений) розтягнути так, щоб спідничка була дуже випукла й кругла серединою. Вгорі й унизу стягнена (рис. 10). Станичок зелений, прилягаючий без рукавів. Шапочка малинова. Спідничка й шапочка можуть бути наліплені півколами, щоб краще імітувати свіжу малину.

(Уклад О. Заклинської).

КОТИКИ.

(Танок-забава на 6—8 дітей).

(Увага! 11. і 14. такт, цебто м'явкання виконується тільки напочатку при співанні мелодії передостанній раз, коли то 9, 10, 11, 12 і 14. такт повторюється тричі. Позатим у повторенні цілої мелодії від початку, 11. і 14 пропустити, тобто не м'явкати!).

Котики вибігають праворуч рядочком. На 1. такт чотири дрібні крочки (звичайний біг). На другий такт чотири скоки, ноги згинати в колінах і викидати назад (п'яти майже торкають обидва удг). Руки-лапки зігнути спереду, долоні затиснені в п'ястуки, на висоті рамен (1. рис.). На третій і четвертій такт ці самі рухи.

Котики опинюються на середині сцени в одному ряді. (Уважати на віддаль межи ними!).

На 5. такт мелодії 1. 3. і 5. котики звертаються лицем до видців і біжать уперід (4 кроки), а 2, 4. і 6. котики одночасно біжать у глиб сцени, спиною до видців.

На 6. такт перехилюються раз вправо, раз вліво.

На 7. такт усі котики обертаються й біжать до ряду лицем одні до одних на попередні місця (ряд) й на 8. такт знову згини: раз вправо, раз вліво (2 рис.).

Далі на 9. і 10 такт звертаються одно до одного парами й виконують руками рух, наче б дряпалися лапками. При тому посуваються в колі.

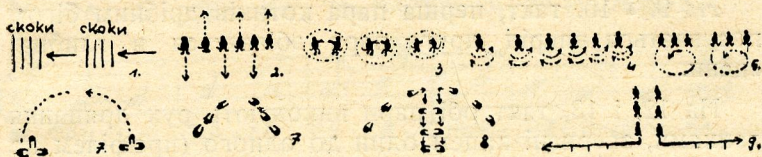
На 11. такт низько присідають, голосно м'явкаючи, кулачками торкаючися очей. На 12, 13. і 14. такт рухи такі самі, що й на 9. 10. і 11. такт.

На початок мелодії (повільно грати!) котики стають рядочком, лицем до глядачів; правою рукою беруть

кінець свого хвостика й виконують (1. такт) у місці зворот уліво, потім вправо.

На 2. такт стати на пальці й хвостиком лоскотати в шию свою праву сусідку.

На 3. і 4. такт рухи ці самі. (4 рис.).

На 5. такт (швидче темпо!) три котики з ряду біжать за першим котиком, три дальші — за четвертим, закреслюючи коло (5 рис.). Хвостик держати рукою. В бігу (виходить 6 кроків) на кінець 6. такту легко присісти до землі. І знову на 7. і 8. такт біг та присід, цим разом низький.

Творються дві групи: в одній 3 котики, що присіли в колі, звернені лицем одним до одного, та в другій групі таксамо (6 рис.).

На 9. такт мелодії всі котики виконують рух дряпання лапками до кола, цебто одні до одних.

На 10. такт сідають на землю, ноги закладають поза голову й повертаються до сидячої позиції. (11. такту немає!).

На 12. і 13. такт повторять ці самі рухи, що й на 9. та 10. такти. Далі на початок мелодії (1. і 2. такти) два котики А і Б схоплюються й біжать у глибину сцени, наче за мишкою. Тут припадають до землі, простягаючи руки далеко вперед. Долоні стулити, наче б щось спіймали. (Слід зразу клякнути, потім сісти на стопи, головою торкнути землі — цей рух виконується швидко). (6 рис.).

На 3. та 4. такти схоплюються два дальші котики, біжать за „мишкою” й припадають до землі зараз же за першими. Потім ще два котики виконують тесаме. (7 рис.). Твориться півколо. (Якщо є вісім котиків, то ще два добігають).

Потім два перші котики встають, (такти: 9. і 10.) підбігають один до одного й на 12. і 13. такт виконують рух дряпання обома „лапками”.

На 14. такт присідають, кулаки до очей, голосно м'явкаючи; а за цей час підводяться два другі котики.

На 9. і 10. такт, перша пара котиків дрібним бігом посувається вперед, друга пара збігається в глибині сцени.

На 12. і 13, такт обі пари виконують рух дряпання лапками, звернені лицем один до одного (профілем до видців) і (14. такт) м'явкаючи присідають, при чому підводиться з землі слідуюча (третя) пара. Знову на 9. та 10. такти вже дві пари посуваються вперед, а третя пара збігається в глибині сцени. На 12. і 13. такти всі котики виконують рух дряпання, звертаючись лицем один до одного (профілем до видців) і 14. такт голосно м'явкаючи всі присідають до землі (8. рис.). (Якщо є 3. котиків, то такти: 9, 10, 12, 13. і 14. повторити щераз, щоб і ця пара підвелася з землі, та пристала до дворяду).

Котики опинюються у двох рядах на середині сцени, пара за парою. Тепер мелодія повторюється від початку, а котики двома рядами відбігають за куліси так, що пари розстаються. Один котик біжить вправо, другий вліво. Ряд зправа завертає праворуч і рядочком вибігає за куліси праворуч, махаючи при цьому правою рукою-лапкою до видців „па” й дивляться на видців. Ряд котиків зліва вибігає за куліси ліворуч, виконуючи цей самий рух лівою рукою-лапкою (9. рис.)

*

Стрій котиків: нашити на блюзку з довгими рукавами й на довгі штанята тятю білу бібулку (потяті з двох боків пояси — як крила обліплюється — це імітує котячий кожушок). До цього білі капці, хвостик і щільна шапочка з вухами теж нашиті потятою бібулкою.

(Уклад О. Заклинської).

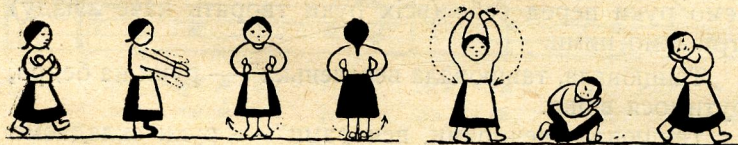
ТА ОЛЕНКА, ТА МАЛЕНЬКА

Сл. М. Підгірянки. Муз. і уклад О. Заклинської.

Та Оленка, та маленька,	Та Оленка, та маленька,
Танцювала веселенька,	Танцювала веселенька,
Танцювала без устанку,	Танцювала вечорами,
Як світило сонце з ранку.	Коли сонце за горами.

Та Оленка, та маленька,	Коли сонце за горами,
Танцювала веселенька,	А Оленка біля мами.
Танцювала і в тій порі,	Та Оленка, та маленька,
Коли сонце грало вгорі.	Що гуляла веселенька.

Діти стоять у колесі, звернені всі вправо. На слова пісні „Та Оленка” руки згинаємо в ліктях перед собою, долоні на раменах (права на лівому і навпаки), лікті піднімаємо на висоту рамен. На кожний склад робимо один крок: все посуваємо колесом. Отже на слова:

1. „Та Оленка” — робимо чотири кроки, руки схрещені.

„Та маленька, та маленька — стаємо, руки простягаємо перед себе й тріпаємо ними.

„Танцювала веселенька, веселенька” — руки на бедра, крутимосся в місці вліво.

„Танцювала безустанку” — руки, як вище, крутимосся вправо.

„Як світило сонце з ранку, сонце з ранку” — руки як вище над головою й сходимосся до середини колеса, лицем до себе (стоїмо одна біля одної). Дивимосся вгору.

2. „Та Оленка” — з рухом, як на початку подано до тих слів, відвертаємосся й розходимосся на зовні. (Повстає знову колесо, велике: Опинюємосся спиною до середини колеса, лицем назовні).

„Та маленька, та маленька” — зупиняємосся, руки простягаємо перед себе й тріпаємо ними.

„Танцювала веселенька, веселенька” — руки на бедра, крутимосся на місці вліво.

„Танцювала і в тій порі, і в тій порі” — крутимосся на місці вліво.

Руками закреслюємо великі кола. (Починаємо знизу, схрещуючи руки та піднімаємо їх над голову: тепер розкладаємо на боки). Таких кол кілька.

3. „Та Оленка” — з рухами як спочатку, з широкого кола сходимосся (чотири кроки) до себе чолом і робимо мале коло.

„Та маленька, та маленька” — зупиняємосся, простягаємо руки перед себе (всіх руки творять наче зізду) і тріпаємо ними.

„Танцювала, танцювала веселенька” — руки на бедра, крутимосся вліво.

„Танцювала вечорами, вечорами” — руки складаємо на голову — скоками розбігаємосся з малого кола в велике. Опинюємосся лицем назовні).

„Коли сонце за горами, за горами” — стоїмо на місці, тільки руки перекладаємо, не розриваючи їх, зпоза голови, перед обличчя і знову поза голову. Так чотири рази.

4. „Вснуло сонце за горами, за горами” — (співати повільніше і тихше) — клякаємо на праве коліно, засипляємо на лівому коліні, обі руки під обличчя.

„А Оленка біля мами” — піднімаємося й ідемо в колесі одна за другою руки далі складені, перекладаємо під праве лице та перехиляємося вправо.

„Та Оленка” — (співати швидше та голосніше) — руки в бік, усі збігаємося скоками до середини (творимо мале коло).

„Та маленька, та маленька” — в колесі звертаємося парами до себе й тріпаємо простягненими руками (як на початку).

„Що гуляла веселенька, веселенька” — всі беремося за руки, швидко крутимися вліво.

МИ Є МАЛЕНЬКІ ДІТИ

Marciale — Ходом.

Сл. Кузьмова. Мел. Г. Т.

1. Ми є МА-ЛЕНЬ - КІ ДІ - ТИ, МИ
2. Ми хо - ЧЕМ КРА-ЩЕ В СВІ-ТІ ЖИ - ТИ, У -

ЙДЕ - МО РА-ДО У СА - ДОК, МИ хо-ЧЕМ
- КРА - І - НІ ВІР-НО СЛУ - ЖИТЬ, ДЛЯ НЕ-І

КРА - ЩЕ В СВІ - ТІ ЖИ - ТИ, СПІ-ВАТЬ ПІ -
ЖИ - ТИ Й ПРА - ЦЮ - ВА - ТИ, ЖИТ-ТЯ ДЛЯ

1. - СЕНЬ, ПО - ЧУТЬ КА - ЗОК, МИ хо-ЧЕМ - ЗОК.
НЕ - І ПО - ЛО - ЖИТЬ, ДЛЯ НЕ-І - ЖИТЬ.

2. -

ТАНОК МИШЕЙ

Сл. нар. мел.: Р. Новосад.

Та-нцю-ва-ли ми-ші, по ба-би-ній
хи-жі Ста-ло ба-бі за та-нець:
зі-ли ми-ші бу-ха-нець. Ста-ло ба-бі
за та-нець: зі-ли ми-ші бу-ха-нець.

Танцювали миші
По бабиній хижі.
Стало бабі за танець:
Зіли миші буханець.

Ой, ви, миші, миші,
Сивенькіі шкурки,
Нащо бабу зграбували,
Наче тії турки.

Ви ж буханчик зіли,
Поточили крупці,
І маківки всі погризли
Бабусі голубці.

Ой, шануйтеся, миші,
Та сидіте тихо,
Як бабуса kota пустить
То буде вам лихо.

ЗАКОЛИСНА ПІСНЯ.

Moderato — помірковано.

Нар. мел. з Поділля.

А — ! А — ! Зі-ли вовки ба-ра-на,
А яг-ни-ч-ку зі-ли пси, ти ди-тин-ко спи, спи!

ГАЛЯ ГОСПОДИНЯ

Сл. Роляник: Мел. І. Шевчик.

Га-ля зма-мо - ю ко - па-є у вес-ня-ний
І са-ди-ти по - ма - га-є біб пет-руш-ку
день грядки. Ма-ма Га-лю ще-бе-туш-ку
бур-я-ки.
щей ва-ри-ти страву вчить А як ви-ро -
сте пет-руш-ка Га-ля ю-щеч-ку зварить.

Пісня надається до драматизації.

ПРО ЧЕМНОГО МИХАСЯ (МАРУСЮ).

Allegretto — Швиденько.

Сл. Кузьмова Мел. Г. Т.

ЗНА - Е ДОБ - РЕ ДЕ ЖИ - ВЕ, ЩЕ Й ДРУ - ГИЙ ПО -
КА - ЖЕ; ВИ СПИ - ТАЙ - ТЕ ТО. І - М'Я
СВО - Ї ЗА - РАЗ СКА - ЖЕ.

Знає добре, де живе, ще й другим покаже,
Ви спитайте, то ім'я своє зараз скаже.

СОНЕЧКО, СОНЕЧКО.

Andante — В міру повільно. Сл. і мел. з „Весняночки”.

1. Со — неч-ко, со — неч-ко, глянь нам у ві-
 ко — неч-ко, у — сміх — нись,
 до ді-ток ма-ле-сеньких сво-ім яс-ним
 ли-чень-ком по — вер — нись.

2. Сонечко, сонечко, глянь щоб наша вишенька
 розвилась,
 А в полі травиченька, житечко, пшениченька
 піднялась.
3. Сонечко, сонечко, виглянь у віконечко, привітай
 З золотою волею, таланом та долею рідний край.

У САДОЧОК...

Allegretto — Швиденько.

Сл. Кузьмова Мел. Г. Т.

У са-до-чок, пер-ший раз ді-точ-ки ма-
 лень-кі по-схо-ди-лись чем-ні всі
 вми-ті та чи-стень-кі.

ОТЧЕ НАШ.

Церковно-народний напів.

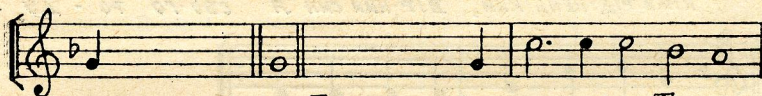
Andante religioso — Набожно.

Подав Г. Т.

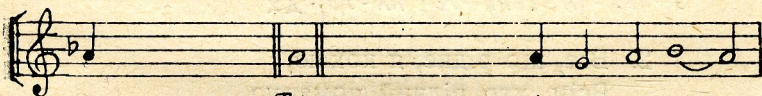
Добре рецитувати й не тягнути.

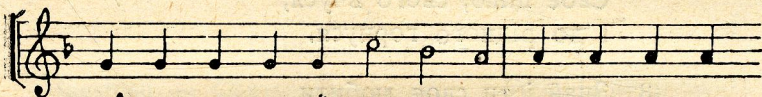
ОТ-ЧЕ НАШ, І - ЖЕ Є - СИ НА НЕ - БЕ - СІХ: -

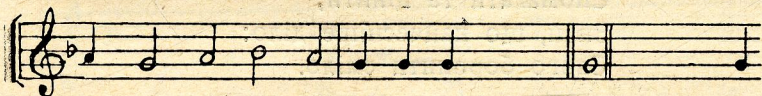
ДА СВЯТИТЬСЯ ІМ'Я ТВОЄ, ДА ПРИЙДЕТ ЦАР-СТВО-Є ТВО-Є,

ДА БУДЕТ ВОЛЯ ТВОЯ, ЯКО НА НЕБЕСИ І НА ЗЕМ-ЛИ -

ХЛІБ НАШ НА-СУЩ-НИЙ ДАЖДЬ НАМ ДНЕСЬ І О - СТА - ВИ

НАМ ДОЛ - ГИ НА - ША, Я - КО - ЖЕ І МИ ОСТАВЛЯЕМ ДОЛЖНИ-

-КОМ НАШИМ, І НЕ ВВЕДИ НАС ВО І-СКУ-ШЕ - НІ - Є

НО ІЗБАВИ НАС ОТ ЛУ - КА - ВА - ГО.

УКРАЇНЕЦЬ.

Муз. М. Гайворонського.

Moderato — Помірковано.

з „Дзвіночка”.

У - КРА - Ї - НЕЦЬ Я МА - ЛЕНЬ - КИЙ, У - КРА - Ї - НА

КРАЙ РІД - НЕНЬ - КИЙ, ВІР - НИЙ СИН Я СВО - ГО РО - ДУ,

У - КРА - ЇН - СЬКО - ГО НА - РО - ДУ.

2. Все, що рідне, я кохаю,
Всім, хто рідний помагаю,
Своє ціню, свого вчуся,
І до рідного горнуса.

3. Знай і ти своє любити,
Спомагати та цінити;
Знай, що найчесніше діло:
Свого боронити сміло.

ХРИСТЕ, КНЯЗЮ!

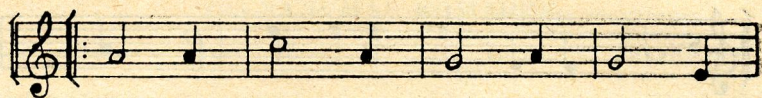
Maestoso — Святочно.

Сл. Ю. Ш. Муз. Г. Т.

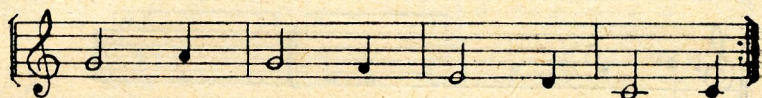

Хри - сте, Кня - зю НАД Кня - зя - ми,

Все - мо - гу - чий Бо - жий си - ну,

ОБ - ДА - РИ НЕ - БЕС ДА - РА - МИ

У - КРА - ЇН - СЬКУ - Ю ДИ - ТИ - НУ.

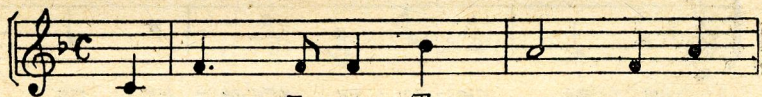
Боже Отче, зносим руці, Нашу працю і забаву,
Дай нам сили, дай охоти, Зволь з небес благославляти
Помагай нам у науці Дай нам вирости на славу,
Всякі труди побороти. Щоб зраділа Рідна Мати.

Завітай над нашим краєм,
Понад селами й містами,
Хай Тебе ми величаєм,
Христе, вольними устами.

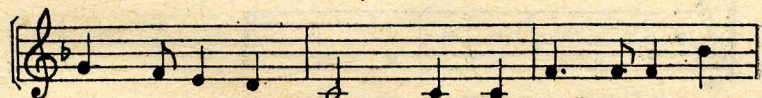
ПОКЛІН ТОБІ, ТАРАСЕ!

Maestoso — Святочно.

Муз. Гайворонського.

ПО - КЛІН ТО - БІ, ТА - РА - СЕ, ЗА

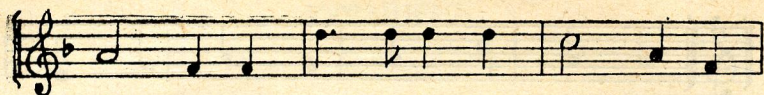
ТВО - Ї ЩИ - РІ ТРУ - ДИ, ПРО ТЕ - БЕ РІД - НИЙ

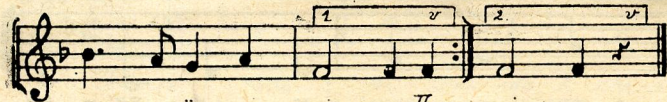
НА - РІД НІ - КО - ЛИ НЕ ЗА - БУ - ДЕ. ПРО

ТЕ - БЕ НЕ ЗА - БУ - ДЕ, ПРО ТВО - Ї ЗА - ПО -

-ВІ - ти, чо - го Бать-ки не змо - жуть, те

спов-нять їх - ні ді - ти. Про ді - ти.

3. Це наша постанова,
І вірная присяга!
Сердешная посвята,
І жертва і відвага.

4. І жадна людська сила,
Її не переможе,
Бо наше діло праве, —
Так — Бог нам допоможе.

МАТИ НАША, МАТИ!

Maestoso — Святочно.

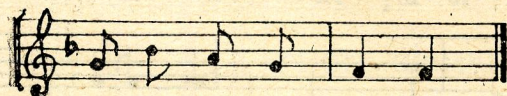
Сл. М. Підгірянки. Муз. Г. Т.

Ма - ти, на - ша ма - ти, як го - луб - на

си - ба, лю - бо - ви криль - ця - ми

у - сіх нас при - кри - ла.

2. Мати наша, мати, як сонечко ясне,
Цілий день нам світить і в нічку не гасне.

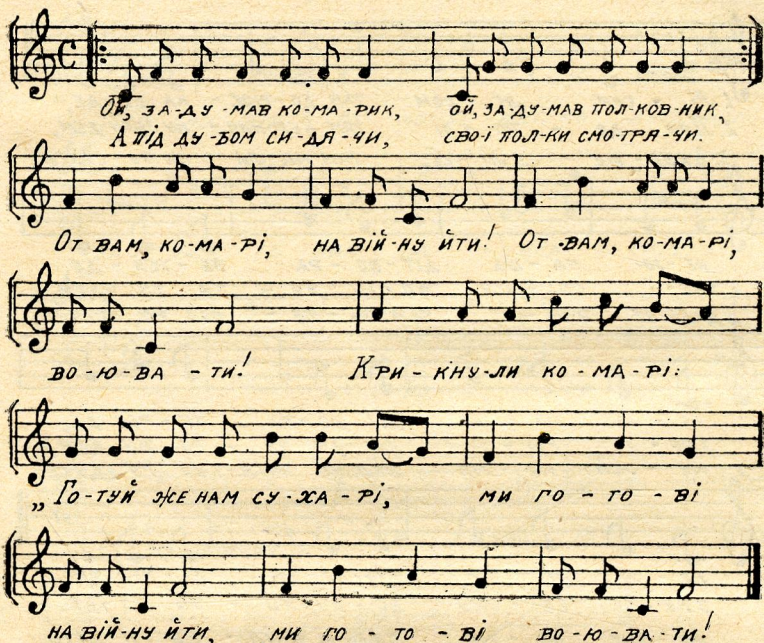
3. Мати наша, мати, як той янгол з неба,
В день і в ночі знає, чого дітям треба.

4. Мати наша, Мати, Мати Українка,
Хай в щасті минає Тобі кожна днинка.

ОЙ ЗАДУМАВ КОМАРИК...

Allegretto — Швиденько.

М. Лисенко: „Зб. пісень”.

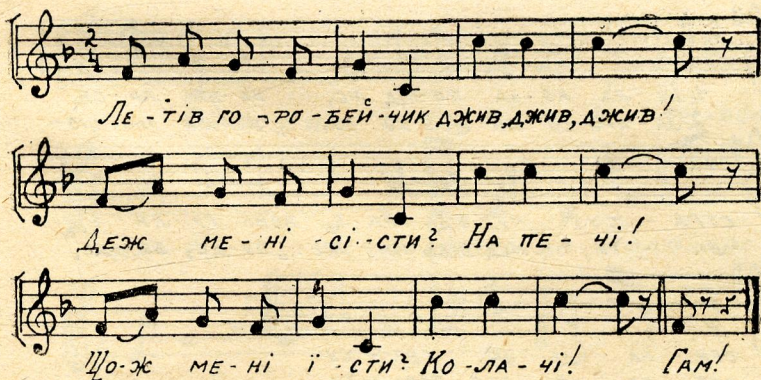

Ой, за-ду-мав ко-ма-рик, ой, за-ду-мав пол-ков-ник,
А під ду-бом си-дя-чи, свої пол-ки смо-тря-чи.
От вам, ко-ма-рі, на вій-ну йти! От вам, ко-ма-рі,
во-ю-ва-ти! Кри-кну-ли ко-ма-рі:
„Го-туй же нам су-ха-рі, ми го-то-ві
на вій-ну йти, ми го-то-ві во-ю-ва-ти!

ЛЕТІВ ГОРОБЕЙЧИК.

Moderato — Помірковано.

„Весняночка”.

Ле-тів го-ро-бей-чик джив, джив, джив!
Деж ме-ні сі-сти? На те-чі!
Що-ж ме-ні ї-сти? Ко-ла-чі! Гам!

В ЛІСІ.

Marciale — Ходом.

Нар. мел.

1. Лі - сом, лі - сом там до - ріж - ка ве - де,
 2. При до - ро - зі там кер - ни - ку знай - дем,
 3. Даль - ше в лі - сі, там ма - ли - ни ро - стуть,
 не - ю на - ша діт - во - ра пе - рей - де,
 з не - ї сві - жусь во - ду пи - ти бу - дем,
 даль - ше в лі - сі, там ма - ли - ни ро - стуть,
 не - ю на - ша діт - во - ра пе - рей - де,
 з не - ї сві - жусь во - ду пи - ти бу - дем,
 ме - жи ми - ми тиль - ні пчіл - ки гу - дуть,
 не - ю на - ша діт - во - ра пе - рей - де,
 з не - ї сві - жусь во - ду пи - ти бу - де.
 ме - жи ми - ми тиль - ні пчіл - ки гу - дуть.

ІШЛА КОЗА...

Allegretto — Швиденько.

Муз. М. Гайворонського.

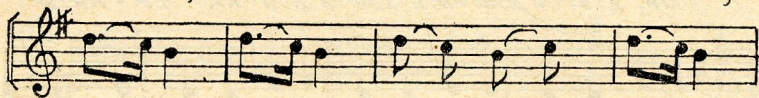
1. Іш - ла ко - за по - під ліс, на - бра - ла - ся
 2. За - про - си - ли ще й ко - зу, взя - ли тан - цю -
 стра - ху; мед - відь гра - є, вовк гу - ля - є,
 - ва - ти; мед - відь ка - же: „бу - де, бу - де,
 сер - на йде за сва - ху
 сер - на на - же гра - ти.

БІГЛО, БІГЛО КОЗЕНЯТКО.

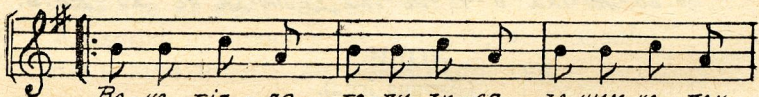
Allegretto — Швиденько. М. Вериківський: „Дит. пісні”.

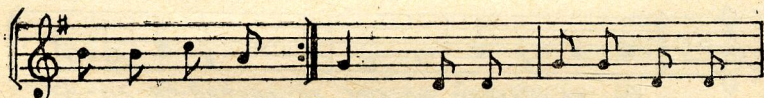
Біг ло, біг ло ко-зе-нят-ко льо-д-ком,

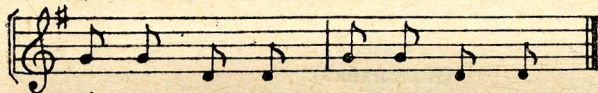
за ним, за ним ца - пок слід-ком.

Ю-но біг-ло то-пи-ти-ся, за ним ца-пок
" " в о-по-лон-ку, йо-го ца-пок

ди-ви-ти-ся. "Стій, ко-зю, не то-пи-ся,
за го-лов-ку.

Щей на ме-не по-ди-ви-ся.

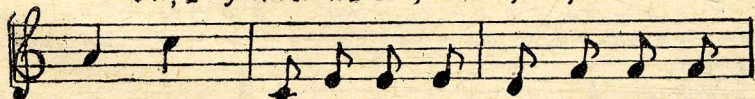
ОЙ, Є У НАС...

Allegro — Жваво.

Мотив нар. пісні.

Ой, є у нас пе-сик, пе-сик, чор-ний хво-стик

ма-є, як за-бре-ше на подві-рі

кож-ний у-ті-ка-є.

ОЙ ДЗВОНИ ДЗВОНЯТЬ.

(Дитяча ігра).

Allegretto — Швиденько. Шк. співаник Ф. Колесси.

Ой, дзво-ни дзво-нять, хор-ти вов-ка го-нять

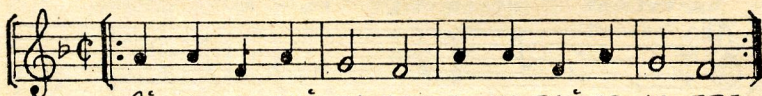

по бо-ло-тах о-че-ре-тах, де лю-ди не хо-дять.

ЛОВИ.

(Дитяча ігра).

Andantino — Легким ходом. Шк. співаник Ф. Колесси.

Ой ти ста-рий бо-бре за-хо-вай-ся до-бре,
Бо я хор-ти ма-ю на по-ле пу-ска-ю.

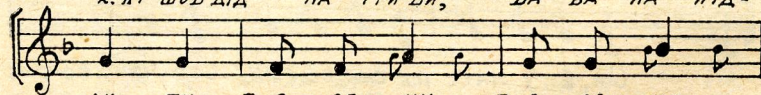
ГРИБИ.

(Коломийка).

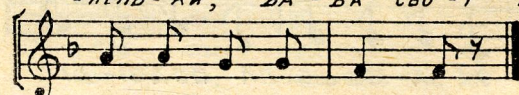
Marciale — Ходом. Шк. співаник Ф. Колесси.

1. Не те-пер не те-пер на гри-би хо-
2. Пі-шов дід на гри-би, ба-ба на під-

-ди-ти, во-се-ни во-се-ни,
-пень-ки, ба-ба сво-ї по-су-ши-ла

як бу-дуть ро-ди-ти.
ді-до-ві си-рень-кі

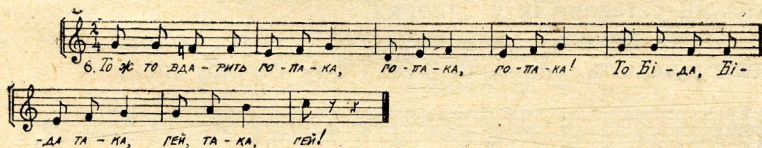
3. Як ідете на підпеньки, кличте, нашу Ксеньку:
Наша Ксенька не сліпенька, бачить, де підпенька.

БІДА

В. Щурат — Б. Вахнянин.

1. В місті Холмі на торзі, на торзі, на торзі,
Біда їде на козі, на козі, гей!
А панове не пізнали, не пізнали, не пізнали,
Капелюхи познімали, познімали, гей!
2. Аж надходять два діди, два діди, два діди,
Присідають до Біди, до Біди, гей!
„Сядемо, Бідо, на горбі, гей, на горбі, гей, на горбі!”
Вкрала їм Біда дві торбі, гей, дві торбі, гей!
3. Вискочили школярі, школярі, школярі.
Тарах Біду по ребрі, по ребрі, гей!
Щей стягли з Біди постולי, гей, постולי, гей, постולי
Й повтікали всі до школи, всі до школи, гей!
4. Біда пішла до шевця, до шевця, до шевця,
Позичати ремінця, ремінця, гей!
Швець Біду вже добре знає, добре знає, добре знає,
Бере Біді ремінь крає, ремінь крає, гей!
5. Біда сіла на стільці, на стільці, на стільці,
Морщить собі постільці, постільці, гей!
Сама собі дивується, дивується, дивується,
Що в новенькі обується, обується, гей!

6. То ж то вдарить гопака, гопака, гопака!
То Біда, Біда така, гей, така, гей!

При цій пісеньці діти виводять відповідний хоровід-танок, або можуть її інсценізувати, придержуючись тексту.

Особи: Біда, панове, два діди, школярі, швець.

Обстановка: Коза (можна її заступити одним із учасників забави, який прибере підчас інсценізації чворачну позицію), дві торбі, постолі, столець, ремінець.

ГЕЙ ЖЕ РАЗОМ СТАНЬМО В РЯД!

В. Щурат — Б. Вахнянин.

1. Гей же разом (2) станьмо в ряд!
Заведімо (2) в себе лад!
Гей же разом станьмо в ряд!
Заведімо (2) в себе лад!
2. Хто найстарший (2) має власть;
Він нам добрий (2) приказ дасть;
Хто найстарший, має власть;
Він нам добрий (2) приказ дасть.
3. Послух силі (2) початок!
Послух зміцнить (2) наш гурток.
Послух силі початок!
Послух зміцнить (2) наш гурток.

В часі співання 1-шої і 2-гої строфи діти уставляються самі в ряд за ростом.

Вибраний дітьми перед забавою „найстарший” після відспівання 2-гої строфи, бере провід і прийнятими приказами уставляє їх у „дворяд”.

Після приказу „найстаршого”: „Чота ходом руш!”, діти рушають, співаючи 3-тю і 4-ту строфу пісні.

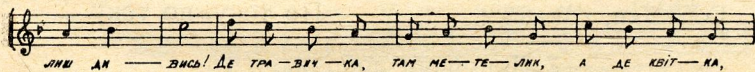
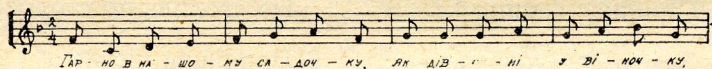

4. Хто найстарший має власть,
Він нам добрий приказ дасть.
Послух силі початок!
Послух зміцнить наш гурток!

Строфу 4-ту можна співати без „Закінчення” кілька разів. Отанній раз, на даний „найстаршим” знак, діти відспівують її з „Закінченням” причім, по другім складі слова: „гур - ток, стають самі немов на приказ.

НАШ САДОЧОК

В. Щурат — Б. Вахнянин.

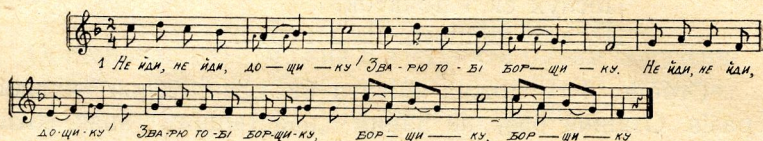
Гарно в нашому садочку, Любо в нашому садочку,
Як дівчині у віночку Як пташині у гнізdochку
Лиш дивись. В літній час.
Де травичка, там метелик, А коли ще заспіваєм,
А де квітка, там і чмелик; Наш садочок стане раєм
Любо скрізь! Для всіх нас.

Заспіваймо ж і підскочмо,
Лиш травички не столочмо,
Бо шкода!
Розвивайся, наш садочку,
Прийми нашу співаночку, —
Молода !

Підчас співу діти виводять відповідний хоровід-танок, причому дальші строфи можуть співати під склад слів: ля, ля, ля....

ГОПА, ГОПА!

В. Щурат — Б. Вахнянин.

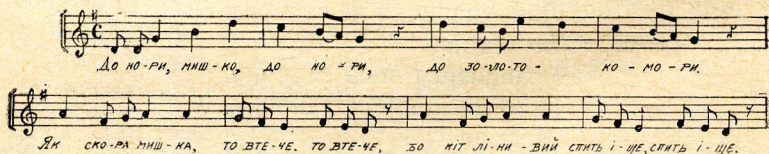
1. Не йди, не йди дощику, }
Зварю тобі борщику, }
Борщику, борщику. } 2	4. Гопа, гопа, гопашечки, }
Вже наївшися кашечки, }
Кашечки кашечки. } 2
2. Зварю тобі борщику, }
В поливанні горщику, }
Горщику, горщику. } 2	5. Попоївши бараболі, }
Гопа, гопа, по stodолі, }
По stodолі, по stodолі. } 2
3. Зварю собі кашки — }
Стрибати гопашки, }
Гопашки, гопашки. } 2	6. Попоївши чіснику, }
Гопа гопа, по току, }
По току, по току. } 2
7. Попоївши лободи, }
Гопа, гопа, до води, }
До води, до води. } 2	

До пісні діти виводять відповідний хорівід танок.

КІТ І МИШКА

В. Щурат — Б. Вахнянин.

Діти, уставлені до забави в „Кота й мишку” співають:

Дівчата Хлопці Усі

До нори, мишко, до нори,
 До золотої комори.
 Як скоро мишка, то втече, то втече,
 Бо кіт лінивий спить іще, спить іще.
 Ой, ой, ой, ой! Мав, мав, мав!
 Мишку ловить кіт, мишку ловить кіт!

Мишка втікає, кіт ловить її.

М А К

В. Щурат — Б. Вахнянин.

1. Хло - дя - тонь - ка, дів - ча - тонь - ка; ска - жіть ви нам, па - ня - тонь - ка. Чи
 ба - чи - ли, як сі - ють мак? Ой, так, не і - нак, ой, так
 сі - ють мак! Ой, так, не і - нак, ой так сі - ють мак.! 2-6. Хло -
 До останньої строфи:
 Ой, так, не і - нак, ой, так труть в на - кіт - рі мак!
 Ой, так, не і - нак, ой, так труть в на - кіт - рі мак.!

1. Хлопцятонька, дівчатонька,
 Скажіть ви нам, панятонька:
 Чи бачили, як сіють мак?
 Ой, так, не інак, } 2
 Ой, так сіють мак! }
2. Хлопцятонька, дівчатонька,
 Скажіть ви нам, панятонька:
 Чи бачили, як сходить мак?
 Ой, так, не інак, } 2
 Ой, так сходить мак! }
3. Хлопцятонька, дівчатонька,
 Скажіть ви нам, панятонька:
 Чи бачили, як полють мак?
 Ой, так, не інак, } 2
 Ой, так полють мак! }

4. Хлопцонька, дівчатонька,
Скажіть ви нам, панятонька:
Чи бачили, як ріжуть мак?
Ой, так, не інак, } 2
Ой, так ріжуть мак! }
5. Хлопцонька, дівчатонька,
Скажіть ви нам, панятонька:
Чи бачили, як мак їдять?
Ой, так, не інак, } 2
Ой, так їдять мак! }
6. Хлопцонька, дівчатонька,
Скажіть ви нам, панятонька:
Чи бачили, як треться мак?
Ой, так, не інак, } 2
Ой, так труть в макітрі мак! }

Відповідними рухами рук діти показують підчас співу, що роблять із маком.

КОТИК: МЯВ! ПЕСИК: ГАВ!

В. Щурат — Б. Вахнянин.

1. Ко-тик з хат-ти ви-біг-м'яв! За ним пе-сик: гав, гав, гав! Кур-ка з пло-та: дур-ка з пло-та: 2. А яг-нят-ко: ме, ме, ме! За ним гу-ска: ге, ге, ге! Со-ло-вей-ко: 3. Куд-ку-дак! А кач-ат-ко: квак! 2. А па-цят-ко: рох! 3. Триць на ду-аї: 4. А чм-ба-ли: 4. А зе-нь, зе-нь! По-тан-цюй-мо, то наш де-нь! По-тан-цюй-мо, то наш де-нь! По-тан-цюй-мо, то наш де-нь! 3. По-тан-цюй-мо на ве-сія-ли. 4. То наш де-нь! 5. Фю, фю! Тіль-лі!

Дзе-нь, дзе-нь, дзе-нь! Фю, фю! Тіль-лі! Дзе-нь, дзе-нь, дзе-нь! Фю, фю! Тіль-лі! Дзе-нь, дзе-нь, дзе-нь! Фю, фю! Тіль-лі! Дзе-нь!

Котик з хати вибіг: мяв!
За ним песик: гав, гав, гав!
Курка з плота: куд-ку-дак!
А качатко: квак!

А ягнятко: ме, ме, ме!
За ним гуска: ге, ге, ге!
Соловейко: тьох, тьох, тьох!
А пацятко: рох!

Гриць на дуді: фю, фю, фю! Дзень, дзень, дзень!
 Тихо будьте, а то бю! Потанцюймо, то наш день!
 Скрипочка співає тіль-лі! Потанцюймо, потанцюймо!
 Потанцюймо на весіллі! То наш день!

Фю, фю! Тіль-лі! Дзень, дзень, дзень! (3 р.)
 Фю, фю! Тіль-лі! Дзень! (2 р.)

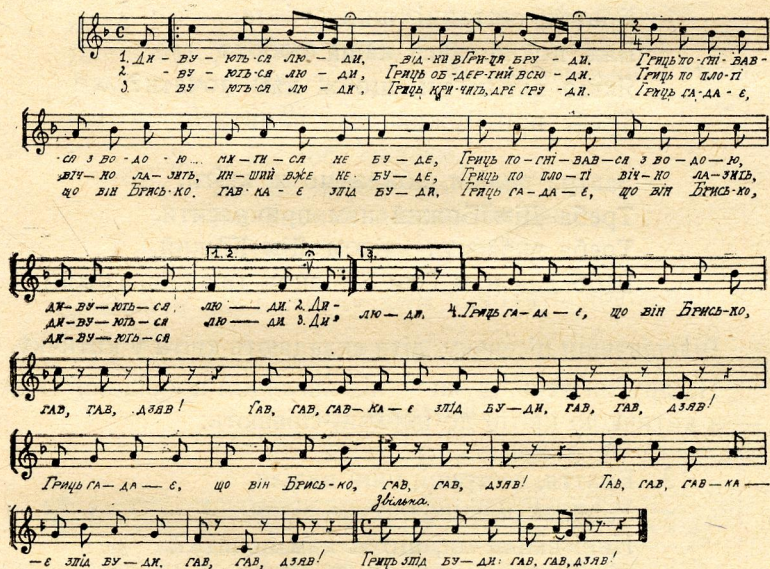
Співаючи, діти наслідують руками гру на названих інструментах.

НЕЧЕМНИЙ ГРИЦЬ

В. Шурат — Б. Вахнянин.

Звільна.

Скоро.

1. ДИ - ВУ - ЮТЬ-СЯ ЛЮ - ДИ, ВІД - КИ В ГРИЦЯ БРУ - ДИ. ГРИЦЬ ТО - ГНІ - ВАН -
 2. - ВУ - ЮТЬ-СЯ ЛЮ - ДИ, ГРИЦЬ ОБ - ДЕР - ТИЙ ВСЮ - ДИ. ГРИЦЬ ПО ПЛО - ТІ
 3. ВУ - ЮТЬ-СЯ ЛЮ - ДИ, ГРИЦЬ КРИ - ЧИТЬ, ДРЕ ГРУ - ДИ. ГРИЦЬ ГА - ДА - Є,
 СЯ З ВО - ДО - Ю, МИ - ГНІ - СЯ НЕ БУ - ДЕ, ГРИЦЬ ПО - ГНІ - ВАН - СЯ З ВО - ДО - Ю,
 ВІЧ - НО ЛА - ЗИТЬ, МИ - ШИЙ ВЖЕ НЕ БУ - ДЕ, ГРИЦЬ ПО ПЛО - ТІ ВІЧ - НО ЛА - ЗИТЬ,
 ЩО ВІН БРИСЬ - КО. ГАВ - КА - Є ЗІД БУ - ДИ. ГРИЦЬ ГА - ДА - Є, ЩО ВІН БРИСЬ - КО,
 ДИ - ВУ - ЮТЬ-СЯ ЛЮ - ДИ 2. ДИ - ВУ - ЮТЬ-СЯ ЛЮ - ДИ 3. ДИ - ВУ - ЮТЬ-СЯ ЛЮ - ДИ 4. ГРИЦЬ ГА - ДА - Є, ЩО ВІН БРИСЬ - КО,
 ГАВ, ГАВ, ДЗЯВ! ГАВ, ГАВ, ГАВ - КА - Є ЗІД БУ - ДИ, ГАВ, ГАВ, ДЗЯВ!
 ГРИЦЬ ГА - ДА - Є, ЩО ВІН БРИСЬ - КО, ГАВ, ГАВ, ДЗЯВ! ГАВ, ГАВ, ГАВ - КА - Є
 ЗІД БУ - ДИ. ГАВ, ГАВ, ДЗЯВ! ГРИЦЬ ЗІД БУ - ДИ: ГАВ, ГАВ, ДЗЯВ!

1. Дивуються люди, звідки в Гриця бруди.
Гриць погнівався з водою, митися не буде,
2. Дивуються люди, Гриць обдертий всюди.
Гриць по плоті вічно лазить, інший вже не буде.
3. Дивуються люди, Гриць кричить, дре груди.
Гриць гадає, що він Брисько, гавкає з-під буди.
4. Гриць гадає, що він Брисько, гав, гав, дзяв!
Гав, гав, гавкає з-під буди, гав, гав, дзяв!

ПРИКРАСІМ БОЖИЙ ДІМ

В. Щурат — Б. Вахнянин.

1. Браття, сестриці, нині субота,
Вже покінчилась наша робота,
Якщо вільні ми, що ж нам почати?
Треба про Божий день пам'ятати.

Завтра неділя, збираймо ж квіти,
Треба Дім Божий нам прикрасити.
Треба вкрасити квітом Дім Божий,
Щоб дав нам Пан Біг знов тиждень гожий.

Відспівавши пісеньку, діти складають квіти у китичку.
На другий день, ідучи — під наглядом провідниці (ка)
— з китичкою квітів до церкви, співають:

2. Браття, сестриці, нині неділя,
У руках наших пахуче зілля.
Нині вільні ми, що ж нам почати?
Треба й про Божий Дім пам'ятати.

У руках наших пахучі квіти,
Треба Дім Божий нам прикрасити,
Треба прибрати квіттям Дім Божий,
Щоб дав нам Пан Біг знов тиждень гожий.

В церкві складають китичку квітів, де їм покажуть.

ЯКИЙ ТИ ДОБРИЙ БОЖЕ!

В. Щурат — Б. Вахнянин.

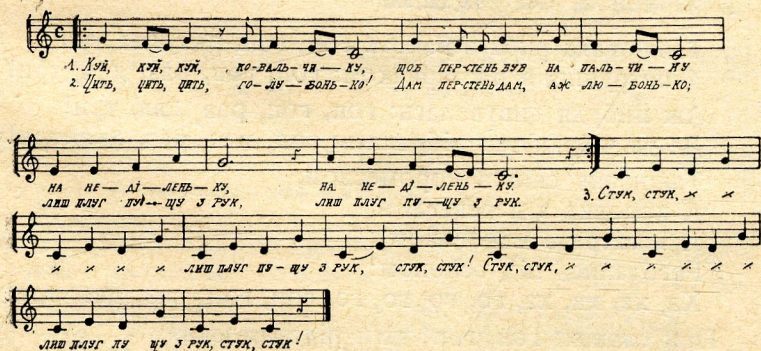
1. Який Ти добрий Боже, 2. А ми собі співаєм,
 Даєш нам все, що гоже, Як пташечки під гаєм,
 Даєш нам голосочок, Як ластівоньки в стрісі,
 До гарних співаночок. Як щиглик на горісі.

3. А ми собі співаєм,
 Бо ще журби не знаєм,
 Бо Ти нам ласкав, Боже,
 Даєш нам все, що гоже.

Співаючи цю пісеньку діти виводять повільний хоровід-танок.

ПІД КУЗНЕЮ

В. Щурат — Б. Вахнянин.

Куй, куй ковальчику, щоб перстень був на пальчику,
На неділеньку, на неділеньку.

Цить, цить, цить, голубонько!

Дам перстень дам, аж любонько!

Стук, стук, стук, стук, стук, стук, стук, стук, } 2
Лиш плуг пуцу з рук.

При словах: Стук! стук! діти ударяють камінчиком об камінчик.

ТАНЦЮВАЛА РИБА З РАКОМ

В. Щурат — Б. Вахнянин.

ТАН-ЦЮ-ВА-ЛА РИ-БА З РА-КОМ: ГОП, ГОП, РАЗ, ДВА, ТРИ! А ПЕТ-РУШ-КА
З ПА-СТЕР-НА-КОМ: ГОП, ГОП, РАЗ, ДВА, ТРИ! АЖ ЦИ-БУ-ЛЯ ДИ-ВУ-ВА-ЛАСЬ: ГОП, ГОП,
РАЗ, ДВА, ТРИ! ДЕ ТА ЧВІР-КА ТАК ДІВ-РА-ЛАСЬ: ГОП, ГОП, РАЗ, ДВА, ТРИ! ТАН-ЦЮ ВАВ СНІП
З КО-РО-МЕ-СЛОМ, А КО-НОВ-КА З ПЕ-РЕ-ВЕ-СЛОМ, А МА-КІ-ТРА З МА-КО-ГО-НОМ РЕ-ГО-ТА-ЛАСЬ
Дівчата (макітра) Ізопці (макогоін): Реготали
ПІД ОС-ЛО-НОМ: ХА, ХА, ХА, ХА, ГО, ГО, ГО, ГО, ГОП, ГОП, РАЗ, ДВА, ТРИ! ХА, ХА, ХА, ХА,
Ізопці. Реготали
ГО, ГО, ГО, ГО, ГОП, ГОП, РАЗ, ДВА, ТРИ!

Танцювала риба з раком: гоп, гоп, раз, два три!

А петрушка з пастернаком: гоп, гоп, раз, два, три!

Аж цибуля дивувалась: гоп, гоп, раз, два, три!

Де та чвірка так дібралась: гоп, гоп, раз, два, три!

Танцював сніп з коромеслом,

А коновка з перевеслом,

А макітра з макогоном,

Реготались під ослоном:

Ха, ха, ха, ха, го, го, го, го, гоп, гоп, раз; два; три!

При словах: гоп, гоп! діти підскакують.

При словах: раз, два, три! плещуть тричі в долоні.

СОРОКА

В. Щурат — Б. Вахнянин.

А со-ро-ка бі-ло-бо-ка: Че, че, че! Че, че, че! Про-ти сон-ця
до ві-кон-ця кре-ко-че, кре-ко-че. Ну-мо ж ді-ти, рва-ти кві-ти, по-ки час,
по-ки час! Бу-дуть го-сті, щей не про-сті ни-ні в нас. ни-ні в нас. Че, че, че!
Че че че!

1. Кре-ко-че! По-ки час, по ки час! ни-ні в нас....!
2. Кре-ко-че! Бу-дуть го-сті

А сорока білобока: Че, че, че! Че, че, че!

Проти сонця до віконця крекоче.

Нумо ж діти, рвати, квіти, поки час, поки час!

Будуть гості, та й не прості нині в нас, нині в нас!

При словах: „Нумо ж діти рвати квіти і т. д.” діти вдають, що збирають квіти. В чотирьох останніх тактах — із повторенням — бігом, під ритм пісні, наслідують руками лет сороки.

ЧАС ДО ДОМУ ЧАС

В. Щурат — Б. Вахнянин.

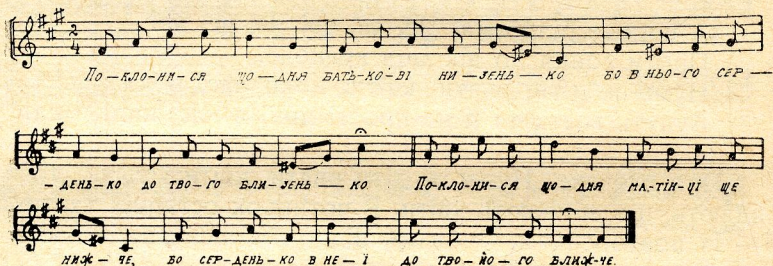
1. Час до до-му, час, зо-ри кли-чуть нас. Кли-чуть нас ве-
ні-ні зо-рі, за-спі-вай-мо ж в дуж-нім зо-рі: час до до-му, час;
зо-рі кли-чуть нас. Тра-ра-ра-ра-ра-ра! Тра-ра-ра-ра-ра-
ра-ра! Тра-ра-ра-ра-ра-ра-ра-ра-ра! Тра-ра-ра-ра-ра-ра!
ра-ра! Тра-ра-ра-ра-ра-ра-ра-ра-ра! Тра-ра-ра-ра-ра-ра!

Час до дому час,	Час до дому час,
Зорі кличуть нас.	Пташки кличуть нас.
Кличуть нас вечірні зорі,	Кличуть пташки нас до хати,
Заспіваймо ж в дружнім хорі:	З ними рано й нам би встати.
Час до дому, час	Час до дому час,
Зорі кличуть нас.	Пташки кличуть нас.
Тра-ра-ра! і т. д.	Тра-ра-ра-ра! і т. д.

Діти трублять у паперові трубки, чи склавши руку в кулак як трубку.

ПОКЛІН БАТЬКАМ

В. Шурат. — Б. Вахнянин.

Поклонися щодня батькові низенько,
 Бо в нього серденько до твого близенько.
 Поклонися щодня матінці ще нижче,
 Бо серденько в неї до твого ближче.

СПРАВЛЕННЯ ПОХИБКИ

Оцю ноту слід вставити на стор. 18 вгорі по числі: II.

Слово української дитини

(Вірші для деклямацій та гутірок)

ДІТВОРА УКРАЇНИ

МИ МАЛЕНЬКІ ДРУЗИ

Ми маленькі друзі
Українські діти,
Мов квітонькам в лузі
Добре нам всім жити.

Наша рідна ненька
Про нас добре дбає,
Горне до серденька
І до сну співає.

А батенько любий
Мов те сонце ясне,
Вчить нас і голубить,
Каже казку красну:

Про князів, гетьманів,
Про сплячих героїв,
Що з могил повстануть
І підуть до бою.

Станьмо ж разом друзі,
Хлопчики, дівчатка,
І мов птички в лузі
Співаймо для татка, —

Співаймо для неньки
Пісні веселенькі,
Хай неньці за труди
Вічна дяка буде.

І по всьому світу
Став спів гомоніти,
То співають пісню
Українські діти.

Б. Дан.

МИ Є ДІТИ УКРАЇНСЬКІ...

(Для гуртової деклямації).

Ми є діти українські:
Хлопці та дівчата,
Рідний край наш: Україна,
Красна та багата.

Рідне небо: ясне сонце,
Місяць, зорі срібні,
Рідний нарід: Українці,
Всі до нас подібні.

Рідна віра: Свята Трійця
І Пречиста Мати.
Рідна мова: нею вчились
Бога прославляти.

Присягаєм, наш край рідний
Над усе любити,
Рідний нарід шанувати
І для нього жити.

Присягаєм, рідну віру
Завжди визнавати, —
Говорить по українськи,
Молитись, співати.

Як ріка вгору не піде,
Як сонце не згасне,
Так ми того не забудем,
Що рідне, що власне.

Що нам рідне, те нам буде
І красне і гоже, —
Присягаєм, що так буде!
Поможи, нам Боже!

Ю. Г.

ХТО ТИ, ХЛОПЧИКУ?

Хто ти, хлопчику малий?
— Українець молодий!
Український я юнак,
Тризуб це святий мій знак.
Я є сокіл - бистрозор,
Жовто - синій мій прапор.
Нам допоможе серед бурі —
Господь Бог і Лицар Юрій.

ХТО ТИ, ДІВЧИНКО?

Хто ти, дівчинко мала?
— Українка молода!
А який твій знак рідненький?
Славний тризуб золотенький!
Жовті ниви, сині гори,
Жовто - сині в нас прапори!
Все нам будуть помагати
Господь Бог і Божа Мати!

(З Дзвіночка).

СЛАВА УКРАЇНІ

(Слово малого українця, що народився і живе на чужині).

Хоч малий я, невеликий,
За те добре знаю,
Що край рідний — Україна,
Я її кохаю!

Я вродився на чужині,
Та я не чужинець,
Я всім кажу, хто питає,
Що я — Українець!

Українець я свідомий,
Хоч вродився на чужині!
Хай живе наш край славутний,
Слава, слава Україні!

М. Т. Даркович (в Канаді).

ХТО Я?

1 Українець — мое ім'я, 2 Труд для нього не важкий,
3 Рідна хата — це мій рай, 4 Любов моя — нарід мій,
2 Тризуб — мое знамя; 3 Я за нього дам життя,
4 Україна — це мій Край. 4 України я дитя.

М. Підгірянка.

МАЛЕНЬКА УКРАЇНКА

Україно моя мила,	І тому я все раненько,
Ти моя рідненька,	Ввечір, як лягаю,
Я тебе так щиро люблю,	Все за тебе, Україно,
Хоч я ще маленька.	Господа благаю!
Хоч про тебе, Україно,	Щоби Господь милостивий
Дуже мало знаю,	За те Його молю —
Та чомусь сердечко, щиро	Поміг Тобі досягнути
Я тебе кохаю.	Золотую долю.

УКРАЇНКА Я МАЛЕНЬКА

(На арію: Баламуте, вийди з хати).

Українка я маленька
Українці батько й ненька,
І сестричка, братчик милий
На Україні родились.

Не забуду я ніколи:
Знак мій — тризуб в синім полі,
Україна — край мій рідний,
Що був славний і свободний.

А як буду вже велика,
Не злякаюсь труду — лиха,
Буду братам помагати
Слави й долі добувати.

А тепер я вчитись буду,
Тої праці, того труду,
Щоб пішла скрізь добра слава,
Що я Українка жвава.

М. Підгірянка.

Я Є УКРАЇНЕЦЬ

Я є Українець;
Всім говорю сміло:
Любити свій нарід
То велике діло.

Лиш по українськи
Буду говорити
І по українськи
Господа молити.

Може чужі мови
Буду колись знати,
Та рідну найбільше
Буду шанувати.

І мову, і віру,
І рідні звичаї,
Все те, що нам рідне
Серденько кохає.

Нехай Україні,
Так дай мені Боже,
Любов моя краще
В потребі допоможе.

УКРАЇНЕЦЬ Я МАЛЕНЬКИЙ.

Українець я маленький,
Україна край рідненький.
Вірний син я свого роду,
Українського народу.

Все, що рідне я кохаю,
Всім, хто рідний, помагаю,
Своє ціню, свого вчуся
І до рідного горнуса.

Знай і ти своє любити,
Спомагати та цінити;
Знай, що найчесніше діло:
Свого боронити сміло!

УКРАЇНКА Я МАЛЕНЬКА

Українка я маленька,
Україна моя Ненька,
В неї щира я дитина,
Добра, любя та єдина.

Вірна я дочка народу,
Бо з козацького я роду;
Щиро я свій рід кохаю
Роду іншого не знаю.

Так я завжди буду жити,
Рідний край буду любити,
Українцям помагати,
Україна моя мати!

РАДІЙ УКРАЇНО!

Навчила мене мати
Любити рідний край,
І серцем всім кохати
Батьківські тихі хати
Й родинний тихий гай.

І люблю я сердешно
Ту земляньку мою,
В хвилину небезпечну
На оборону встану,
Наставлю грудь свою.

Радій Україно,
Мов квітка виростай...
Дитина українська
В біді Тебе не лишить,
Бо зна, що рідний край.

РІДНИЙ КРАЙ

Тут, де ми живемо,
Наш рідненький край;
Боже! Україні, щастя-долю дай!

Тут, де ми живемо,
Вся рідня, брати —
Боже! Луч любови в серцях засвіти!

Тут батьки за волю
Лили свою кров —
Боже! хай воскресне наша слава знов!

УКРАЇНСЬКІ ДІТИ

З українських діточок,
Невеличкий наш гурток.
Сходимося тут щодень,
Для забави, співанок.

Для потіхи і науки,
Пізнавати різні штуки:
Як до маршу всім ходити,
Гарно вірші говорити.

Як вдягатись, мити, їсти,
І при людях чемно сісти,
Уклонитись, привітати,
І на „позір” струнко стати.

КАЗАЛА МЕНІ МАТИ

(На арію: „Казала мені мати зелене жито жати”).

Казала мені мати	Казала мені мати
Раненько все вставати:	В садочок поспішати:
— Вмий личко, помолися,	— Иди, иди, не гайся,
Чистенько приберися.	Розуму набирайся.

Казала мені мати
Свій нарід все кохати,
Ту славу Україну,
Любити до загину.

МИ ДІТВОРА УКРАЇНСЬКА

(Можна співати на арію: „Стоїть явір над водою”).

Ми — дітвора українська,	І для Краю працювати,
Хлопці і дівчата,	І для Краю жити,
Хоч слабі у нас ще руки	І за Рідний Край в потребі
Та душа завзята.	Життя положити.
Бо козацького ми роду,	Ми малі, та всі ми друзі,
Славних предків діти,	Ми — одна родина,
І в садочку всі вчимося	А найбільша наша мати —
Рідний Край любити.	Рідна Україна.

Б. Д.

Я ХОЛМЩАК

Я маленький холмщак,	Ворог мій поганий лях;
Український козак,	З ним піду я все до бою
Україну люблю здавна,	За Край Рідний і за волю
Віра моя православна!	Ворогам Батьківщини
Я не знаю, що то страх!	Не віддам я Холмщини!

мир - мат.

НАША ХОЛМЩИНА

Холмщина і Підляшшя —	Сильна, слава і могутя,
Це земля предвічна наша!	Ген від Вепра, аж до Збруча
Тут колись лунала слава	Княжив в ній король Данило
І була своя держава;	І життя щасливо пліло.

мир - мат.

ЧИ ВІД МЕНЕ КРАЩІЙ БУТИ?

Ой, вдягнуся у неділю Заплету я свої коси
У вишивану сорочку, І візьму віночок з рути,
У червону спідничину, Обведу я ним головку,
Ще й коралі на шнурочку. Чи від мене кращій бути?

А на ноги чоботята,
Червоненькі, сапjanові,
Я маленька Українка, —
Будьте всі мені здорові!

РАДІСТЬ УКРАЇНИ

У неділю коло церкви	А хлопчики мов соколи
Розцвітають квіти	Горять поясочки,
Ні, не квіти — то маленькі	Гарасівки повівають
Українські діти.	З обшивок сорочки.
Дівчаточка мов зозульки,	Всміхається ясне сонце
Очі як волошки —	З високого неба:
Білявії, русявії,	— Гарні діти, добрі діти,
Чорнявії трошки.	Таких нам і треба.
Сорочки вишивані,	Гарні діти, добрі діти,
Уставки і дуди,	Нічого казати —
Обшивочки бузком цвітуть,	Буде ними втішатися
А маками груди.	Україна Мати.

Роляник...

ОТАМАНЧИК

(На мелодію: „Терном, терном”).

Попід гору доріженька веде,
Доріжкою отаманчик іде.
Отаманчик попереду іде,
Козаченьків за собою веде.
Машерують України сини,
І співають всі весело вони:
„Отамане, отаманчику наш!
Веди, батьку, ти на ворога нас!”
Козаченьки машерують, ідуть,
Нехай буде щасливенька їм путь!

Я. З.

МАЛИЙ КОЗАК

Це я, козак Богдан
У мене шапка і жупан,
У мене самопал - рушниця
І шабля — рідная сестриця.

БОГ І УКРАЇНА

РОЗМОВА З БОЗЕЮ

Українці, ввечері і в кожний час
Ласкаво Бозя дивиться на нас,
Все дивиться з заквітчаних ікон,
Як встаємо й лягаємо на сон.

Що ранку й вечора ручки складім,
На Бозю наші очі підведім,
Скажімо: „Бозю, наша любя, Ти!
До нас всміхнися сонцем з висоти.

В здоров'ї тата й маму зберігай,
Сестричці й братчикові щастя дай;
Зроби, щоб все вдоволені були,
На горе - лихо раду щоб найшли.

Благослови наш любий рідний дім
І всіх і всіх, що проживають в нім,
І нивку нашу і садок - розмай,
І Нарід Рідний наш і Рідний Край.

А ті могили, що в полях стоять,
І тих героїв, що в могилах сплять
Під пишним ковром з квітів і трави,
На віки вічні, Бозю, прослави!”

Роляник.

ВЕЧІРНЯ МОЛИТВА

Дякую Боже, так міцно, гарненько,
Що всі ми здорові тут в хаті,
І сестри і браття, і батько і ненька,
Щасливі, хоч не багаті.

Патроник Ольга.

РАНІШНЯ МОЛИТВА

(Гуртова).

Дівчинка I:

У нашій світлиці
Напроти віконця,
Пречистої образ
Сяє в блеску сонця.

Всі:

„Дай, щоб ми невинні
У мирі зростали,
Тебе й Твого Сина
Завжди прославляли”.

Гурт дівчаток і мати.

Хлопець I:

А зправа Шевченко
На нас поглядає,

„Зволь нам, Мати Божа,
Силу й долю дати,
Для рідного краю
Жити й працювати”.

Хлопець II:

На ліво Хмельницький
На конику грає.

Гурт хлопців і мати:

„Дай, щоб ми сповняли
Заповіт Шевченка,
Щоб цвіла у щасті
Україна-Ненька”.

Дівчинка II:

Щоранку тут мати
Стає разом з нами,
Проводить молитву
Перед образами.

Гурт хлопців і мати:

Дай гідними стати
Великої слави,
Що була за Хмеля,
За його булави”.

Мати:

„Пречистая Мати”, —
Просять діти вірні, —
„Сповни наші просьби,
Сердечні, покiрні”.

Всі:

„Зволь над нашим краєм
Зіркою ясніти, —
Просять Тебе нині
Українські діти”.

ПРОРОКОВІ УКРАЇНИ

СОНЦЕ УКРАЇНИ

Я маленький хлопчик,
Пятий рочок маю —
Але про Шевченка
Вже багато знаю.

Принесли ми жмінку
Рути і барвінку —
Наш Кобзар коханий
Достойний пошани.

Нині нам про Нього
Мамочка казали —
Рушником новеньким
Ми портрет прибрали.

Він дитя з-під стріхи,
Він в селянській свиті —
А придбав нам слави
Як ніхто на світі.

А та наша слава
Не вмере, не загине,
Наш Тарас Шевченко
Сонце України.

Уляна Кравченко.

ДИТЯЧА ПРИСЯГА

Поклін Тобі, Тарасе,
Великий наш Пророче,
Для Тебе вірно беться,
Те серденько діточе.

Ти кажеш рідний нарід
І рідний край кохати,
Для нього кажеш жити,
Для нього й умирати.

Ось тут перед Тобою,
Ми українські діти,
Святочно прирікаєм,
Сповняти ті завіти.

На службу Україні,
На чесне діло гоже,
В ім'я святої правди —
Благослови нас, Боже!

ПОЛЯГЛИМ ГЕРОЯМ

У ЗЕЛЕНІ СВЯТА

I.

Надійшли Зелені Свята,
Квіти поле вкрили,
Підуть хлопці і дівчата
На рідні могили.

До них ціла Україна
Сестра брата, мати сина.
Серцем припадає,
Сьогодні згадає.

В тих могилах сплять герої, Підуть хлопці і дівчата,
Що в чистому полі Підуть усі діти,
Життя дали в лютім бою, Ті могили привітати,
За славу і волю. Хрести замаїти.

Бо за Рідний Край умерти,
За брата, за друга,
То найбільша в цілім світі
Слава і заслуга.

Роляник.

II.

Назбираю зілля в гаю,
З клена гілля нарубаю,
І хатину, мов дитину
Квіттям - зіллям я замаю.

Буде хатка вся в віночку,
У зеленім околочку,
Гарно, гарно, мов у раю!

А у полі, на розділі,
Виросла могила,
Там стрільця та молодого
Куля в бою вбила.

У неділю, у клечальну,
Стрільчика могилу
Квіттям - зіллям, віночками,
Діти прикрасили.

Чесць віддали, і в пошані
Стали на коліна,
І просили щастя - сили
В Господнього Сина.

Б. Дан.

НА ДЕНЬ МАТЕРИ-УКРАЇНКИ

МАТИ Й ДІТИ

Хто вас, діти, міцно любить, Хто колиску вам гойдає,
Хто ласкаво так голубить, Хто вам пісоньки співає,
Не стуля в ночі очей, Хто вам казочку розкаже?
Дбає все про вас, дітей? Забавочками розважить?

— „Мама дорогенька!” — „Мама золотенька!”

Як ви, діточки, ліниві,
Неслухняні та пестливі,
Як буває іноді —
Хто ж то сльози лле тоді?
— „Все вона, рідненька!”

М А М А

Ма-ма, ма-ма!	Мамо на, мамо дай!
Мама, мама, мама, ма!	Бо ти мама на те, знай.
Вимовляти, чи писати,	Заталапав чоботята:
Чи читати, чи співати —	Щоб сховатися від тата, —
Слова кращого нема!	Ти до мами утікай!
Чи сюди, чи туди,	Посварить, покричить,
Чи то хліба, чи води,	Поцілує та й мовчить.
Чи сорочку, чи штанята,	А як може трошки часом
Все до мами — не до тата;	По штанятах вдарить пасом,
Там безпечно від біди.	То не дуже це болить.

Той щасливий, той жие,
В кого мати рідна є;
Той біди вже не зазнає,
Бо про нього мати дбає —
З всього світу він смієсь!

Н Е Н Ь К А

За те мені ненька	Хоч вона марніша
Мила, дорогенька,	Навіть, як листочок,
Що така маленька,	Скрию її в серці,
Що така марненька.	Як той образочок.

Хоч була би стілька,
Що в узлик звязати,
Все тебе любив би,
Дорогенька мати.

М А М І

Квіточок дамо багато	Поцілунками вітаймо,
Матінці на любе свято;	Многа-літа заспіваймо!
З квіточками у долоні	Киньмо квіточки під нозі,
Приступім сини і доні.	Щастя попросім у Бозі.

Хай в житті вам радість буде,
Процвітайте як той цвіт!
Дай же, Бозю, нашим ненькам,
Многих, добрих, щасних літ!

МАТИ - УКРАЇНКА

Нема в цілім світі, всім вам признаюся,
Кращої матусі, як моя матуся.
Я свою матусю так щиро кохаю,
Що й розказати не вмію, не знаю.
Як я у колисці лежала маленька,
Ночей не доспала моя люба ненька.
Як я нездорова, смутна, немоторна,
Усе забуваю, як мати пригорне.
Вона мені купить плаття, черевички,
На зиму до школи теплі рукавички.
Все мені говорить матусенька-душка,
Що я України мала щебетушка.
Нераз біля мене сяде моя мати,
Про славне минуле мені розказати;
І слухаю радо довгенькі години,
Про князів, гетьманів, вождів України.
І про тих Героїв, що за Її волю,
Голови поклали у чистому полі.

Роляник.

МОЇ БАЖАННЯ

Моя Нене найдорожча,	Ця фіялка Тобі скаже,
Наймиліша в світі!	Що мое серденько
Прийми нині в своє свято	Беться щирою любовю,
Від доні ті квіти.	Все до Тебе, ненько.
Кожна квітка тобі скаже,	А та рута заговорить
Як Тебе кохаю,	В день свята Твогого,
Кожна шепче, чого щиро	Що Тобі бажаю щастя
Я Тобі бажаю.	Із серця цілого.

ПРИСЯГАЄМ ТОБІ, МАТИ

(На мелодію: „Як була я ще маленька”, або „Мати доню колисала”).

Хоч маленькі ми ще діти,
Мов весняні дрібні квіти,
Величаємо в цю днинку
Нашу Матір — Українку.

Присягаєм Тобі, Мати,
Рідний нарід свій кохати,
І служити до загину
Спільній Неньці — Україні.

Ми до Тебе прибігаєм,
Щирий наш привіт складаєм,
За турботи і за труди,
Нехай Неньці слава буде!

Присягаєм Тобі Мати,
Рідний нарід свій кохати
І служити до загину
Спільній Неньці Україні.

(З „Малих (Друзів”).

Х А Т К А

Наша хатка невеличка,
Лиш комірка і світличка;
Та вона нам веселенька,
Бо в ній господарить ненька.

Наша ненька господиня,
Чиста хатка, повна скриня,
І засоблена комора,
Бо до праці неня скоро.

А як прийде зла година,
Занедужає дитина,
Неня, ніби янгол божий,
Біля мене на сторожі.

НА СВЯТО МАТУСІ

Ой, яка ж бо Ти, Матусю,
Дорога та мила,
Того словечком сказати
Не моя ще сила...

Що те сонечко на небі,
В лузі квітка красна,
Це Матуся в нашій хаті —
Добра все та ясна...

Ясне сонце світить з неба,
Веселить та гріє, —
В рідній хаті при Матусі
Кожне з нас радіє.

Під опікою Матусі
Весело гуляю —
Що то холод, що то голод,
Що біда — не знаю...

Над усіх, над все у світі
Матінку кохаю,
А в оце велике свято
Гараздом витаю:

Без журби та й у здоровю
Жити дай Вам Боже!
А віддячитись Матусі
Бог мені pomoже...

Уляна Кравченко.

МОЯ МАТИ

Хоч у простій світлі,
Моя люба, рідна мати,
Вона мені є дорожча
Від усього в світі.

Чом біленьке в неї личко,
Спрацьовані руки?
Бо для мене все терпіла
Всякі труди й муки.

Моя люба, добра мати,
Золоте серденько,
З нею мені і в бідонці
Жити веселенько.

Як за мною рідна мати
Дивиться в віконце,
То так гей би мене гріло
Тепле ясне сонце.

У МАМИН ДЕНЬ

Привіт Тобі, кохана Нене,
У цей великий день!
Прийми вінок бажань від мене
І китичку пісень.

Дарунків жадних я не маю,
Ні золотих оков,
Тому у ніг Твоїх складаю
Свою ніжну любов!

Ти Янгол мій, до життя
Все мене ведеш у даль,
З Тобою світ для мене раєм,
Без Тебе сум і жаль.

Ти вчиш мене, кохана Мати,
Любити працю, труд,
Нечесним, підлим гордувати,
Кохати рідний люд!

БАТЬКО Й МАТИ

Як мені вас не любити,
Рідний батьку, нене;
Таж ви мене згодували
І дбали про мене.

Батько розуму навчає,
Мати приголубить,
Ніхто мене так на світі,
Як вони, не любить.

Таж ви мене згодували
Щирими руками,
Ой, нема то ніде в світі,
Як в батька і мами.

Дай же, Боже, щоб я виріс,
В школі гарно вчився,
Щоб я батькові і неньці
Добре відплатився.

Б. Лепкий.

ШАНА СТАРШИМ

Діти любі, каже мати,
Треба старших шанувати!
То дасть Господь всього світа —
Вам прожити довгі літа.

Варт пошани сивий волос,
І старий тихенький голос,
І тим зморщкам придивіться;
Станьте ближче, поклоніться!

КОЛИСКОВІ

ОЙ, ЛЮЛІ...

Ой, люлі, мій сину, люлі,	Ой, люлі, мій скарбе, люлі,
Серед зелених трав;	Серед шовкових нив,
Твій батько впав від кулі,	Твій батько впав від кулі,
Щоб ти спокійно спав.	Щоб ти на волі жив.

Ой, люлі, мій хлопче, люлі,
Вечір спокій приніс;
Твій батько впав від кулі,
Щоб ти щасливо ріс.

— о —

Ой, ходить сон коло вікон,	— Де хатина теплесенька,
А дрімота коло плота.	Де дитина малесенька,
Питається сон дрімоти:	Там будемо ночувати,
— Де будемо ночувати?	Мале дитя присипляти.

— о —

Ой люлі-люлі, моя малесенька,
Ой люлі-люлі, лебідко біла...
Хай сон солодкий тебе тихесенько
На своїх ніжних гойдає крилах...

Ой люлі-люлі, моя ти зіронько,
Чом свої війонька стулить не хочеш?
Хай сон солодкий тобі, дитинонько,
Про край наш рідний казки шепче...

Ірина Наріжна.

— о —

Спи, дитинко, спи,
Очка зажмури:
Можеш, рибко, тихо спати,
Над тобою рідна мати.
Шепче молитви.
Спи, дитино, спи!

— о —

Ходить кіт по горі,
Носить сон в рукаві.
Всім діточкам продає,
А Ганусі так дає.

Кота, кота, коточок!
Поїв бабин медочок,
Та й ще каже: то не я,
То бабине котиня.

С О Н

Тихий сон по горах ходить,
За рученьку щастя водить.
І шумлять ліси все тихше,
Сон малі квітки колише.

Спить, мої дзвіночки сині,
Дикі рожі в полонині!
Не шуміть, ліси зелені,
Спати йдять, вітри студені!

Хай квіточки сплять здорові,
Хай їм сняться сни чудові!
Аж на небі зазоріє,
Сонце їх малих загіріє;

І загіріє, поцілує,
І світами помандрує.
Тихий сон по горах ходить,
За рученьку щастя водить.

КОЛИСКОВА ПІСНЯ

Мати сина колихала,
Колихаючи співала:
Ніч надходить, треба спати,
Коло тебе рідна мати.

Я тебе нагодувала,
І вповила і приспала;
Колишу тебе, співаю:
— Спи, дитинко, баю, баю!

Геть від нас усяке лихо,
Хай круг тебе буде тихо;
Над тобою я співаю:
— Спи, дитинко, баю, баю!

Спи ж, нехай Господь з тобою;
Ніч покрила землю млою,
Я не сплю, тобі співаю:
— Спи, дитинко, баю, баю!

БЕЗКОНЕЧНІ КАЗОЧКИ

Скажу вам, діти, казку:
Приніс зайчик дров вязку.
Поколов їх дрібненько,
Зварив кашку скоренько.
Кашка була солодка —
Моя казка коротка.

Прибіг котик із лугу,
Та як грівся на печі
Дивні мурликав речі.
Як ті речі розвяжу,
Тоді казку докажу.

А ще знаю і третю:
Впала мушка на лету,
Та й в сметану забрила;
Вийти відтам не вміла.
Далі — далі не можна,
Бо це казка тривожна.

Ба, ще знаю й четверту:
Вліз воробчик у стирту
І хвалиться досхочу:
Усе жито змолочу!
Чи змолотить — не знати,
Доведеться чекати.

Послухайте ще й п'яту:
Прибіг хлопчик в кімнату
Замашений по вуха,
Бо він мами не слухав.
А що далі не знаю,
Хіба мами спитаю.

Завтра скажу вам шесту,
А позавтра вже решту;
Сьому, восьму, дев'яту,
А в неділю десяту.
Певне будете раді,
Казочок тій громаді.

М. Підгірянкa

П Р А Ц Я

КОВАЛІ

Бах-дзень-дзень! Бах-дзень-дзень!
По залізу цілий день...
Скачуть іскри золоті,
Руки день весь заняті...
Куєм коси і серпи,
Щоб було чим жать снопи.
Куємо ми цілий день,
Бах-дзень-дзень! Бах-дзень-дзень!

Наша праця жваво йде:
В горнах весело гуде,
А за працею пісні
Ми співаєм голосні...
По ковалі молоток,
Витанцьовує танок...
Ми працюєм цілий день,
Бах-дзень-дзень! Бах-дзень-дзень!

Т Е С Л Я

Теслярику молодий,
Зроби ти нам хату —
Стіни з дуба кріпко збий,
Світла дай багато.

Стелю добре поклади,
Лутки і пороги,
Щоб було нам де ходить,
Постели підлогу.

Приладнай гарненько дах,
Покарбуй карнизи —
Майстер прийде — тах-та-тах!
Хату крить залізом.

Прийде холод до двора,
Та не страшно в хаті...
І дітвора тесляря,
Буде пам'ятати.

ЧОБОТАР

Шию — шию чобітки,
Шию й черевики:
В закаблуки бю гвіздки,
Малі і великі.

Сюди цок,
Туди цок!
Цок гвіздок
В чобіток!

Гей дівчата й парубки,
Гей, маленькі діти!
Всім пошию залюбкі,
Гарні черевики!

Ще й підкови підібу,
Так, щоб аж бряжчали,
Щоб роботу скрізь мою,
Люди помічали!

Сюди цок...

Сюди цок...

ЧИСТОТА

ДІТИ В САДКУ

Як то гарно, як то любо,
Як прийдуть в Садочок діти,
Всі причесані, обмиті,
І чистенько приодіті.

Глянеш, мило усміхнешся,
Серце радується в груди;
Гарні діти, неліниві;
Видко — з них потіха буде!

ЯК ТО БУВАЄ

У одних дівчаток, гарненький порядок;
Заглянути мило, і чисто і біло.
Чистенькі горнятка, заметена хатка,
Стіл і лави вмиті, аж любо дивитись.
А в других дівчаток інший є порядок,
Свині в сінях риють, пси посуду миють;
Неметена хата, сміття страх багато,
А ложки під лавою,
Поросли муравою.

ДОБРА БУДЕ ГОСПОДИНЯ

Голубчик сивенький
На віконце злинув,
Крізь шибку цікаво
Зазира в хатину:

„Добрий день, Марусю!
Які ж в тебе гості:
Поросята в хаті,
Трава на помості!

Котик миску мие,
Песик помагає,
З кожного куточка
Сміття виглядає...”

Не довго дивився
Голубчик в віконце:
Хай гляне в хатину
І яснее сонце.

Заглянуло сонце
Та й очі закрило:
Маруся сьогодні
Ще й личка не мила.

Стиду ж було, стиду
Марусі маленькій —
Мітелку вхопила
Маруся швиденько,

Замела хатину,
Столи постирала,
Ложки і миски всі
Чисто повмивала.

І личко вже вмите,
Заплетені коси:
„Глянь, сонечко, знову” —
Марусечка просить.

Хвалить сонце ясне
Марусині груди:
„Добра господиня
Колись з тебе буде!”

Голубчиків сорок
Віконце обсіло:
В чистеньку хатину
І глянути мило.

Б. Д.

В НАШІЙ ХАТІ

I.

Наша рідна хата,
Буде як палата,
Буде вона біла,
Як та квітка спіла.

Ми будемо дбати,
Її прикрашати,
Щоби була радість,
Із рідної хати.

II.

(На арію: „Там на горі сніг біленький”).

Гей же сестри, жваво, сміло, Треба хату побілити,
Зачинаймо добре діло, Треба рідну прикрасити,
Свою хатку прикрашаймо, Не лінуймося дівчата,
Україну звеселяймо! Буде хата, як палата!

НАШІ ЗВІРЯТА

ЗАЙЧИКОВА ПРИГОДА

- Зайчику, зайчику, де ти бував?
— У млині.
— Що ти видав?
— Міх муки, міх муки.
— Чом же не взяв?
— Там були кравчики,
Перебили пальчики,
Насилу я втік,
Через бабин тік,
Ніжки попик — скаку, скаку!

ЗВІРЯЧА ДОЛЯ

Сидить Василь на припічку,
Держить kota за ниточку.
Котик ротик розтулив;
А дзусь, а дзусь, котиня,
Не займай, ти, Василя.

— О —

Пішов котик на торжок,
Купив собі кожушок.
Треба з kota зняти,
Та дитині дати.

— О —

Іде коза рогата,
Веде діток кошлата.
А хто козю торкне,
Того козя штовхне.

КОРОВА

А корова, коб здорова,
Не хоробра, але добра;
Не відважна, а поважна,
В господарстві дуже важна.

Ходить вільно і повільно,
На годину біля тину
Ляже і пролежить днину —
Молоком кормить родину.

ДОБРИЙ СПІЛЬНИК

Лесик ходить гордовитий —
Від чого ж такий він став?
Батько коника купити
Лесикові обіцяв.
„Таточку” — сказав хлопчина
„Немалий це кошт, тому
Всіх видатків половину,
Я на себе перейму”.
Через тиждень радий, бравий
Знов біжить до батька він:
„Батога уже я справив,
А де ж таточку твій кінь?”

Роляник.

БРОВКО

А наш песик Бровко,
Вірний сторож хати,
Вміє і всю нічку
На чужих брехати.

В мене він ніколи
Голодний не буде,
І чисту солому
Я кладу до буди.

Ольга Патроник.

ВАСИЛЬКО І КОНИК

Я хлопець маленький,
Василько зовуся,
На коника сісти
Зовсім не боюся.

Та я кажу: Коню!
Мусимо держатись,
Я своєї мами,
Ти — нашої хати.

А мій коник сивий,
Все рветься до бою,
Хоче мене нести
Далеко з собою.

Бо я ще маленький
Та виросту дужий —
Тоді в бій по славу,
Поїдемо друже!

Ольга Патроник.

ВЕСНА

ДІТИ Й ВЕСНА

Грицько кличе Петруся,
А Петрусь Ганусю,
Ганя кличе Івася,
А Івась — Катрусю.

А за ними ось біжать
Юрко і Маринка:
„Що тут сталося? ну, кажіть!
Що в вас за новинка?

Кличе Гриць до всіх гуртом:
Гляньте лиш ось тутки!
Понад хати над селом
Надлітають бузьки!”

Гей! Зраділи діти всі
І плещуть руками:
„Бузьки! Бузьки є в селі,
Весна вже між нами!”

(З „М. Друзів”).

ПІСНЯ ЖАБОК

На болоті у ставку
Чути пісеньку дзвінку.
Із осоки, з шуварів,
Жабячий несеться спів:
„Бура-ки-ки! Рай-рай-рай!
Хто живий, весну витай!
Кво-ки, кво-ки, кум-кума
Вже минулася зима.
Тюрр! У гніздах бузьки сплять,
В небі зорі мерехтять —
Місяць вплив понад гай,
Бура-ки-ки! Рай нам, рай!”

(З „М. Друзів”).

Б У З Ь К И

Прилетіли бузьки
Сіли на стодолі
І мостять гніздечко
У старому колі

Кле-кле, кле-кле- кле-кле!

Калатай нам бузьку
На нашій стодолі,
Пирогів дістанеш
Та й з бараболі.

Кле-кле, кле-кле- кле-кле!

Б. Д.

ГАНЯ ГОСПОДИНЯ

На горбочку хатка,
Біля хатки грядка,
А на грядці Ганя,
Копає вже зраня.
Ось глядіть,
Вже садить
Біб, горох, квасольку,
Диню й барабольку,
Огірки,
Й буряки!..

На горбочку хатка,
Біля хатки грядка,
А на грядці Ганя,
Скородить вже зраня.
Ой! Так, так!
Сіє мак,
Айстри і дзвіночки,
Мальви й синьоочки!
Ох! Буде,
Як ніде!

На горбочку хатка,
Біля хатки грядка,
А на грядці Ганя,
Підливає зраня.
Буде — гай —
Урожай!
Носить воду з річки,
Будуть кукурічки,
Ще й які!
Ще й які!

Мирмат.

Л І Т О

ВИШЕНЬКИ

Поблискують черешеньки
в листі зелененькім.
Черешеньки ваблять очі
діточкам маленьким.

Дівчаточко й хлопяточко
під деревцем скачуть,
Простягають рученята,
та мало не плачуть.

Раді б вишню зїсти,
та високо лізти,
Ой, раді б зірвати,
та годі дістати.

„Ой вишеньки - черешеньки
червонії, спілі,
Чого ж бо ви так високо
виросли на тілі?”

„Ой, того ми так високо
виросли на тілі, —
Як би зросли низесенько,
чи то ж би доспіли?”

Леся Українка.

НЕ ІДЖ ЗЕЛЕНЦЮ!

Наш Михась заєдно їв
Овочі зелені,
Аж раз важко захворів —
Ой! — рятуйте нене!

Треба було лікаря
Скоро попрохати,
Щоб лакомця Михася
Якось рятувати.

Довго хлопчик слабував,
Аж поблідли личка;
Довго з ліжка не вставав,
Зісох, як та тичка.

Вже й доспілі грушечки
До себе манили...
Їли другі діточки,
Михась не мав сили.

— 0 —

Розвивайся, розцвітайся,
Вишневий садочку,
Щоб діждати і нарвати
Ягід повну бочку.

— о —

А вже літо любе літо,	Щоб щасливо лиш дожити,
Доспіває в полі жито,	Щоб пожати і зложити,
Доспіває і пшеничка,	У погоду позвозити,
Буде з неї паляничка.	І багато змолотити.

— о —

Положили снопи тато,	Другим боком обернули,
Ціпом бють по них завзято,	Разів кілька ще парнули,
Чути: гоп, а гоп, а гіп!!!	Викрутасом гонить ціп —
Змолотили один бік.	Змолотили й другий бік.

Так змолотять тато всі:
Викрутасом гонить ціп, —
Чути: гоп, а гоп, а гіп!

(З „Дзвіночка”).

ЯК ХОДИЛА МАРУСЯ ПО КОЛОСНЯ

(На арію: „Ой ходила дівчинонька беріжком”).

Ой піде сама Маруся,
Чому ні...
Назбирає ще колосся
На стерні.

Взяла кошик, хустку чорну
на рамя.
Вийшла в поле, — поле чорне...
Де-ж стерня?

Щоб шматочок стерні бідний
хоч зістав...
Найпізніший Іван Пізний
вже зорав.

Застидалася Маруся
на стерні,
Що вибралась по колосся —
восені.

ОСІНЬ

Осінь пишна та багата, У коморі кілька міхів,
Збагатіла наша хата, Груш і яблук і горіхів,
І комора і стодола, А стодоли, як високі,
Повно є добра довкола. Є в них збіжжя на два роки.

Д. Гузик.

ДЗВІНОЧОК КЛИЧЕ

(На арію „На вулиці дудка грає”).

Як то чудно дзвінок грає, Пустити мене, моя мати,
Нас в Садочок всіх скликає; Час в Садочок мандрувати!
Бім, бам, бім, бам. Бім, бам, бім, бам.

Там добра будуть нас вчити,
Українські ми є діти.
Бім, бам, бім, бам.

— о —

Гей, не спати й дармувати, У Садочок до забави,
А вставати треба нам! Кличе всіх нас свобода;
То засвітить сонце ясне, Де забава, там є щастя,
Всім трудящим діточкам! Де непослух, там біда!

При забаві і при праці,
Вчіться, діти, в згоді жити,
Колись разом Україні,
Ми підемо всі служити!

ЗАГАДКИ

1. В куті стою, як ніч так день, з місця не рушусь, мов той пень; в зимі мене обіймають, в літі забувають. — (Піч). 2. Без дров, без огня, а світить і гріє щодня. — (Сонце). 3. Без рук, без ніг на під лізе. — (Дим). 4. Без вічка, без дна, повна бочка вина. — (Яйце). 5. Без вікна, без дверей, повна хата людей. — (Гарбуз, мак). 6. Без ніг, а ходить. — (Годинник). 7. Має ноги, а не ходить. — (Стіл). 8. Без фірмана, без батога, а гонить як сатана. — (Залізниця). 9. Біле, як сніг, солодке як мід. — (Цукор). 10. Висить гість, та ніч їсть. — (Лямпа). 11. В літі чу-

ємо всі, — а зимою ні. — (Грім). 12. В одній барилці два трунки, без чопа, без дірки. — (Білок і жовток в яйці). 13. Дірава верета все поле злітала. — (Борона). 14. Є деревенце — не полінце, багато дірочок має, весело співає. — (Сопілка). 15. Зв'язаний панок в куті сидить. — (Віник). 16. Зуби має, а не їсть. — (Гребінь, також: граблі, борона, пила). 17. Я ходжу поволи, не спішуся ніколи, за нічліг нікого не прошу, хатинку маленьку, кругленьку, чистеньку все на собі ношу. — (Слимак-равлик). 18. Людей до церкви скликає, а сам у ній не буває. — (Дзвін). 19. Має роги і ноги, а держиться підлоги. — (Стіл). 20. Має вуха, а не чує. — (Чобіт). 21. Маленьке, кривеньке, обігало поле всеньке. — (Серп). 22. Ріжуть мене ножакою, і б'ють мене ломакою; зате мене оттак гублять, що мене всі дуже люблять. — (Хліб). 23. Малий патичок, робить з майна попелок. — (Сірник). 24. Ішов до хати без шкіри, а вийшов у шкірі. — (Хліб). 25. На діравім мості, танцювали гості. — (Сито). 26. Хоч не живе, але ходить, біле лице має, ні голови, ні язика, а числити знає. — (Годинник). 27. Чотири братчики все біжать: два втікають, а два здоганяють. — (Колеса в возі). 28. Що мусять чоловік вперед зробити, нім ляже спати? — (Сісти). 29. Що то за дерево, що сонця не видить? — (Корінь). 30. Що то на печі росте? — (Тісто). 31. Що то за твір: ні чоловік, ні звір, а має вуса? — (Ячмінь). 32. Невидимий дух, струтив капелюх. — (Вітер). 33. Не їсть, не пе. а ходить і бе. — (Годинник). 34. Ні старому, ні молодому, не дасть приступити до дому. — (Собака). 35. Паняночка-небога стулилася коло порога, а хто її рушить, гуляти з нею мусять. — (Мітла). 36. У нашої бабусі, сидить гість у кожусі, проти печі гріється, без водички миється. — (Кіт). 37. Прийшов хтось, тай взяв щось; я біг би за ним, — не знаю за ким. — (Вітер). 38. Стукотить, гуркотить, як сто коней біжить. — (Млин). 39. Повний хлівець білих овець. — (Зуби). 40. Без ніг, без рук, а лізе на дрюк? (Квасоля).

ПІСНЯ Й ЗАБАВА

ЗНАЧІННЯ ПІСНІ Й ЗАБАВИ ДЛЯ ДИТИНИ

Найкращим річевим виявом ритму, що панує у вселенній — це пісня. Пісня, хочби навіть без слів, є чимсь виміряним, подуманою красою, вартісною самою в собі, чимсь ідеальним, абстрактним і абсолютним. А вже пісня зі словами, а ще більше пісня з рухом, пісня з забавою, пісня-гра, це вже щось зовсім реальне й конкретне, що його дитина може вже цілим своїм еством переживати.

Новіші досліді над музичною психологією дитини вказують, що естетичні переживання дитини, а в тому й музичні, (дарма, що все це у своїх зародкових формах, щойно прозябає), не є чисто естетичні, як у нас старших. Ці переживання вяжуться тісно з позамузичним змістом, зі загальними переживаннями дитини, викликаними подразненням змислів рухом, а передовсім забавою. І тому музика для малої дитини не є чимсь окремим, чимсь самим в собі, тільки частинкою цілості; частинкою того таємного збірника й джерела всяких дитячих як фізичних, так психічних енергій, що деколи немов витрискують в дитячій забаві різнобарвною фонтанною. Пісня, спів і музика, часто нерозривна частина рухових забав та ігор, розвиває в дитини найкращі душевні прикмети. Пісня має свій окремий чар, свою окрему магічну силу в живому, пульсуючому житті. Коли ритм пісні перейде електричним струмом крізь дитячі організми (в руховій забаві, поході, марші), тоді діти вирівнюються до спільного такту й темпа, дістають як би один спільний живчик, стають одним спільним тілом, об'єднаним вже не тільки живим ритмом, а ще більше — одною думкою й одним спільним зусиллям — злучити всі свої рухи тіла відповідно до

ритмічних дргань розспіваної душі. Тут саме й проявляється цей нормуючий, організуючий і будуєчий вплив музики на людський організм і душу.

ДЕЩО З МУЗИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ДИТИНИ

Зпоміж усіх штук красних, стрічається дитина з музикою вже найвчасніше, бо вже в колисці. Очевидно, що у відношенні до музики не приносить вона зі собою на світ нічого готового й постійного, чого не можна би в її дальшому житті змінити. Противно — її музичний зміст, її музикальність (відношення до музики) підлягає різним розвоєвим ступням від зародкових форм почавши, аж до повного розвою всіх тих вищих психічних функцій, що провадять вже до повного розуміння нашої музичної системи й взагалі музики. Дитина набуває по черзі та ступнево почуття і зрозуміння для поодиноких складників музики; насамперед для ритму, а опісля для мелодії. Почуття ритму і зрозуміння для нього кристалізується у неї між 5—6 роком життя. Натомість зрозуміння для мелодії дозріває в неї значно пізніше, бо щойно між 7—10 роком, уже в перших роках шк. науки.

Вже як немовля починає дитина реагувати рухово на різні слухові вражіння й на ритмічні процеси, головню в музиці — однак нерівночасно щодо часу (несинхронічно) зі слуханням музичним ритмом. Щойно десь у 2 році життя починає вона вже відрізняти музичні вражіння від загальних, слухових. Її рухові реакції на той первісний елемент у музиці, тобто на ритм, стають вже синхронічні. Що більше: дитина не тільки відтворює двомірний ритм при слуханні музики, але буває, що й продовжує його в рухах навіть тоді, коли музика нагло вривається.

Почуття ритму дитині вроджене. Вже організм дитини виявляє ритм, має його в собі у своїх фізіологічних процесах (віддих, биття серця, живчика, хід). Дитина реагує на ритм всіма своїми змістами, всіма сензомоторичними органами, хоч на мелодію реагує тільки одним своїм змістом — слухом. Досліди над музичною психологією дитини виказують, що дитина десь аж до 5 року життя потрапить відтворити якусь пісню в 90% ритмічно вірно; натомість мелодично — дуже слабо.

Вправді дитина вже дуже вчасно, бо вже в 2 році життя починає здобувати собі почуття різниць у висоті тонів і їх наслідувати, але до поділу тих висот, до точних вимірів між ними, до помірів величин інтервалів, а тим самим до чистоти інтонації їй ще дуже далеко. Щоб відтворити пісню мелодично чисто, треба конче запізнатися слухово, чи сказати б, ослухатися з нашим музичним матеріалом і його впрост „вивчити”, бо він сам в собі не є так як ритм, чимсь первісним і природним чи дитині вродженим. Цей процес триває не раз не тільки через ціле дошкільля, але й через кілька перших років шкільної науки. І нема в цьому нічого дивного, коли зважимо, що наша тональна система, на якій спирається вся європейська музика, витворювалась цілими століттями, доки вкінці не скристалізувалась (в XVII.—XVIII. віках) в тому виді, що його сьогодні маємо. Очевидно — вона могла витворитись і інша, як, це зрештою бачимо, в новіших часах, на атональній чи чвертьтоновій музиці.

Дитина схоплює пісню синтетично, як цілість, в її загальному рисунку, що показує тільки напрям тонів вгору чи в долину, як менше або більше хвилюючу лінію. Відповідно до того відтворює дитина мелодію тільки загально; висота поодиноких тонів хитка й непевна, бо величини інтервалів у неї ще неустійнені. Мелодичний рисунок не має ще гострих і виразних обрисів, бо затирає їх своєрідне дитяче „гліссандо”.

А все таки більші інтевали, як терція і кварта виходять у неї чистіше й виразніше: одначе менші діятонічні (ступневі) ходи зливаються зі собою й виповнюють більші інтервали (типове „затягання” й „заводження” наших народніх співаків по наших культурно-відсталих селах). Це спостереження навело деяких теоретиків на думку, що первісною формою дитячої мелодики є спадаюча лінія крику на однім інтервалі в формі гліссанда. З того крику, пізніше кликань, починає з часом зарисовуватись все виразніше інтервал малої, спадаючої терції, який у своїй інтонації стає чимраз чистіший аж нарешті кристалізується в малу, неутральну терцію в долину.

Ця терція є тим першим і первісним, хоч дуже ще примітивним мотивом, а може навіть і прамотивом ди-

тячої мелодики, що його дитина вже найвчасніше потрапить чисто відтворити, чи навіть снувати на ньому свої перші „музичні” імпровізації в формі кликань, накликувань і найпримітивніших дитячих пісень.

На таких виключно мотивах, спертих багато дитячих дуже примітивних пісень і закликів, що ввійшли в нашу збірку як: колискова пісня, заклик до дощика, до сонечка, до сороки-ворони, до зозулі й інші. Всі вони збудовані на тій неутраляній терції, що все таки наближається більше до скалі дурової, як мольової. Цей об'яв бачимо ще й тоді, коли мала терція, що спадає, чи підноситься, виповняється посереднім тоном, що творить з долішнім тоном терції малу, а з горішнім велику секунду. (Нпр. пісенька „Сонечко, сонечко”).

Дальшим уже ступнем у розвитку дитячої мелодики є мотив, що його музичні теоретики загально вважають прамотивом дитячої мелодики. Повстає він, коли до горішнього тону малої терції (g) додамо ще велику секунду вгору (g—a) й назад в долину (a—g), а до долішнього тону терції малої (e) додамо велику терцію в діл (e—c). Цілий мотив виглядав би так: мелодично — g g a a g e; ритмічно: 4 перші тони, вісімки, два послідні, чвертки. Ці пісні цікаві ще й тим, що таких примітивних пісень збудованих на двох, чи трьох тонах не находимо ані в музичних прикладах, ані в студіях над музичною психологією дитини, ані в німецьких, ані в польських теоретиків. Цей мотив, оснований первісно на скалі пентатонічній (яку вчені вважають за найстаршу скалю на землі), переходить звільна в нашу діятоніку, але тільки в обсязі гексахорду, і щойно пізніше вже й в обсязі цілої нашої скалі. Він снується через сотки наших дитячих та народніх пісень, а головно виступає він у колядках, щедрівках, гаївках та веснянках і переливається, як Вагнерівський „Ляйтмотів“ через цілу нашу Воскресну Утреню. Цей мотив має в собі щось погідного, житерадісного, щось дійсно воскресного. Цей прамотив, як твердять деякі теоротики, повстав незалежно від себе в різних місцях земської кулі. Стрічаємо його в дитячих, як і в народніх піснях, як примітивних народів, так і народів, що стоять вже на найвищому ступені культури.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ВИУЧКИ ПІСЕНЬ.

Дібраний і впорядкований тут пісенний матеріал, має на увазі такі моменти:

1) Пісні мають бути легкі й гарні й відповідати дитячій голосовій скалі та загальному розвитку дитячої психіки; вони повинні б запасти в дитячу душу, піднести її, та розвинути естетичні й благородні почуття.

2) Пісні мають бути прості й наївні. Прості у своїй ритмічній і мелодійній будові, достосовані до музичного змісту дитини, до відповідного ступня розвитку її музикальності, її відношення до музики. Наївні — як самі діти і в таких і в своєму поетичному змісті, і в текстах, що відповідали би їхнім уподобанням і зацікавленням.

Звичайно стараємося, щоб дитина зрозуміла зміст і настрої пісні. Робимо це переважно в довших гутірках і розмовах на теми порушувані в піснях, хоч можна би це зробити й кількома словами чи питаннями, що відразу зацікавили би дитину. Але ті питання мусять впливати з дійсності й з осередка дитячих зацікавлень; н. пр. не будемо говорити з дітьми про дощик, як йому й не сниться падати, а тимбільше не можна до нього співати пісню, що є щирим й безпосереднім проханням дітей до дощика, як до милого побажаного гостя. Пісня повинна впливати з провідної й природної ситуації й потреби душі й мусить вязатися з самим життям дитини. Треба тільки зрозуміти, чи радше вичувати відповідний момент до співу. В соняшний день діти „нудяться” в хаті, поминувши те, що не повинні. Бо хата це не те, що сонце й повітря. Аж тут нараз виглянуло зза хмар ясне сонечко, всміхнулося до дітей через заплакані шибки та обсипало їх своїм золотим промінням. Чи ж може бути краща хвилина, аби заспівати дітям радісний заклик до сонечка: „Сонечко, сонечко, виглянь у віконечко...” І противно: В соняшний день, а ще більше в час посухи, радо повітають діти дрібний дощик, помішаний з золотим промінням сонця. Бо й той дощик наївний, і немов тільки з дітьми бавиться, а не паде. Або й такий момент: Діти в лісі, на прогульці. Одно маленьке найшло Павлика-равлика, тішиться ним і кричить до нього так, щоб і інші почули. Діти збігаються, обступають равлика довкола, або сідають та по-

чинають забаву з равликом. Є між ними й такі, що вже з равликом нераз бавились і тішились, як він показував їм свої ріжки. Ми тільки й використаємо цю хвилину й заспіваємо дітям нашу пісню до равлика. Така й подібна нагода до пісні все знайдеться. Так можна буде співати до котика, до півника, до сороки-ворони, до лялі і т. д.

До співу й забави потрібний ще відповідний настрій, а коли його нема, то можемо його нераз серед дітвори й штучно викликати, чи створити.

А тепер ще таке питання: як учити дітей нової пісні?

Насамперед співаємо самі пісню з живим, однак природним і щирим захопленням. Це мусить бути, коли хочемо, щоб діти зацікавились і переймили скоро пісню. Співаємо півголосом, виразно, ритмічно й чисто: 1) Виразно, значить з гарною, округлою вимовою голосних і рішучою, майже гострою дикцією приголосних, відділяючи поодинокі слова коротенькими перервами, а віддиhaючи по поетичних і музичних фразах і реченнях. Не віддиhaємо ніколи в середині слова. Все будемо пам'ятати, що ми є зразком більше або менше вдалим і досконалим, що його діти, хоч і несвідомо наслідують. 2) Коли хочемо, аби пісня виразно зарисувалася в дитячій психіці, то мусимо віддати її ритмічну будову з якнайбільшою прецизією, її ритмічний пульс мусять діти в собі немов через електричну індукцію відчуті й цілим своїм еством пережити. Такт пісні можемо ще зазначити відповідним міровим рухом, тактуванням, що на ній, як на канві, буде містерно снуватися й пульсувати живий ритм пісні. І такт, і ритм пісні можуть діти ще й довільними рухами пробувати собі відтворювати, чи навіть „імпровізувати” (плястично переживати). 3) Мелодію пісні мусимо віддати певно й чисто. А співаємо чисто тоді, коли так поодинокі інтервали, мотиви як і цілі музичні фрази в інтонації не хиткі, а певні, й мають свої виразні, якби вимірені й нарисовані межі. Тоді й мелодійний рисунок виступить у своїх контурах виразно й у живих принадних красках, бо оживлений ще до того ритмом і поетичним словом створить вже, хоч може й примітивну, та все таки мистецьку цілість.

Співаємо так раз і другий, і третій, а діти все вслухуються й собі — по своїй волі — тихенько підспівують;

насамперед неспіливо й тільки деякі, а де даліше — все відважніше й більше дітей „підтягає“, пориваючи за собою і других. І так за кількаразовим повторенням пісня буде щораз виразніше зарисовуватися і кристалізуватися так під ритмічним як і мелодичним оглядом, аж вкінці вповні вирине й задзвенить у цілості у своїй дитячій безпосередності і наївній видатності (експресії).

Ця дитяча експресія скріпиться, коли оживимо пісню рухами й забавою. Хоч рух проявляється в різних формах, як свободна рухова забава, гра, ілюстрація, інсценізація, марш, а навіть танок, та все таки найвідповіднішою формою для дитячих садків буде рухова забава і гра, де спів виступає, як акомпанімент. В такій власне формі рухова ілюстрація не мусить визначатися такою аж прецизністю у виконанні (в часі й формі); — вистане, як діти будуть свободні наслідувати ті рухи, більше або менше вдатно, йдучи за зразком дитини, що в середині кола (Грушечки, Мак і т. д.). Такі, свободні в русі, можуть бути також інсценізації, марші й танки для найменшої дітвори.

Інакше представляється справа, коли рухова ілюстрація має впливати не з інтерпретації тексту, а з ритму пісні, що його дитина має пережити цілим своїм еством: свободу рухів стараємося заступити тут організацією й узгідненням руху наших органів з ритмом мелодії. Головно при деяких інсценізаціях пісні, при танках і маршах виступає вже зовсім виразно узгіднення й синтеза тексту музики й руху (слова, співу й укладу рухів). Як при свободних формах руху пісня була чимось другорядним, якби супроводом до свободних рухів, так при скоординованих рухах з ритмом пісні, музичний ритм враз з текстом підпорядковує собі всевладно рухові уклади й вимагає вже більше узгіднення й прецизії як щодо часу, так щодо форми.

Та це вже найвища стадія, немов завершення тієї синтетичної штуки дитини, до якої веде ціла низка ступнів так у розвитку дитячої музичальности, як і дитячої психіки взагалі.

ЗМІСТ:

Вступне слово	3	Ковалі	53
ДІТВОРА СПІВАЄ, В СА-		Ой, сороки	54
ДОЧКУ ГУЛЯЄ	5	Біла квочка	55
Скала дитячого голосу	5	Огірочки	56
Іди, іди, дощику	5	Равлику-Павлику	57
Дибидиби	7	Лисичка	57
Ой, вийтеся огірочки	8	Вже згасає ясоний день	58
Гляньте всі	9	Дударик	59
Печу-печу	10	Сінокоси	60
Сорока-ворона	11	Маленькі наші ноги	61
Котик-мурчик	12	Женці	62
Кицька	13	Весільні забави	63
Труби Грицю	15	Малини	66
Бім-бом	16	Котики	68
А вже ясне сонечко	17	Та Оленка, та маленька	71
Розлилися води	19	Ми є маленькі діти	73
Ой, чого ти, метелику	20	Танок мишей	74
Кум-кум	21	Галя господиня	75
в горобейка	23	Про чемного Михася (Ма-	
вишневому садочку	24	русю)	75
Ой, на горі жито	26	Сонечко, сонечко	76
Пішли діти в поле	28	Отче наш	77
Вітряк	30	Українець	78
Поспішайте	31	Христе, Князю	78
Дінь-динь	33	Поклін. Тобі, Тарасе	79
Зробим коло	33	Мати наша, Мати	80
Метеличок	34	Ой, задумав комарик	81
Про шевчика	35	Лотів горобейчик	81
Перепілка	36	В лісі	82
Гляньте, діточки	37	Ішла коза	82
Цвіркунець	39	Бігло, бігло козенятко	83
Два півники	40	Ой, є у нас	83
Хто з вас бачив	41	Ой, дзвони дзвонять	84
Мак	42	Лови	84
Ой, летіла зозуленька	43	Гриби	84
Яструб і курчата	44	Біда	85
Сиву шапку	45	Гей же, разом станьмо в ряд	86
Барвінок	46	Наш садочок	87
Жнива	47	Гопа, гопа!	88
Мишка й котик	47	Кіт і мишка	88
Жучок	49	Мак	89
Зайчик	51	Котик: м'яв! Песик: гав!	90
Не сварітеся	52	Нечемний Гриць	91

Прикрасім Божий Дім	92	Мої бажання	110
Який Ти добрий Боже	93	Присягаєм, Тобі, Мати	111
Під кузнею	93	Хатка	111
Танцювала риба з раком	94	На Свято Матусі	112
Сорока	95	Моя Мати	112
Час до дому, час!	95	У Мамин День	113
Поклін Батькам	96	Батько й Мати	113
Справлення похибки	96	Шана старшим	113
СЛОВО УКРАЇНСЬКОЇ ДИ-		Колискові	114
ТИНИ		Ой, люлі.. . . . ,	114
Дітвора України	97	Сон	115
Ми маленькі друзі	97	Колискова пісня	115
Ми є діти українські	98	Безконечні казочки	118
Хто ти, хлопчику	99	Праця	117
Хто ти, дівчинко	99	Ковалі	117
Слава Україні	99	Тесляр ,	117
Хто я?	100	Чоботар	118
Маленька Українка	100	Чистота	118
Українка я маленька	100	Діти в садку	118
Я є Українець	101	Як то буває	118
Українець я маленький	101	Добра буде господиня	119
Українка я маленька	101	В нашій хаті	119
Радій Україно!	102	Наші звірята	120
Рідний край	102	Зайчикова пригода	120
Українські діти	102	Звіряча доля	120
Казала мені мати	103	Корова	120
Ми дітвора українська	103	Добрий спільник	121
Я Холмщак	103	Бровко	121
Наша Холмщина	103	Василько і коник	121
Чи від мене кращій бути	104	Весна	122
Радість України	104	Діти й весна	122
Отаманчик	104	Пісня жабок	122
Малий козак	105	Бузьки	123
Бог і Україна	105	Ганя господиня	123
Розмова з Бозею	105	Літо	124
Вочірни молитва	106	Вишеньки	124
Ранішня молитва	106	Не їдж зеленцю	124
Пророкові України	107	Як ходила Маруся по колосся	125
Сонце України	107	Осінь	126
Дитяча присяга	107	Дзвіночок кличе	126
Поляглим героям	108	Загадки	126
У Зелені Свята І. П.	108	Пісня й забава	128
На день Матери-України,	109	Значіння пісні й забави для	
Мати й діти	109	дитини	128
Мама	109	Дещо з музичної психології	
Ненька	109	дитини	130
Мамі	110	Методичні вказівки для ви-	
Мати-Українка	110	учки пісень	133

4,08 1986
2217

